

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

**Stowarzyszenia „Razem na wyżyny”
na lata 2023-2029**

MYKANÓW 1.06.2023 r.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Plan
Strategiczny dla
Miejscowości
Polski
Razem
na lata 2023-2027

Spis treści

Rozdział I CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	3
I.1 Nazwa i podstawa prawna	3
I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie LGD	3
I.3 Ogólny opis struktury LGD	5
I.4 Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego	6
I.5 Związła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	6
I.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD	7
ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI	7
II.1 Spójność przestrzenna i przyrodnicza	98
II.2 Spójność demograficzna	10
II.3 Spójność gospodarcza	12
II.4 Spójność społeczno-kulturowa	12
ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	13
III.1. Partycypacja społeczna w LGD „Razem na Wyzyny”	13
III.2. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR	14
ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR	3128
IV.1. Charakterystyka demograficzna	3128
IV.2. Charakterystyka gospodarki i przedsiębiorczości	3434
IV.3. Rolnictwo	3633
IV.4 Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie	3935
IV.5. Ochrona środowiska	4138
IV.6 Pomoc społeczna	4444
IV.7 Edukacja	4542
IV.8 Oferta spędzania wolnego czasu (turystyka, infrastruktura, walory przyrodnicze)	4743
IV.9 Organizacje pozarządowe	4945
IV.11 Grupy docelowe istotne z punktu widzenia wdrażania LSR	5147
IV.12 Wsparcie lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw	5450
ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	5554
V.1 Komplementarność i synergia przedsięwzięć i celów LSR	5554
V.2 Zgodność i komplementarność LSR z dokumentami planistycznymi i strategiami	5753
V.3 Wartość dodana podejścia LEADER	6764
V.4 CELE I WSKAŹNIKI	6862
ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	7869
VII.1 Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy	7869
VII.2 Procedury wyboru i oceny operacji	7869

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	---	--	-------------------------

VII.3 Metody wdrażania	<u>.8071</u>
VII.4 Kryteria wyboru operacji i grantów	<u>.8071</u>
VII.5 Innowacyjność i partnerstwo	<u>.8374</u>
VII.6 Partnerstwo	<u>.8474</u>
ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA	<u>.8475</u>
ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY LSR	<u>.8576</u>
ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA	<u>.8777</u>
X.1 Monitoring	<u>.8777</u>
X.2 Ewaluacja	<u>.8878</u>
SPIS TABEL	<u>.9887</u>
SPIS WYKRESÓW	<u>.9887</u>
SPIS RYSUNKÓW	<u>.9988</u>
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	<u>.9988</u>

Wersja: <u>12</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Rozdział I CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

I.1 Nazwa i podstawa prawna

Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”, funkcjonuje jako lokalna grupa działania (LGD RNW). Jest to organizacja pozarządowa posiadająca osobowość prawną i wpisana do KRS w dniu 11 kwietnia 2006 roku pod numerem 0000254869.

I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie LGD

W sierpniu 2004 roku, po spotkaniu na temat Pilotażowego Programu Leader+, Gmina Mykanów podjęła decyzję o utworzeniu Lokalnej Grupy Działania, której celem miało być wspieranie inicjatyw związanych z rozwojem obszarów wiejskich. Do współpracy zostały zaproszone sąsiednie gminy: Miedźno, Kłomnice, Kruszyna i Rędziny. W dniu 18 października 2004 r. odbyło się spotkanie, na którym wójtowie zobowiązali się do zabezpieczenia środków finansowych na realizację Projektu w I Schemacie Leader. Wniosek o dofinansowanie został złożony 14 grudnia 2004 roku, natomiast pół roku później w Warszawie Wójt Gminy Mykanów podpisał z Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa umowę o dofinansowanie. W wyniku działań informacyjnych i aktywizujących, zrealizowanych w ramach tego projektu, doszło do powołania Lokalnej Grupy Działania (LGD), która przyjęła nazwę Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”. Następnie Stowarzyszenie, już samodzielnie, pozyskało środki w ramach II Schematu Programu Leader i we współpracy z pięcioma partnerskimi gminami, wykonało wiele inicjatyw zmierzających do wzrostu wiedzy i umiejętności członków LGD, jego promocji i rozwoju. W roku 2007 powstało biuro Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” z siedzibą w Mykanowie.

W 2008 roku Stowarzyszenie złożyło swój wniosek o wybór do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w latach 2009-2015, czego efektem było podpisanie w dniu 22 maja 2009 roku umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR z budżetem w wysokości 7 375 728 zł.

W 2010 roku, akces przystąpienia do LGD złożyła gmina Dąbrowa Zielona i w 2011 roku została przyjęta jako 6 gmina partnerska.

W lipcu 2012 roku pojawiła się możliwość pozyskania kolejnych funduszy na realizację dodatkowych zadań w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju dla najefektywniejszych organizacji. Sukcesem LGD było pozyskanie kwoty w wysokości 2 854 834 zł.

W okresie realizacji 2007-2013 ogłoszono 52 konkursy, w ramach których złożono 384 wnioski, z czego 186 zostało wybranych przez Radę do dofinansowania, a 184 zrealizowano. Najwięcej wniosków złożono i zrealizowano w działaniu *Małe projekty*, najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się działania nakierowane na rozwój przedsiębiorczości. O dofinansowanie ubiegało się 103 beneficjentów- osób prawnych i fizycznych. Ostateczna wydatkowana kwota budżetu LSR wyniosła 10 063 271 zł.

W 2015 roku, w wyniku przeprowadzenia wielu konsultacji, wykorzystania zróżnicowanych metod badawczych, włączających mieszkańców, opracowano trzecią już strategię dla Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” do realizacji w latach 2015-2023. W dniu 10 maja 2016 roku podpisano umowę ramową z budżetem w wysokości 3 263 250 euro (tj. 8 350 500 zł), który w roku 2019 i 2020, w wyniku dwóch bonusów finansowych powiększył się o kwotę 365 000 euro (tj. 1 460 000 zł). W czerwcu 2021 roku na podstawie Uchwały nr 208 Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020 z dnia 16 lutego 2021 r. zaplanowano zwiększenie środków finansowych o kwotę 527 000,00 euro na poddziałanie 19.2 oraz 63 240,00 euro na poddziałanie 19.4. oraz wydłużono okres realizacji LSR o 2 lata.

We wdrażanej w latach 2015-2023 LSR realizowany jest jeden cel ogólny *Zaangażowani i przedsiębiorczy mieszkańcy LGD*, 3 cele szczegółowe (wzmocnienie kapitału społecznego i spójności wewnętrznej obszaru, pobudzenie i wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców, wzmocnienie pozytywnego wizerunku obszaru LGD) oraz 14 przedsięwzięć. Na dzień 31 maja 2023 r. przeprowadzono 23 nabory wniosków, w ramach których wpłynęły 234 wnioski, z czego Rada wybrała 195 wniosków do dofinansowania, a 153 z nich mieściło się w limicie środków. LGD

3

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

zrealizowało 5 projektów grantowych, w ramach, których odbyły się łącznie 44 wydarzenia integrujące, aktywizujące mieszkańców oraz kultywujące lokalne tradycje i historie, ponadto powstało 13 obiektów infrastruktury rekreacyjnej. Na szczególną uwagę zasługuje fakt realizowania w tym okresie programowania aż 3 projektów współpracy i 4 operacji własnych.

Zakres przedmiotowy wspomnianych działań był bardzo szeroki. Stowarzyszenie w swoich działaniach dąży do wielowymiarowego zaspokajania potrzeb mieszkańców obszaru działania. Projekty kierowane są do różnych grup wiekowych, osób o różnych zainteresowaniach i różnych sektorów.

- Projekty własne dotyczyły sieciowania organizacji pozarządowych, opracowania koncepcji i projektu szlaków rowerowych, rozwijania zdolności przedsiębiorczych wśród młodzieży.
- W ramach projektów współpracy zrealizowano projekty:
 - „Wielkie granie i odkrywanie - Zasoby Obszaru Naszym Atrybutem Rozwoju” ZONAR (2017-2018 r.). Jego celem było wypromowanie zasobów obszaru i integracja lokalnych społeczności. Najważniejszym efektem projektu stała się opracowana wspólnie z mieszkańcami autorska gra ZONAR, którą aktualnie można wypożyczyć w partnerskich gminnych bibliotekach publicznych.
 - „Od dziedzictwa do bogactwa” ODDO (projekt międzynarodowy, 2019-2020 r.). Głównym celem tej operacji była promocja zasobów współpracujących regionów i wspieranie rozwoju lokalnego. W ramach projektu ukazały się wydawnictwa: mapy, kalendarze, gry memory oraz bogato ilustrowany album promujący najciekawsze miejsca, tradycje i wydarzenia.
 - „Turystyka Rowerowa Atrakcyjnym Sposobem Aktywności” TRASA (2021-2023 r.) obejmująca swym zasięgiem 5 LGD z subregionu północnego i centralnego. W ramach projektu na terenie LGD RNW powstało 12 miejsc odpoczynku rowerzystów (MOR), ok. 150 km oznakowanego szlaku rowerowego *Folga na zakolu*, zorganizowano 6 rajdów i prowadzono rozbudowaną kampanię promocyjną.

LGD „Razem na wyżyny” skutecznie stara się o pozyskiwanie środków poza RLKS. W 2021 roku zorganizowano kongres liderów kształtujących rozwój obszarów wiejskich LGD zatytułowany „Leader – sukcesy dzisiaj i możliwości jutra”. Budżet całego projektu wyniósł 27 300 zł, a operacja realizowana była w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Celem działań była przede wszystkim wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy lokalnymi liderami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz rozpowszechnianie rezultatów działań organizacji pozarządowych na rzecz tego rozwoju. W 2022 w ramach kolejnego konkursu ogłoszonego przez KSOW zorganizowano szkolenie wyjazdowe pt. „Smart Village – droga do rozwoju inteligentnych wsi”, którego celem było zwiększenie wiedzy lokalnych liderów na temat tworzenia koncepcji smart village. W 2023 r. pozyskano środki z KSOW na zorganizowanie 2-dniowego wyjazdu pokazującego dobre praktyki inicjatyw podejmowanych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

W związku z faktem, że LGD „Razem na wyżyny” uczestniczyła we wszystkich edycjach podejścia Leader – zarówno kadra, jak i członkowie LGD posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie zarządzania oraz odpowiedniej realizacji operacji w ramach LSR. Wśród członków organu decyzyjnego 4 osoby (30%) pełniły swoją funkcję również w poprzednim okresie programowania 2007-2013, natomiast wśród członków Zarządu - 3 osoby (50%).

W biurze LGD zatrudnionych jest 3 pracowników: dyrektor biura, pracownik do spraw projektów i pracownik do spraw administracyjnych, promocji i współpracy. Dyrektor biura LGD pracuje od 2007 roku, posiada m.in. doświadczenie związane z realizacją, opracowywaniem zmian i aktualizacją LSR w ramach PROW 2007–2013 oraz 2014-2020.

Na przestrzeni lat udało się wypracować rozwiązania w zakresie współpracy między pracownikami i członkami organów, których celem jest dążenie do jak najbardziej efektywnej realizacji zadań. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w realizację LSR wynika zarówno z odbytych szkoleń teoretycznych, jak również z aktywnego zaangażowania w dotychczasowe działania prowadzone przez LGD. W latach 2016-2021 pracownicy biura odbyli liczne szkolenia, dzięki którym aktualizowali swoją wiedzę i podnosili kompetencje w zakresie swoich obowiązków. Oprócz tego, pracownicy brali również udział w szkoleniach wspólnych dla przedstawicieli organów LGD. Istotną rolę odegrały z pewnością szkolenia dla nowych członków Rady czy

4

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

pracowników biura, którzy dzięki tego rodzaju działaniom szybciej mogli wdrożyć się do realizacji przypisanych im zadań. Szkolenia pozwoliły uzyskać odpowiednie kwalifikacje ekonomiczne oraz administracyjne niezbędne do gospodarowania środkami publicznymi.

I.3 Ogólny opis struktury LGD

Lokalna Grupa Działania „Razem na wyżyny” jest organizacją inkluzywną, co oznacza, że jej członkami mogą zostać wszystkie osoby fizyczne oraz osoby prawne zainteresowane włączeniem się w działania na rzecz rozwoju partnerskich gmin. Powoduje to, że Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” jest grupą otwartą dla lokalnej społeczności. Jej członkami, zgodnie z przepisami art. 31 ust. 2 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1060/2021 z dnia 24 czerwca 2021 r. są przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych z każdej gminy, której obszar jest objęty strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Dzięki temu, ich skład stanowi realne odzwierciedlenie potrzeb i problemów lokalnej społeczności. LGD RNW liczy 97 członków (na dzień 31.05.2023 r.), w tym 42 % stanowią kobiety. Sektor społeczny reprezentowany jest przez 75 osób (77,3%) – w tym 10 organizacji pozarządowych i 3 osoby fizyczne reprezentujące jednostki nieposiadające osobowości prawnej. Sektor gospodarczy to 13 członków (13,4%), a sektor publiczny reprezentowany jest przez 9 członków (9,3%): 6 Gmin i 3 Gminne Ośrodki Kultury. W skład Stowarzyszenia wchodzi 22 członków z Gminy Mykanów, 17 z Gminy Kłomnice, 18 z Gminy Miedzno, 15 z Gminy Dąbrowa Zielona, 13 z Gminy Rędziny, 11 z gminy Kruszyna oraz jedna osoba spoza obszaru LGD.

Wśród nich znajdują się zarówno przedstawiciele publicznych i prywatnych interesów społeczno-gospodarczych, ludzie młodzi i seniorzy. Członkami LGD są m.in. sołtysi, radni gminny i powiatowi, członkowie OSP, członkinie KGW, rolnicy, przedsiębiorcy, nauczyciele, emeryci, przedstawiciele gminnych ośrodków kultury. Tak różnorodny skład partnerów pozwala na uzyskanie opinii i rozpoznanie potrzeb wszystkich grup społecznych, funkcjonujących na obszarze realizacji LSR, dzięki czemu możliwe jest realne odzwierciedlenie oczekiwań wszystkich mieszkańców obszaru.

Wpływ na efektywność działań LGD, stopień zaangażowania lokalnej społeczności i budowanie partnerstwa w realizowaniu LSR ma obustronna komunikacja pomiędzy Stowarzyszeniem, a grupami interesu reprezentującymi cały obszar działania. Stowarzyszenie LGD stara się stale pogłębiać partnerstwo z członkami LGD poprzez organizację różnych wydarzeń: spotkań integracyjnych i szkoleń. Angażuje także swoich członków do udziału w wydarzeniach organizowanych przez instytucje i podmioty zewnętrzne. Utrzymywany jest stały kontakt z członkami. Poprzez stronę internetową oraz media społecznościowe członkowie są na bieżąco informowani co dzieje się w LGD. Otrzymują także wiadomości mailowe informujące o istotnych wydarzeniach i sprawach, którymi zajmuje się LGD.

O silnym związaniu członków z LGD świadczy ich wieloletnie członkostwo. Około 25% członków to założyciele LGD, kolejne 45% to osoby z ponad 10 letnim stażem członkostwa. Około 40% aktywnie uczestniczy w życiu LGD- bierze udział w Walnych Zebraniach, spotkaniach, warsztatach. Jest wówczas czas na dyskusje, analizę dotychczasowych działań LGD, omówienie nowych pomysłów na kolejne przedsięwzięcia.

Skuteczność działań komunikacyjnych, budowania partnerstwa oraz inkluzywność organizacji zostały potwierdzone na przestrzeni lat funkcjonowania LGD o czym świadczą opinie respondentów na temat działalności Stowarzyszenia wyrażane w prowadzonych badaniach, a także stale wzrastająca liczba osób związanych z LGD formalnie i nieformalnie. Dodatkowo, świadczą o tym doświadczenia tworzenia niniejszej Strategii RLKS. W proces jej opracowania włączyła się znaczna liczba mieszkańców, a także reprezentanci wszystkich sektorów, instytucji działających na obszarze działania LGD. Organizowane w każdej gminie spotkania z mieszkańcami każdorazowo cieszyły się dużym zainteresowaniem, ponieważ ludzie znają LGD i ufają w zasadność działalności tej organizacji. To pokazuje, że na przestrzeni lat udało się wypracować mechanizmy angażowania, wsparcia i włączania ludzi z całego obszaru reprezentujących różne punkty widzenia pozwalające skutecznie kierować rozwojem lokalnym przez LGD.

Kontynuacja działań w zakresie komunikacyjnym znajduje swoje odzwierciedlenie w załączonym planie komunikacji do niniejszej strategii, w którym uwzględniono zróżnicowanie grup odbiorców. Działania i narzędzia

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

opisane w załączniku są w części kontynuacją sprawdzonych działań, a w części propozycją wykorzystania nowych form i kanałów komunikacji.

Najwyższą władzą LGD jest Walne Zebranie Członków, które ma najszerszy zakres kompetencji i podejmuje najważniejsze decyzje np. wybiera członków wszystkich organów, zatwierdza dla nich regulaminy oraz najważniejszy dokument jakim jest lokalna strategia rozwoju. W LGD istnieje podział władzy wykonawczej - Zarząd, decyzyjnej - Rada i kontrolnej - Komisja Rewizyjna. Żadna z osób nie jest pracownikiem biura i nie łączy funkcji w dwóch organach. Statut ściśle określa kadencyjność każdego z organów, zasady postępowania oraz sytuacje odwołania członka z pełnionej przez niego funkcji w danym organie władzy.

Każdy członek Stowarzyszenia może zgłosić uwagi pod adresem działania LGD, jego organów lub biura. Grupa członków ma możliwość złożenia wniosku o zwołanie walnego zebrania. Również ostateczne decyzje o odwołaniu członka z funkcji lub zatwierdzenia kooptacji w organie dokonuje walne zebranie.

Zarząd kieruje pracami zmierzającymi do efektywnej realizacji zadań Stowarzyszenia, w tym w zakresie wdrażania RLKS, dlatego godne uwagi jest, że zarówno Prezes Zarządu LGD „Razem na Wyżyny” jak i Skarbnik na przestrzeni lat nie zmienili się, a skład Zarządu ulegał zmianom w sposób odpowiedzialny, dopuszczając stopniowo nowe osoby do Zarządu przy jednoczesnym pozostawieniu większej części osób bardziej doświadczonych. Taki stan rzeczy przekłada się na bogate doświadczenie, wiedzę i znajomość mechanizmów rozwoju lokalnego i wdrażania programów na obszarach wiejskich. To Zarząd kieruje bieżącą pracą Stowarzyszenia, dlatego ciągłość pracy osób będących w składzie tego organu zapewnia także wysoki standard pracy biura i pracy z wnioskodawcami.

I.4 Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD jest Rada LGD, do której wyłącznych kompetencji należy wybór operacji w rozumieniu art. 33 pkt 3, lit. d rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

Według stanu na dzień 31.05.2023 r. Rada liczy 12 członków, będących przedstawicielami sektorów: społecznego (8 osób- 66,67 %), gospodarczego (2 osoby- 16,66%), publicznego (2 osoby- 16,66%). Członkami Rady jest 7 kobiet i 5 mężczyzn. W składzie Rady znajdują się osoby w wieku produkcyjnym - 8 osób oraz seniorzy - 4 osoby. Członkami Rady są 3 osoby prawne: 2 gminy oraz 1 koło gospodyń wiejskich, 2 rolników, 2 przedsiębiorców, 2 radnych gminnych, przedstawiciel szkoły i przedszkola. Skład Rady wskazuje, że żadna z grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

Sektor społeczny w składzie Rady LGD jest reprezentowany najsilniej. Warto dodać, że przedstawiciele Rady LGD reprezentują wszystkie gminy partnerskie, co również przekłada się na ograniczenie możliwości dominacji przez którąś z grup interesu. Także przyjęte procedury powodują, że proces decyzyjny nie może zostać zdominowany przez żadną pojedynczą grupę interesu, czemu służy szczególnie prowadzony zgodnie z Regulaminem Rady LGD rejestr interesu prowadzony dla każdego z członków Rady określający charakter powiązań pomiędzy wnioskodawcami/grantobiorcami i każdym z członków Rady.

Regulamin przewiduje także procedurę wyłączenia członka Rady od udziału w głosowaniu. Wykaz wyłączeń z głosowania sporządzany jest dla poszczególnych operacji i grantów.

I.5 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Osoby będące członkami Rady dysponują odpowiednim doświadczeniem i wiedzą, aby móc pełnić powierzoną funkcję oraz zarządzać procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Szczegółowe uregulowania dotyczące liczebności, składu, zasad powoływania i odwoływania oraz podziału kompetencji w ramach organu decyzyjnego zawarte są w Regulaminie Rady i Statucie. Te dokumenty, a także opis procedur oceny i wyboru grantobiorców i operacji oraz procedury odwoławczej i kryteriów wyboru są dostępne na stronie internetowej LGD (www.razemnawyzyny.pl).

Opisany w udostępnionych online dokumentach proces decyzyjny zapewnia bezstronność i transparentność pracy Rady LGD. Rada LGD podejmuje decyzje zwykłą większością głosów. Samo głosowanie odbywa się w sposób

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

jawny, a w przypadku równej ilości głosów decyduje głos Prowadzącego posiedzenie z wyłączeniem głosowania w sprawie wyboru operacji. Ważnym rozwiązaniem jest również możliwość udziału w posiedzeniu Rady członka Zarządu oraz pracownika biura LGD, którym przysługuje głos doradczy, a na specjalne zaproszenie Przewodniczącego Rady, także osoby trzeciej, w szczególności ekspert. Takie rozwiązanie ma dodatkowo zapewniać przejrzystość, bezstronność i racjonalność podejmowanych decyzji.

I.6. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD są dostępne na stronie internetowej LGD. Są to w szczególności:

Tabela 1 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.

Nazwa dokumentu	Sposób uchwalania i aktualizacji	Główne regulowane kwestie
Statut LGD	Uchwalany na walnym zebraniu członków zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 członków.	Cele i sposoby działania. Wybór, prawa i obowiązki członków stowarzyszenia. Władze Stowarzyszenia, kompetencje poszczególnych władz. Majątek i gospodarka finansowa Stowarzyszenia.
Regulamin Rady	Uchwalany na walnym zebraniu członków zwykłą większością głosów.	Zasady organizacji pracy Rady. Procedura wyłączenia członków z Rady od głosowania. Zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji. Zasady protokołowania posiedzeń.
Regulamin Zarządu	Uchwalany na walnym zebraniu członków zwykłą większością głosów.	Zasady organizacji pracy Zarządu. Zakres działania i kompetencji zarządu.
Regulamin Komisji Rewizyjnej	Uchwalany przez walne zebranie członków zwykłą większością głosów.	Prawa i obowiązki Komisji. Zadania Komisji oraz sposoby ich realizacji. Struktura organizacyjna Komisji.
Regulamin Pracy Biura	Uchwalany przez Zarząd LGD zwykłą większością głosów.	Podstawowe obowiązki pracodawcy i pracownika. Czas pracy. Zasady wynagrodzeń, zwrotu kosztów podróży. Sposób zatrudnienia pracownika. Wymagania wobec kandydata. Metody doradztwa i sposób badania efektywności świadczonego doradztwa.
LSR	Uchwalana przez walne zebranie członków zwykłą większością głosów.	Cele i przedsięwzięcia, które mają być realizowane przez LGD, a finansowane w ramach PS WPR na lata 2023-2027 oraz programu regionalnego FE SL 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne.

ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI

Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” obejmuje swoim zasięgiem obszar sześciu sąsiadujących ze sobą gmin województwa śląskiego: z powiatu częstochowskiego 5 gmin i kłobuckiego 1 gmina. Wszystkie gminy wchodzące w skład obszaru LGD mają charakter wiejski i są to: Dąbrowa Zielona, Kłomnice, Kruszyna, Miedźno, Mykanów,

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------	---	---	-------------------------

Rzędziny. Łączna powierzchnia obszaru działania LGD wynosi 638 km², a liczba mieszkańców zamieszkujących ten obszar wg GUS na dzień 31.12.2020 r. wynosiła 54 192.

Tabela 2 Powierzchnia i liczba mieszkańców gmin z obszaru LGD „Razem na wyżynie”.

Nazwa gminy/rok	Powierzchnia (km ²)	Liczba mieszkańców
Dąbrowa Zielona	100	3750
Kłomnice	148	13166
Kruszyna	94	4733
Miedzno	113	7476
Mykanów	142	15372
Rzędziny	41	9695
Suma LGD	636	54 192

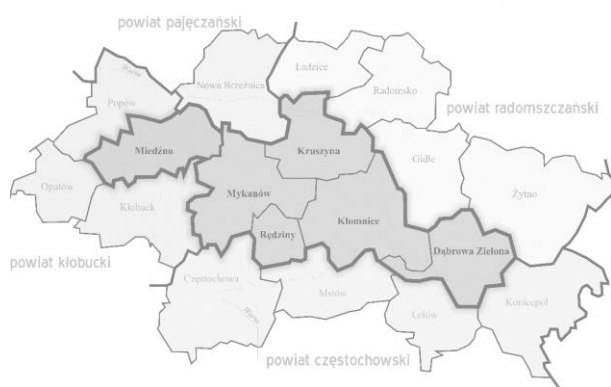
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 31.12.2020 r.).

W ramach wdrażania wielofunduszowej LSR, realizacja poszczególnych Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI) będzie możliwa na całym obszarze działania LGD. EFSI, które będzie wdrażało LGD RNW to:

1. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
2. Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).

Mapa obszaru objętego LSR wskazuje spójność przestrzenną obszaru działania LGD „Razem na wyżynie” tworzącą zwartą geograficznie przestrzeń. Gminy graniczą ze sobą bezpośrednio lub w dalszym sąsiedztwie pozostając w układzie umożliwiającym ułożenie je w pary bezpośrednio sąsiadujących gmin. Siedziba LGD „Razem na wyżynie” znajduje się w Mykanowie położonym w centralnej części omawianego obszaru.

Rysunek 1 Mapa obszaru Stowarzyszenia "Razem na wyżynie".

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Źródło: Opracowanie własne.

II.1 Spójność przestrzenna i przyrodnicza

Obszar LGD obejmuje jednorodne środowiskowo, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności, a także wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami. Taki charakter tego obszaru powoduje, że jest odpowiedni dla wdrażania RLKS przez Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”.

Cechą wyróżniającą obszar działania LGD jest jego zlokalizowanie na krańcu województwa śląskiego – północna brama województwa. Pięć z sześciu gmin (wyjątek stanowi gmina Rędziny) sąsiaduje bezpośrednio z województwem łódzkim. Przeprowadzone spotkania konsultacyjne w każdej z gmin wchodzących w skład LGD wskazały także, że bliskość Radomska (woj. łódzkie) ma znaczenie dla części z nich zarówno w aspekcie zawodowym, jak i społecznym. Od strony południowej obszar graniczy z kolei z miastem Częstochowa, które jeszcze silniej oddziałuje na sąsiadujące z nim gminy, z jednej strony oferując dostęp do instytucji spędzania czasu wolnego oraz rozwoju hobby, a także do rynku pracy, co jest atrakcyjne dla mieszkańców ościennych gmin. Z drugiej strony stanowi poważną konkurencję w ofercie dostępu do usług powodując, że część osób zamieszkujących gminy obszaru LGD, w praktyce swoje życie spędza właśnie w mieście.

Kolejną ważną przesłanką wskazującą na spójność obszaru jest dobre skomunikowanie drogowe, mianowicie dostępność do autostrady A1, która stanowi w regionie najważniejszą trasę tranzytową północ-południe.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” także wskazuje na wysoką spójność wewnętrzną analizowanego obszaru, gdyż zalicza wszystkie gminy partnerskie LGD do północnego obszaru interwencji strategicznej. Kluczem do wyróżnienia subregionów była ocena kryteriów społeczno-gospodarczych pod kątem poziomu rozwoju oraz głównych wyzwań stojących przed gminami. Obszar LGD podlega w całości podobnym procesom zmian funkcjonalnych, wynikających z postępującej deruralizacji i suburbanizacji. W związku z tymi procesami, wraz ze wsparciem dla utrzymujących się i zwiększających swoją zdolność produkcyjną gospodarstw, a także dążeniem do utrzymania krajobrazu wiejskiego, konieczna staje się poprawa możliwości zatrudniania i mobilności zawodowej, a także do inwestycji okolorolniczych i pozarolniczych wraz ze wzrostem dostępności do usług publicznych, edukacji, kształcenia ustawicznego.

Geograficzne położenie w obrębie dwóch mezoregionów (wyżyna Wieluńska oraz Niecka Włoszczowska) powoduje jednorodne warunki przyrodnicze. Cechami wyróżniającymi ten region pod względem przyrodniczym są powierzchniowe zasoby wodne (przede wszystkim rzeki, ciekły wodne i sztuczne zbiorniki), kompleksy leśne (stanowiące blisko 26% powierzchni obszaru LGD), gleby o niskich klasach bonitacyjnych (IV, V i VI klasa).

Wspomniana strategia wojewódzka potwierdza spójność w aspekcie przyrodniczym wskazując na czyste powietrze na całym obszarze działania LGD – wszystkie gminy zostały zaliczone do I skali obszaru problemowego. Strategia określa również walory przyrodnicze na skali I-V. Gminy partnerskie LGD „Razem na wyżyny” pod tym względem są zróżnicowane. Dwie z nich zostały zaliczone do klasy I (niskie lub brak – Rędziny i Mykanów), dwie do klasy II (przeciętne – Kłomnice i Dąbrowa Zielona) oraz dwie do klasy III (ponadprzeciętne – Kruszyna i Miedźno). Taki stan rzeczy pokrywa się z zebranymi podczas konsultacji społecznych danymi, które w gminach, gdzie atrakcyjność przyrodnicza jest wysoka wskazywały na potencjał rozwoju turystyki i rekreacji, a w pozostałych gminach przeważało nastawienie na rozwój przedsiębiorczości, dostępu do usług. To co jednak łączyło te wypowiedzi to chęć odwiedzania i promowania tych zasobów, które przynależą do obszaru LGD, dlatego cennymi przedsięwzięciami są wszelkie działania zwiększające atrakcyjność tych obszarów oraz ich ochronę i zachowanie.

Jako najcenniejsze walory przyrodnicze mieszkańcy podczas spotkań w gminach wskazali przede wszystkim na czystość przyrody i krajobrazu wiejskiego. Czyste powietrze i miejsca nieprzekształcone przez działalność człowieka stanowią atrakcję dla osób, które lubią ciszę, spokój i odpoczynek na łonie natury. Na obszarze zlokalizowanych jest kilka miejsc, które już są wykorzystywane przez mieszkańców obszaru i osoby z zewnątrz do

9

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

odpoczynku lub potencjalnie mogą również stać się takimi atrakcjami. Do nich niewątpliwie zaliczyć można obszary leśne i dolinę Warty.

Jako przykład zagospodarowanego terenu wykorzystywanego społecznie może posłużyć przywrócona naturze Kopalnia Lipówka, w której została stworzona ścieżka edukacyjna. Wśród cieków wodnych należy wymienić rzeki – Warta, Liswarta, Kocinka i Wiercica, stawy – w Cielętnikach, Lubojence, Madalinie, Kościelcu, Widzówku Rzerzyczkach i Rudnikach oraz rozlewisko w Madalinie i zalew w Ostrowach nad Okszą. Liczne lasy wraz z zasobami wodnymi tworzą dogodne środowisko dla zwierząt. To, na co zwracali uwagę mieszkańcy to także dużo zieleni w przestrzeni publicznej, zarówno występującej naturalnie, jak i w zabudowanych, uporządkowanych i zadbanych przestrzeniach. Mieszkańcy wskazywali także na tradycyjny charakter krajobrazu rolnego, który w czasach zanikania drobnych gospodarstw rolnych staje się ważną wartością także kulturową.

Opisane położenie obszaru działania LGD oraz uwarunkowania wskazują na wysoką spójność wewnętrzną w tych wymiarach, co wskazuje, że jest to obszar odpowiedni do wspólnego realizowania LSR.

II.2 Spójność demograficzna

Jedną ze zdiagnozowanych na spotkaniach z mieszkańcami podczas konsultacji społecznych kluczowych słabych stron dla rozwoju obszaru LGD uznana została depopulacja regionu. W gminach obszaru LGD zauważalny jest bowiem proces starzenia się społeczności lokalnej. Zagrożeniem określono też emigrację zarobkową młodych i wykształconych ludzi za granicę i dużych aglomeracji miejskich. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2015-2020 wzrosła tylko w gminie Miedźno, zaś w pozostałych gminach obszaru LGD odnotowano mniejsze i większe spadki. W każdej z gmin spadła też liczba ludności w wieku produkcyjnym i zgodnie z tendencją ogólnopolską wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Największym udziałem osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców charakteryzuje się Gmina Dąbrowa Zielona. Warto zwrócić uwagę na fakt, że każda z gmin posiada wspomniany udział niższy niż średnia dla województwa śląskiego.

Niepokojącym zjawiskiem jest to, że na przestrzeni 5 lat udział osób w wieku nieprodukcyjnym względem pozostałych osób rośnie, co świadczy o starzejącym się społeczeństwie.

Tabela 3 Udział liczby osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców.

Gmina/Województwo	2015	2020
Województwo Śląskie	34,73%	38,32%
Dąbrowa Zielona (2)	35,85%	38,18%
Kłomnice (2)	33,46%	35,85%
Kruszyna (2)	32,11%	33,88%
Mykanów (2)	32,55%	34,93%
Rędziny (2)	33,03%	35,64%
Miedźno (2)	33,50%	35,36%

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Pozytywnym zjawiskiem w kontekście zagrożenia związanego ze starzeniem się społeczeństwa jest obserwowana migracja ludności z miast na tereny wiejskie. Potwierdzeniem tego jest dodatnie saldo migracji w większości gmin obszaru LGD w latach 2016-2020, w tym bardzo dobre wyniki jakie są udziałem gminy Mykanów. Należy podkreślić, że tendencja napływu ludności jest na terenie obszaru LGD korzystna, zwłaszcza gdy dokonano się porównania do wartości krajowych czy wojewódzkich (dla województwa wskaźnik salda migracji był ujemny i wyniósł 3531). Jest to niewątpliwie duży wyróżnik obszaru LGD względem regionu.

Tabela 4 Saldo migracji.

Gmina/Województwo	Saldo migracji	
	Ogółem	
	2016	2020

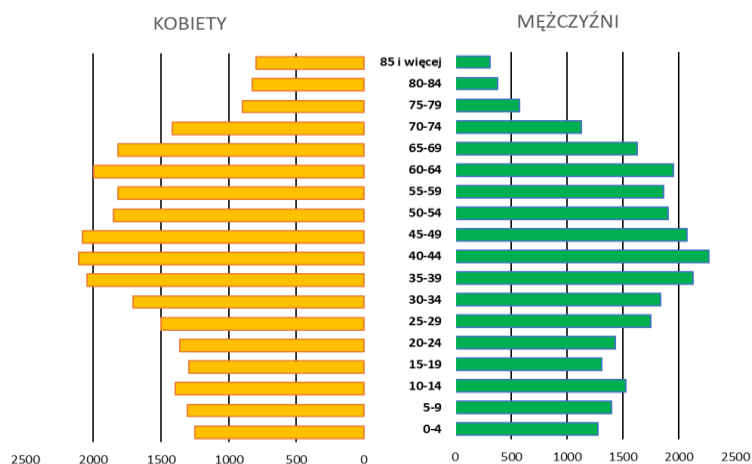
Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Województwo śląskie	-4 556	-3 531
Dąbrowa Zielona (2)	34	12
Kłomnice (2)	4	16
Kruszyna (2)	-5	10
Mykanów (2)	104	100
Rędziny (2)	8	-5
Miedźno (2)	5	3
Suma LGD	150	136

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Aby zobrazować strukturę społeczeństwa obszaru LGD z podziałem na wiek i płeć, sporządzono poniżej piramidę ludności.

Wykres 1 Struktura ludności LGD „Razem na Wyżynie” wg płci i wieku w 2020 roku.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 5 Liczba mieszkańców wg płci w 2015 i 2020 roku.

Gmina/Województwo	Ogółem			
	Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020
Województwo śląskie	2 204 972	2 163 440	2 365 877	2 328 890
Dąbrowa Zielona (2)	1 936	1 892	1 983	1 956
Kłomnice (2)	6 605	6 486	7 071	6 936
Kruszyna (2)	2 409	2 370	2 481	2 432
Mykanów (2)	7 438	7 503	7 509	7 661

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Rędziny (2)	4 933	4 842	5 121	5 008
Miedźno (2)	3 731	3 716	3 875	3 802

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na podstawie przedstawionych danych zaobserwować możemy, że w każdej z gmin (jak i na całym województwie śląskim) więcej jest kobiet niż mężczyzn. Zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn liczba osób na przestrzeni ostatnich lat spada (z wyjątkiem Gminy Mykanów), wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ma się inaczej wśród osób w wieku przedprodukcyjnym, np. w Gminie Kłomnice, gdzie liczba osób młodych na przestrzeni lat 2015-2020 wzrosła. Jednakże jest to mniejszy wzrost niż w przypadku osób starszych więc potwierdza to stwierdzenie, że mamy do czynienia ze społeczeństwem starzejącym się.

II.3 Spójność gospodarcza

Charakterystyczną cechą wyróżniającą cały obszar objęty LSR i stanowiącą o jego spójności ekonomicznej jest położenie w sąsiedztwie miast powiatowych – Radoska i Częstochowy. Bliskość dużych ośrodków miejskich może w istotny sposób wpływać na rozwój tego regionu oraz gospodarce wykorzystanie jego walorów naturalnych i kulturowych. Miasto jest dużym rynkiem zbytu, a jego mieszkańcy potencjalnymi odbiorcami oferty wypoczynkowej i kulturalnej oraz produktów i usług oferowanych na obszarze LGD. Kolejną cechą charakterystyczną gospodarki obszaru działania LGD jest duże rozdrobnienie i zróżnicowanie działających firm. Na omawianym obszarze działa tylko jeden duże przedsiębiorstwo – cementownia CEMEX. Podczas spotkań konsultacyjnych, mieszkańcy gmin często wskazywali na problemy z tym związane, m.in. fakt, że małe, często jednoosobowe firmy nie zatrudniają dodatkowych osób, co powoduje utrudnienia w znalezieniu pracy dla osób nie chcących prowadzić samodzielnie firmy. To jak dynamicznie rozwija się gospodarka na omawianym obszarze pokazuje dynamika wzrostu podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. We wszystkich gminach partnerskich dynamika jest wyższa niż w województwie. Niestety w porównaniu z najlepszymi pod tym względem gminami województwa śląskiego wartość tego wskaźnika jest niższa. Można zatem powiedzieć, że gospodarka obszaru LGD cechuje ponadprzeciętny wzrost gospodarczy, jednak wskaźniki początkowe powodują, że pomimo dynamiki, nadal są to gminy o stosunkowo słabo rozwiniętej przedsiębiorczości.

Wg informacji BDL, w 2020 roku największa liczba podmiotów działała w sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (1209 podmiotów) i sekcji C – przetwórstwo przemysłowe (839 podmiotów). Są to zarazem zdecydowanie najliczniej reprezentowane sekcje. Trzecią co do wielkości branżą działającą na obszarze LGD jest sekcja F – Budownictwo (675 podmiotów). Wśród sekcji, w których liczba działających podmiotów jest również wysoka wymienić należy także sekcję A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (335), S i T - Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (296), H - Transport i gospodarka magazynowa (287) i M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (265).

Spójność ekonomiczna obszaru wyraża się również w podobnej strukturze gospodarstw rolnych. Charakteryzuje się ona dużą ilością małych gospodarstw, co jest odbiciem typowej struktury wielkościowej gospodarstw na obszarach wiejskich południowo-wschodniej Polski, zwłaszcza obszarów wyżynnych. Są to więc gospodarstwa niskotowarowe, przeznaczające produkcję na własne potrzeby. Większość właścicieli gospodarstw indywidualnych traktuje pracę w nich jako uzupełniające źródło dochodów.

II.4 Spójność społeczno-kulturowa

Wspólne doświadczenia historyczne, a także podobne uwarunkowania gospodarczo-przyrodnicze powodowały przez lata, że mieszkańcy obszaru objętego RLKS mają silne poczucie więzi. Kapitał społeczny, który można zdiagnozować na terenie działania Stowarzyszenia „Razem na Wyzyny” ma charakter zarówno wiążący jak

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

i pomostowy. Wiązący kapitał społeczny oparty jest na wzajemnych relacjach osób w obrębie danej społeczności. Jego wysoki wskaźnik daje silne poczucie bezpieczeństwa, tożsamości lokalnej i jest budowany w wyniku podejmowania wspólnych aktywności. O jego wartości, a także znaczeniu świadczą m.in. licznie organizowane wydarzenia społeczno-kulturalne, a także liczne organizacje społeczne zajmujące się sprawami lokalnymi, w szczególności tradycją. Podczas spotkań z mieszkańcami w trakcie przygotowywania niniejszej strategii, uczestnicy wskazywali zarówno na ciekawe wydarzenia integrujące mieszkańców nie tylko z danej gminy, liczne rajdy rowerowe, spływy kajakowe, czy obchody rocznicy bitwy pod Mokrą. Wskazywali także na liczne postaci związane z tym terenem, które również przez lata kształtowały losy obszaru, wśród nich dziedzictwo rodu Lubomirskich, Reszków, Denhoffów, czy rodziny Wereszczyńskich.

Historia na przestrzeni lat łączyła społeczność lokalną. W czasach I i II wojny światowej oraz powstania styczniowego miejsce miały tragiczne wydarzenia. To tutaj stoczona została w pierwszych dniach wojny 1939 roku bitwa pod Mokrą. Rozegrana między Wołyńską Brygadą Kawalerii, a 4. Niemiecką Dywizją Pancerną do dziś jest upamiętniana jest poprzez pomnik wybudowany w 1975 roku i poprzez cykliczne wydarzenia mające na celu przypomnienie tych wydarzeń i oddanie czci poległym.

Doświadczenie drugiej wojny światowej, na czele ze stoczoną na terenie działania LGD słynną bitwą pod Mokrą, zapisały się w pamięci mieszkańców tworząc do dzisiaj ważny punkt odniesienia dla starszych i młodych pokoleń. Efektem wspólnych doświadczeń, powstała ciekawa społeczność, która na co dzień dba o swoje dziedzictwo.

Wyrazem tego są liczne zespoły i grupy, organizacje pozarządowe, w tym aż 27 KGW i 47 OSP, które działają aktywnie na rzecz upamiętniania, ale także twórczego wykorzystania lokalnych tradycji. Oprócz tego na terenie LGD działa sporo organizacji na rzecz młodzieży (Młodzieżowe Orkiestry Dęte i Drużyny OSP, Kluby Sportowe, Związki Młodzieży Wiejskiej, zespoły taneczne i wokalne) oraz seniorów. Organizacjami, gdzie najbardziej uwidacznia się współpraca międzypokoleniowa i wspólne działanie 2-3 pokoleń mieszkańców danej społeczności są ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich oraz kluby sportowe. Organizacje pozarządowe organizują różnego rodzaju wydarzenia integrujące lokalną społeczność tj. rajdy rowerowe, pikniki, festyny. Niektóre z działań na stałe wpisały się w kalendarz imprez (rajdy rowerowe już od kilkunastu lat przyciągają mieszkańców i osoby z zewnątrz).

LGD „Razem na wyżyny” od początku swojego istnienia wskazuje i umacnia więzi realizując projekty łącznie mieszkańców, instytucje i organizacje wszystkich gmin partnerskich, czego przykładem może być pierwszy oznakowany w tym obszarze szlak rowerowy *Folga na zakolu* łączący wszystkie 6 gmin obszaru LGD, ukazujący najpiękniejsze zakątki i najciekawsze atrakcje całego obszaru oraz towarzysząca mu infrastruktura edukacyjna. W okresie programowania 2014-2020, w ramach celu szczegółowego nr 1 Wzmacnianie kapitału społecznego i spójności wewnętrznej obszaru starano się odpowiedzieć na problemy dotyczące takich kwestii jak: niski poziom zaangażowania lokalnej społeczności w sprawy regionu, niedostateczna aktywność w organizacjach pozarządowych oraz słaba współpraca różnych środowisk i grup społecznych. Zwrócono więc uwagę na konieczność realizacji działań z zakresu wsparcia inicjatyw oddolnych mieszkańców, tworzenia partnerstw na rzecz rozwoju lokalnego, organizacji wydarzeń aktywizujących mieszkańców oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji lokalnej społeczności.

Teren Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” jest spójny przestrzennie, społecznie, gospodarczo i historycznie. Ponadto na przestrzeni 18 lat funkcjonowania LGD udało się wypracować mentalne i emocjonalne więzi pomiędzy ludźmi działającymi i współpracującymi ze Stowarzyszeniem, którzy reprezentują zarówno organizacje pozarządowe, jak i samorządy gminne, a także przedsiębiorców i mieszkańców obszaru.

ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

III.1. Partycypacja społeczna w LGD „Razem na wyżyny”

Partycypacja to sposób na aktywny udział w życiu społecznym, np. możliwość zabierania głosu, uczestniczenia ludzi w działaniach i podejmowaniu decyzji. W literaturze wyróżnia się kilka stopni działań

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

partycypacyjnych¹ – od najniższego, podstawowego stopnia, jakim jest informowanie, poprzez konsultowanie, aż po współdecydowanie i współdziałanie, które jest najwyższą formą partycypacji, gdyż zapewnia możliwie największy udział społeczności w życiu publicznym, czy działaniach. Aby partycypacja mogła się odbywać, a podejmowane działania charakteryzowały się wysokim stopniem natężenia partycypacji, niezbędne jest dbanie o tzw. otoczenie partycypacji, czyli kultura zaufania, odpowiedzialności i prawdy.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” została przygotowana przy zaangażowaniu lokalnej społeczności z zastosowaniem planu włączenia społecznego w tworzenie dokumentu strategicznego. Stowarzyszenie od samego początku swojego istnienia dba o to, żeby partycypacja wewnątrz i na zewnątrz organizacji odbywała się zarówno na poziomie informowania, konsultacji jak i współdecydowania. Rosnąca liczba aktywnych członków LGD, liczne spotkania ze społecznością lokalną reprezentowaną przez różne grupy interesu, skuteczna realizacja planu komunikacyjnego i włączenie społeczności lokalnej w proces opracowania i wdrażania LSR w poprzednich okresach programowania UE oraz podejmowanie starań na rzecz realizacji partnerskich wskazań jasno, że Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” realizuje szeroko zakrojony plan rozwoju swojego obszaru działania ze szczególnym uwzględnieniem głosu społeczności i instytucji lokalnych. Podnoszą dzięki temu poziom życia lokalnej społeczności troszcząc się o każdą z grup społecznych zamieszkujących teren LGD.

III.2. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR

Działania zmierzające do przygotowania dokumentu strategicznego Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” były partycypacyjne na każdym etapie jego tworzenia. W celu zapewnienia oddolnego charakteru dokumentu opracowano plan włączenia przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców każdej z gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia „Razem na wyżyny”. Podmiotem odpowiedzialnym za opracowanie LSR i koordynację wszystkich prac był Zespół ds. opracowania LSR, wyłoniony spośród lokalnych liderów każdej z gmin, zapewniając reprezentację wszystkich gmin i wszystkich sektorów. Oznacza to zrealizowanie w praktyce zasad:

- Transparentności – przejrzystość i jawność procesu na każdym jego etapie, przekazywanie mieszkańcom obszaru wszelkich informacji na temat realizacji procesu,
- Inkluzywności – włączenie w proces przedstawicieli wszystkich sektorów wchodzących w skład LGD, przedstawicieli wszystkich potencjalnych grup docelowych oraz potencjalnych grup defaworyzowanych oraz ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości płci,
- Sprawczości – zapewnienie wszystkim uczestnikom procesu realnego i równego wpływu na jakiegoś przebieg.

W czasie opracowywania strategii uwzględniono, zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR, zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym dotyczące poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasad równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

Proces opracowywania LSR z udziałem społeczności lokalnej przebiegał w 5 kluczowych etapach i w każdym z nich zastosowano kilka metod partycypacji:

¹ <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/abc-partycypacji/co-to-jest-partycypacja-obywatelska-2/>

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Tabela 6 Realizacja planu włączenia społecznego w opracowanie LSR.

Metody partycypacji \ Etapy opracowywania LSR	Zdefiniowanie potrzeb i potencjału obszaru LSR.	Wybór i określenie hierarchii celów LSR	Poszukiwanie rozwiązań stanowiących sposoby realizacji strategii	Stworzenie systemu monitorowania postępów w realizacji LSR	Zdefiniowanie grup docelowych
Otwarte spotkania warsztatowe	X	X			X
Badania ankietowe	X	X	X		X
Wywiady z wybranymi grupami społecznymi		X		X	X
Formularze uwag na stronie internetowej LGD	X	X	X	X	X
Otwarty konkurs na projekty (formularz fiszki projektowej)		X			X
Punkt konsultacyjny	X	X	X	X	X
Konsultacje społeczne projektu LSR w gminach LGD		X	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne.

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Tabela 7 Opis metod partycypacyjnych, ich zastosowania i otrzymanych wniosków na poszczególnych etapach opracowania LSR.

Opis metody	Sposób wykorzystania wyników/Wnioski
Otwarte spotkania warsztatowe dla mieszkańców	
<p>Spotkania odbyły się w dniach 10, 13, 14, 15, 20 i 21 czerwca 2022 r. Informacja o spotkaniach była umieszczona na stronie internetowej LGD, na stronach wszystkich 6 gmin członkowskich oraz na stronach internetowych GOK-ów w Dąbrowie Zielonej, Mykanowie oraz Kłomnicach. Ponadto informacja o spotkaniach została wysłana do członków Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” z prośbą o rozpowszechnienie informacji wśród mieszkańców swojej gminy. Informacja o spotkaniach była zamieszczana na słupach i tablicach ogłoszeniowych. Konsultacje odbywały się w każdej gminie, w różne dni tygodnia, w godzinach popołudniowych.</p> <p>W spotkaniach łącznie wzięło udział 112 osób, reprezentujących zarówno sektor społeczny, publiczny oraz gospodarczy: członkowie KGW, OSP, przedsiębiorcy, mieszkańcy, sołtysi, przedstawiciele władz, szkół i przedszkoli, NGO, klubów seniora. Była to grupa reprezentatywna dla społeczności wiejskiej objętej LSR.</p> <p>Podczas każdego ze spotkań zastosowano różne narzędzia (burza mózgów, dyskusja, praca grupowa), dzięki którym udało się zebrać szereg informacji</p> <p>W ramach spotkań dokonano analizy potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, a także celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz odnośnych planowanych działań, o których mowa w art. 32 ust. 1 lit. c i d rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.</p> <p>Uczestnicy warsztatów wskazywali słabe oraz mocne strony obszaru LGD, a także szanse i zagrożenia.</p> <p>Następnie uczestnicy pracowali w grupach nad propozycjami projektów uwzględniających kluczowe komponenty podejścia LEADER: innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych oraz partnerstwa w realizacji LSR. Zadanie polegało na określeniu działań, beneficjentów oraz grup odbiorców, budżetu potrzebnego na realizację oraz efektów jakie dane działanie przyniesie. Padło wiele propozycji pomysłów na projekty grantowe oraz operacje własne których realizacją mogłoby się zająć LGD. Wszystkie pomysły zostały przeanalizowane pod kątem możliwości ich realizacji przy wsparciu LGD.</p> <p>Następnie została podjęta próba wskazania celów strategicznych LSR. Uczestnicy na podstawie zdiagnozowanych problemów, powstałych pomysłów projektowych określili jakie kierunki powinna przybrać LSR na kolejne lata. Zaproponowane cele dotyczyły głównie następujących zagadnień: Rozwój i aktywizacja III sektora; Aktywna młodzież służąca społeczności lokalnej; Promocja dziedzictwa lokalnego; Rozwój infrastruktury społecznej i wyposażenie NGO; Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej; Rozwój przedsiębiorczości; Nauka obywatelskości; Wsparcie dla rolników w zakresie rozwoju krótkich łańcuchów dostaw; Tworzenie miejsc pracy; Integracja wielopokoleniowa (proponowane przykłady projektów przedstawione zostały w tabeli nr 8).</p>	<p>Etap I. Opracowana podczas spotkań analiza potrzeb i potencjału danej miejscowości została poddana konsultacjom poprzez formularze uwag, a następnie wykorzystana do opracowania IV rozdziału LSR: Analiza potrzeb i potencjału LSR.</p> <p>Etap II i III. Wypracowane pomysły zostały wzięte pod uwagę przy tworzeniu hierarchii celów oraz określeniu rozwiązań stanowiących sposoby realizacji strategii, a następnie przekonsultowano je z Zespołem ds. LSR. Odrzucono pomysły, których budżet znacznie przewyższał środki przeznaczone na realizację LSR.</p> <p>Etap V. Dane zostały wykorzystane do określenia grup docelowych LSR.</p> <p>Głównymi tematami które wybrzmiały w czasie spotkań było znaczenie i konieczność wsparcia organizacji pozarządowych i liderów lokalnych, braku atrakcyjnych zajęć dla młodzieży i konieczność wsparcia podmiotów i tworzenia nowych rozwijających różne pasje i talenty, LGD jako mało atrakcyjne miejsce do wypoczynku i spędzania wolnego czasu. W części gmin zwrócono również uwagę na potencjał wsi jako producenta rolnego, jednakże pozostającego bez</p>

Na podstawie zdiagnozowanych problemów i kierunków działań, uczestnicy spotkań wskazywali grupy, których te problemy dotyczą i należy je w szczególności objąć wsparciem. Najczęściej padały odpowiedzi: osoby starsze, kobiety oraz młodzi dorośli wchodzący na rynek pracy, a także osoby niepełnosprawne.	wsparcia, w szczególności małe gospodarstwa.
Badania ankietowe wśród mieszkańców LGD	
<p>Badanie ankietowe zostało przeprowadzone podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami oraz w okresie wrzesień – grudzień 2022 r. Ankieta przygotowana była w formie papierowej i elektronicznej. Informacja z prośbą o wypełnienie ankiety wysłana została do członków LGD mailowo, udostępniona na stronie internetowej LGD oraz profilu Facebook, a także opublikowana na stronach gmin partnerskich LGD. Ankietę w wersji papierowej wypełniło 80 osób, natomiast formularz elektroniczny ankiety 99 osób.</p> <p>Ankietowani proszeni byli o ocenę funkcjonowania w gminie zamieszkania zagadnień dotyczących: edukacji i wychowania, kultury, sportu, rekreacji, infrastruktury komunalnej i ochrony środowiska, infrastruktury pieszo-rowerowej, transportu i bezpieczeństwa na drogach, gospodarki i turystyki, aktywności mieszkańców i samorządu w gminie. Kluczowym było również wskazanie potencjalnych zadań, które powinny stać się priorytetem w rozwoju gminy na najbliższe 10 lat.</p> <p>W listopadzie i grudniu 2022 r. przeprowadzono badanie ankietowe skierowane do przedstawicieli instytucji publicznych, ośrodków kultury, szkół oraz organizacji pozarządowych. Informacja o ankiecie była opublikowana na stronie internetowej LGD oraz stronach internetowych gmin partnerskich. Ponadto została wysłana mailowo do osób reprezentujących NGO, szkoły i GOK-i. Ankietę wypełnili także uczestnicy wywiadów grupowych. Zebrano 89 ankiet.</p> <p>Ankietowani poproszeni byli o wskazanie projektów jakie chcieliby realizować przy wsparciu LGD. Najwięcej odpowiedzi dotyczyło działań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, działań integrujących mieszkańców, organizowania czasu wolnego dla mieszkańców oraz rozwoju infrastruktury rekreacyjnej.</p> <p>Ankietowani odpowiadali również na pytanie jakie działania powinny być dodatkowo punktowane w kryteriach wyboru. Najwięcej odpowiedzi dotyczyło projektów włączających ludzi młodych w rozwój obszaru, projektów innowacyjnych oraz uwzględniających rozwiązania cyfrowe. Określili także kwoty dofinansowania jakimi byliby zainteresowani na realizację działań edukacyjnych i infrastrukturalnych. W przeprowadzonym badaniu jedno z pytań dotyczyło sposobu uzyskiwania informacji o działaniach i przedsięwzięciach realizowanych przez LGD. Ustalenie adekwatnych do oczekiwań środków komunikacji, wykorzystanych w kontaktach z mieszkańcami będzie zarazem odgrywać istotną rolę w monitorowaniu i ewaluacji efektów działalności LGD.</p> <p>W badaniach ankietowych skierowanych do przedstawicieli JST, GOKów, szkół i NGO respondenci musieli wskazać do jakiej grupy powinny być kierowane działania. Odpowiedzi jakie najczęściej padały to osoby do 25 r. ż., seniorzy oraz kobiety, niepełnosprawni.</p>	<p>Badanie I: Dane zebrane w ankietach pozwoliły na uzupełnienie listy obszarów problematycznych i potrzeb mieszkańców. Zebrane w ankiecie dane zostały wykorzystane przy tworzeniu matrycy celów i przedsięwzięć.</p> <p>Badanie II: Wyniki ankiet były brane pod uwagę przy kształtowaniu budżetu LSR oraz wysokości zaplanowanych wskaźników. Dane z ankiet zostały uwzględnione przy planowaniu zakresu projektów grantowych, wysokości dofinansowania oraz grup docelowych tych projektów.</p> <p>Ankietowi wskazali stronę internetową, udział w spotkaniach, kontakt przez e-mail jako najbardziej adekwatne formy komunikacji – dane te zostały wykorzystane przy tworzeniu Planu komunikacji.</p> <p>Badanie III: Dane z ankiet zostały wykorzystane do określenia grup docelowych LSR, planowania metod do Planu komunikacji. Wyniki ankiet wpłynęły na zaplanowanie projektów partnerskich LSR.</p>

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

W terminie 27.01-3.02.2023 r. przeprowadzono trzecie badanie ankietowe, skierowane wyłącznie do członków NGO z obszaru LGD, która najmocniej wybrzmiała podczas konsultacji społecznych, uszczegóławiające jej potrzeby. Prośba o wypełnienie była przekazywana za pośrednictwem poczty e-mail, komunikatora internetowego Messenger, a także telefonicznie z bezpośrednimi adresatami ankiety. Ankieta przygotowana była w wersji elektronicznej oraz papierowej, tak aby każdy miał możliwość jej wypełnienia. Spośród około 200 organizacji działających na terenie LGD RNW ankietę wypełniło 51 podmiotów tj. 25,5 %. Ankietowani pytani byli m.in. na jakie projekty chcieliby przeznaczyć wsparcie. Wśród najczęstszych odpowiedzi znalazły się: wydarzenia typu pikniki, festyny, aktywności sportowe np. spływy kajakowe, rajdy rowerowe oraz wyjazdy do teatru, na basen. Respondenci określali swoje doświadczenie w pozyskiwaniu środków, określili także grupę do jakiej skierowane byłyby działania tj. mieszkańcy swoich miejscowości lub gmin, dzieci do 18 roku życia i osoby dorosłe do 35 roku życia. Badania ankietowe wskazywały także kwoty potrzebne organizacjom na realizację ich pomysłów. Najwięcej odpowiedzi to kwoty między 10 000 zł a 50 000 zł oraz między 50 000 zł a 100 000 zł. Ankietowani wskazali, że najlepszą metodą komunikacji jest strona internetowa, media społecznościowe, informacje przekazywane mailowo oraz telefonicznie. Członkowie organizacji odpowiadali na pytanie dotyczące realizacji projektów w partnerstwie, większość respondentów wyraziła chęć realizacji projektów partnerskich z organizacją z terenu LGD, tylko 5 NGO wyraziło chęć realizacji projektu z NGO spoza obszaru, w tym 2 z NGO z zagranicy.

Formularz uwag

Zebrane podczas spotkań z mieszkańcami oraz w badaniach ankietowych dane dotyczące potrzeb i potencjału obszaru LSR zostały udostępnione od dnia 24.11.2023 r. na stronie internetowej LGD i poddane konsultacjom społecznym. Wpłynęły 3 formularze uwag, których autorzy sugerowali uzupełnić zagrożenia o kwestie związane z młodym pokoleniem tj. hejt, przemoc psychiczna, brak młodych strażaków ochotników. Jako słabą stroną wskazano brak promocji i edukacji w kierunku zdrowej żywności. Po etapie wypracowania propozycji celów i przedsięwzięć były one konsultowane poprzez formularz uwag umieszczony na stronie internetowej LGD od dnia 10.03.2023 r. Spłynęły trzy uwagi: jedna dotyczyła braku działań wspierających rolników, pomagających im rozszerzać swoje rynki zbytu, druga dotyczyła braku zaplanowanych działań edukacyjnych podnoszących kompetencje dla osób dorosłych, trzecia natomiast dotyczyła stworzenia społecznej pracowni artystycznej dla dzieci i młodzieży. Propozycje działań stanowiące sposoby realizacji LSR zostały poddane konsultacjom na stronie internetowej LGD w dniu 21.04.2023 r. Propozycja systemu monitorowania postępów w realizacji LSR została poddana konsultacjom na stronie internetowej LGD dniu 3.05.2023 r. Propozycja grup docelowych została poddana konsultacjom na stronie internetowej LGD w dniu 16.05.2023 r.

Etap I. Uwagi wskazane w formularzach zostały w całości uwzględnione do analizy potrzeb i potencjału LSR.
Etap II. Uwagi zostały uwzględnione przy projektowaniu ostatecznej matrycy celów i przedsięwzięć.
Etap III, IV i V – nie było uwag co do konsultowanych propozycji. Co stanowi, że zaproponowane na tych etapach rozwiązania zostały odpowiednio zaplanowane.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Wywiady z grupami społecznymi	

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

<p>W dniu 28.11.2022 r. odbyły się 3 wywiady z grupami społecznymi wskazanymi przez Zespół ds. opracowywania LSR tj. przedstawicielami gmin, przedstawicielami szkół oraz instytucji kultury, a także przedstawicielami NGO. Wzięło w nich udział 46 osób. Zaproszenia na te spotkania zostały wysłane do urzędów gmin, GOK-ów, szkół z terenu LGD oraz NGO, a także opublikowane na stronie internetowej LGD.</p> <p>W dniach 9-10.03.2023 r. ponownie odbyły się dwa wywiady grupowe z przedstawicielami NGO oraz wójtami gmin partnerskich LGD. Podczas spotkań przedstawiono wyniki dotychczasowych prac. Zaprezentowano także cele i przedsięwzięcia oraz wskaźniki, a także podział budżetu na poszczególne fundusze. Zostały przedstawione propozycje co do rodzajów i zakresów tematycznych projektów, propozycje grup potrzebujących wsparcia a także plan komunikacji. Na tym etapie rozważano uwzględnienie w LSR działań skierowanych na ochronę środowiska. Uczestnicy spotkań uznali, że jest to obszar, który powinien być wspierany. Warto wspierać m.in. przedsiębiorców, którzy chcieliby wdrożyć rozwiązania ekologiczne w swoich firmach.</p> <p>Podczas wywiadów z grupami społecznymi wskazano, iż wsparcie powinno być kierowane w szczególności do osób niepełnosprawnych, osób młodych, seniorów, kobiet a także osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi.</p> <p>W dniu 21 kwietnia i 24 maja 2023 r. odbyły się spotkania z rolnikami (w wyniku uwagi wskazanej w formularzu uwag). Zaproszenie na spotkania zostało wysłane do rolników wskazanych przez pracowników gmin zajmujących się tym działem, organizacji pszczelarskich, zostało także opublikowane na stronach gmin partnerskich LGD, stronie internetowej LGD oraz profilu w mediach społecznościowych. Podczas spotkania dyskutowano o chęci współpracy rolników poprzez stworzenie krótkich łańcuchów dostaw, a także tworzenia bądź rozwoju przez rolników gospodarstw edukacyjnych lub agroturystycznych.</p>	<p>Etap II. W wyniku wywiadów grupowych postanowiono, że obszar dotyczący ochrony środowiska zostanie objęty wsparciem LSR. Dane grupy interesariuszy wniosły różne zagadnienia, które nie miałyby szans trafić do LSR, bez szerokich konsultacji np. chęć tworzenia krótkich łańcuchów, dostaw, zagród edukacyjnych i agroturystycznych, które początkowo nie były brane pod uwagę jako działania objęte wsparciem.</p> <p>Po spotkaniach z rolnikami postanowiono, aby w LSR znalazły się działania wspierające rolników poprzez tworzenie KŁŻ, tworzenie i rozwój zagród edukacyjnych oraz gospodarstw agroturystycznych (etap III).</p> <p>Etap V. Określono grupę docelową realizowanych działań.</p>
Fiszki projektowe	
<p>W okresie lipiec – wrzesień 2022 r. na stronie internetowej LGD zamieszczona została fiszka projektowa, dzięki której potencjalni wnioskodawcy mogli wskazać jakiego rodzaju projekty chcieliby realizować w ramach LSR Stowarzyszenia „Razem na wyżynę” spośród wymienionych: założenie firmy, rozwinięcie firmy, wsparcie dla NGO, wsparcie dla osoby fizycznej na działania lokalne, wsparcie dla gmin i jednostek im podległych na działania dla mieszkańców. W swoich propozycjach musieli określić, czy działanie jest innowacyjne, proekologiczne, przeciwdziałające negatywnym zmianom demograficznym lub uwzględniające działania cyfrowe. Wpłynęło 12 fiszek projektowych, z czego najwięcej wskazywało na działania wspierające NGO w działaniach lokalnych. Wypełniający fiszkę wskazywali, że działania będą jednocześnie ukierunkowane na ekologię i innowację.</p> <p>Dodatkowym narzędziem aktywizującym mieszkańców do zgłaszania swoich pomysłów był konkurs na najciekawsze fiszki zawierające projekty do realizacji. Projekty można była zgłaszać w 3 obszarach tematycznych: Rozwój kapitału społecznego, Rozwój oferty spędzania czasu wolnego, Adaptacja do zmian cyfrowych i klimatycznych. Informacja o konkursie została rozpowszechniona poprzez stronę internetową LGD, strony Gmin partnerskich oraz media społecznościowe. W odpowiedzi na</p>	<p>Etap III. Osoby wypełniające fiszkę wskazywały jakiego rodzaju projektami są zainteresowane, co zostało wykorzystane przy opracowaniu sposobów na realizację strategii.</p> <p>Etap IV. Dane z fiszek pozwoliły poznać jakimi kwotami zainteresowani byliby potencjalni beneficjenci. Dane te zostały brane pod uwagę przy określeniu wysokości wskaźników dla poszczególnych przedsięwzięć.</p>

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

<p>konkurs wpłynęło 8 fiszek, w tym tylko 1 propozycja z zakresu oferty spędzania wolnego czasu (fiszka nie uwzględniona z przyczyn formalnych). Osoby wypełniające fiszkę projektową, a także kartę projektu, musiały wskazać grupę defaworyzowaną do jakiej skierowany byłby proponowany projekt. Najwięcej odpowiedzi: kobiety, osoby do 25 r.ż., bezrobotni, dzieci i młodzież.</p>	<p>Etap V. Dane zostały wykorzystane do określenia grup docelowych LSR.</p>
Punkt konsultacyjny	
<p>Od czerwca 2022 r. do maja 2023 r. w biurze LGD w Mykanowie prowadzony był dyżur konsultacyjny (dwa razy w tygodniu w godz. 13:00-16:00). W punkcie tym mieszkańcy obszaru działania LGD mogli zapoznawać się z bieżącymi efektami prac nad strategią, konsultować je, zgłaszać swoje uwagi i opinie. W ramach prowadzonego punktu, możliwy był nie tylko kontakt bezpośredni, ale także zapośredniczony poprzez środki komunikacji telefonicznej i elektronicznej. Swoją obecność i potrzebę działań zgłosili w punkcie konsultacyjnym seniorzy z Gminy Mykanów (2 zgłoszenia). Została także złożona uwaga, iż LSR powinna wspierać krótkie łańcuchy dostaw wśród rolników z terenu LGD. Kolejna uwaga dotyczyła wsparcia istniejących firm środkami na zakładanie fotowoltaiki, magazynów energii (kryzys energetyczny może prowadzić wzrostu kosztów bieżących i zamykania firm).</p>	<p>Uwaga dotycząca wsparcia przedsiębiorców chcących korzystać z odnawialnych źródeł energii potwierdziła istotę wspierania obszaru dotyczącego działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i znalazło przełożenie w III celu LSR. Dzięki wniesionym uwagom potwierdziła się istotność uwzględnienia w LSR działań integrujących dla mieszkańców, a przede wszystkim seniorów.</p>
Konsultacje społeczne projektu LSR w gminach LGD	
<p>Konsultacje społeczne projektu LSR odbyły się w gminach LGD w dniach: 23-26 maja 2023 r. Informacja z zaproszeniem na spotkania opublikowana była na stronie internetowej LGD oraz przekazywana telefonicznie. Podczas konsultacji przedstawiony został projekt LSR, omówione zostały cele i przedsięwzięcia, wskaźniki oraz plan komunikacji. Przekonsultowane zostały zaproponowane grupy docelowe LSR w tym osoby defaworyzowane bądź wymagające wsparcia. Podczas prezentacji projektu LSR w gminach zwrócono uwagę na konieczność zorganizowania przyjaznego systemu wsparcia finansowego zabezpieczającego realizację grantów przez organizacje pozarządowe. Jest niezbędnym przewidzenie przez LGD wyższego poziomu wyprzedzającego finansowania, niż to wynika z przepisów RLKS lub zastosowania innego systemu wypłaty środków np. transze za wykonany etap działań.</p>	<p>Na spotkaniach szczególną uwagę zwrócono na mechanizm wysokiego wyprzedzającego finansowania dla organizacji pozarządowych, bez którego będzie utrudnione wdrażanie projektów grantowych.</p>

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Zespół ds. LSR

Zespół ds. opracowania LSR został zbudowany w ramach otwartego naboru zgłoszeń. Zaproszenie do udziału w nim zostało zawieszono na stronie internetowej LGD w dniu 27.05.2022 r. W jego skład weszli lokalni liderzy każdej z gmin, znaleźli się w nim interesariusze następujących grup społecznych: przedsiębiorcy, przedstawiciele GOK-ów, seniorzy, osoby młode do 25 r. ż., przedstawiciele oświaty, przedstawiciele KGW, rolnicy. Zespół był cały czas otwarty dla nowych członków, którzy chcieliby się przyłączyć do tworzenia LSR.

Na pierwszym spotkaniu Zespołu ds. LSR w dniu 17.10.2022 r. były analizowane zgłaszane przez mieszkańców problemy, potrzeby, przy uwzględnieniu wyników Analizy SWOT. Określono również grupy społeczne do przeprowadzenia wywiadów grupowych tj. NGO, szkoły i przedszkola, gminne ośrodki kultury, gminne ośrodki pomocy społecznej i organizacji zajmujących się osobami niepełnosprawnymi, grupy seniora, domy pomocy społecznej oraz grupa przedstawicieli samorządu terytorialnego. Drugie spotkanie odbyło się w dniu 14.11.2022 r. Zespół ds. LSR pracował nad propozycjami działań odpowiadających na określone przez mieszkańców problemy. Wypracowano obszary na jakich powinna skupiać się LSR i były to: rozwój kapitału społecznego, rekreacja, promocja obszaru, cyfryzacja, ekologia. Uczestnicy wskazali przykłady działań: sieciowanie NGO, rozwój infrastruktury, doposażenie NGO, tworzenie szlaków turystycznych, wsparcie przedsiębiorców, szkolenia, promocja obszaru. Materiał zebrany podczas spotkania został przeanalizowany przez zatrudnionego przez LGD doradcę, który zaproponował propozycje celów i przedsięwzięć: Zaproponowane zostały 3 cele: rozwój kapitału społecznego zinstytucjonalizowanego i niezinstytucjonalizowanego, Rozwój społeczeństwa nowoczesnego, Rozwój usług turystycznych i oferty spędzania czasu wolnego mieszkańców. Cele te zostały przedyskutowane na kolejnym spotkaniu Zespołu w dniu 21.11.2022 r. Uczestnicy spotkania skumulowali te działania do 2 celów: Rozwój kapitału społecznego oraz Rozwój oferty

Zespół uzgodnił problemy, które są realne do zaspokojenia poprzez działania określone w LSR.

Na tej podstawie, we współpracy z moderatorem zewnętrznym powstała wstępna matryca celów i przedsięwzięć.

Na kolejnych spotkaniach wypracowany został projekt LSR, który został poddany konsultacjom w gminach LGD.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

spędzania czasu wolnego, ponieważ rozwój społeczeństwa nowoczesnego może odbywać się w ramach dwóch pozostałych celów. Zaproponowane cele zostały następnie przedyskutowane na wywiadach grupowych z grupami społecznymi. Czwarte spotkanie Zespołu odbyło się w Kleszczowie w dniach 12-13 maja 2023 r. Wzięło w nim udział 34 osoby, w tym Zespół ds. opracowywania LSR, przedstawiciele Rady, Zarządu i pracownicy biura. Podczas warsztatów przeanalizowano przedsięwzięcia, które zmieniały nieco swoje zakresy i brzmienie na poszczególnych etapach prac, pod względem uzupełnienia problemów, pomysłów na działania, efektów jakie mają przynieść realizowane działania. Ustalano wskaźniki do przedsięwzięć. Analizowano grupy społeczne, które powinny zostać objęte wsparciem, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji. Na piątym spotkaniu w dniu 22.05.2023 r. Zespół dopracowywał kryteria wyboru, w szczególności premiujące projekty w poszczególnych przedsięwzięciach.

Źródło: Opracowanie własne.

Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami w gminach LGD, zebrano bardzo obszerny materiał z pomysłami na projekty (ponad 60 propozycji) o bardzo różnicowanym zakresie tematycznym. Było to możliwe dzięki udziałowi licznych grup interesariuszy. Zadania zostały poddane analizie i posegregowane na możliwe do realizacji lub podlegające odrzuceniu. Na tej podstawie opracowano pierwszą matrycę celów i przedsięwzięć. Zebrany materiał przedstawiono w poniżej tabeli.

Tabela 8 Propozycje projektów wskazanych przez uczestników otwartych spotkań konsultacyjnych w gminach oraz możliwość ich realizacji w ramach opracowanej matrycy celów i przedsięwzięć.

Propozycje projektów wskazanych przez uczestników otwartych spotkań konsultacyjnych w gminach oraz możliwość ich realizacji w ramach opracowanej matrycy celów i przedsięwzięć	P.1.1.	P.1.2.	P.1.3.	P.1.4.	P.1.5.	P.1.6.	P.2.1.	P.2.2.	P.2.3.	P.3.1.	P.3.2.
Aktywowanie seniorów poprzez sport, organizacja zajęć i działań mających na celu poprawę sprawności fizycznej seniorów											
Zajęcia ruchowe z terapią sensoryczną											
Ścieżki rowerowe wzdłuż kanału lodowego – możliwość wykonania szlaków, na realizację ścieżek niewystarczająca kwota budżetu LSR											
Ścieżki rowerowe											
Montaż stacji elektrycznych rowerów i hulajnóg na terenie gminy											
Utworzenie tras tematycznych wraz z infrastrukturą (trasy rowerowe, spływy kajakowe, miejsca odpoczynku - altanki z ogrodami zielarskimi na dachu, ławki z ładowarkami i oświetleniem z energii słonecznej) z wykorzystaniem zasilania ze źródeł energii odnawialnej											
Znakowanie szlaków											

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Rozwój infrastruktury rekreacyjnej (altanki, WC, przystanie kajakowe)											
Organizacja cyklicznych wyjazdów rowerowych i autokarowych po najbliższej okolicy											
Stworzenie obiektu rekreacji i zagospodarowanie terenów na bazie zasobów wodnych											
Rozbudowa placu zabaw - park linowy											
Skatepark dla młodzieży											
Budowa zbiorników wodnych – ograniczenie kwotowe dofinansowania jednej operacji w ramach Przedsięwzięcia i jego budżetu											
Wycieczki dla seniorów bryczkami po terenie gminy - produkt zintegrowany: ogniska, wspólne śpiewanie i gotowanie, łowienie ryb, warsztaty tematyczne np. ceramiczne											
Koncerty na dużą skalę z konkretną gwiazdą – ograniczenie kwotowe dofinansowania jednego grantu w ramach Przedsięwzięcia i jego budżetu, spełnienie warunku wykorzystania lokalnych zasobów											
Ekologiczna i zdrowa żywność produkowana przez seniorów, rolników											
Utworzenie e-sklepu z produktami lokalnymi											
Inkubator przedsiębiorczości i przetwórstwa lokalnego											
Stworzenie miejsca dla rodzin (sala zabaw) z regionalną kuchnią											
Przeprowadzenie cyklu szkoleń z branży turystyczno-gastronomicznej wraz z wyposażeniem dla obiektów tego typu											
Dziadek i babcia z wnuczkiem w Internecie, szkolenie i zakup sprzętu (np. tablet)											
Organizacja cyklicznych spotkań integracyjnych środowisko seniorów z młodymi ludźmi (dla dzieci od przedszkola do 20 r.ż.)											
Zajęcia zachęcające do wyjścia z domu, wyjazdy dla seniorów, kursy informatyczne											
Utworzenie młodzieżowej Drużyny Pożarniczej											
Warsztaty z automatyki i robotyki											

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Utworzenie szkoły branżowej, ponadpodstawowej - niewystarczająca kwota budżetu LSR											
Piknik orkiestr dętych											
Cykl warsztatów dla dzieci i młodzieży muzyczno-edukacyjnych z ciekawymi ludźmi											
Warsztaty rękodzieła dla dzieci, młodzieży i seniorów											
Organizacja imprez integracyjnych dla młodzieży (festyny muzyczno-sportowo-rekreacyjne)											
Integracja KGW, NGO, OSP, klubów											
Zachęcenie do wstąpienia do stowarzyszeń, do angażowania się ludzi młodych											
Warsztaty z bezpieczeństwa w sieci, korzystania z Internetu w tym mediów społecznościowych											
Wprowadzenie "cyfrowych wolontariuszy" którzy pomagali i edukowali w zakresie cyber rzeczywistości											
Utworzenie w gminie studia nagrań multimedialnych do wykorzystania przez lokalne instytucje do promocji swoich działań - ograniczenie kwotowe dofinansowania jednego grantu w ramach Przedsięwzięcia i jego budżetu											
Cyfryzacja w szkole - zajęcia w szkole z bezpieczeństwa w sieci, programowania (otwarcie horyzontów), grafika komputerowa (edukacja pozaformalna)											
Turnieje gier komputerowych											
Telebimy z informacjami dla mieszkańców gminy - konieczność spełnienia warunku, iż będzie to infrastruktura wzbogacająca ofertę spędzania czasu wolnego											
Renowacja obiektów zabytkowych, rozpowszechnianie tablic informacyjnych z kodem QR – częściowa możliwość realizacji projektu tylko w zakresie tablic QR											

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Wioski partnerskie ekologiczno-przyrodnicze wraz z utworzeniem Uniwersytetu Ludowego, w tym warsztaty rozpoznawania roślin (zborze, drzew, krzewów, wodnych) z wykorzystaniem wi-fi (kody QR do rozpoznawania gatunków), warsztaty zielarskie, wieczorowe obserwacje nieba, dzielenie się wiedzą między starszymi a młodymi ludźmi, seanse zdrowotne (rekreacja, podniesienie odporności), zakładanie szkółek szczepienia roślin, w tym starych odmian drzew												
Inkubator (pomoc księgowej, doradztwo pisania wniosków, nauka pisania wniosków)												
Doposażenie NGO												
Festyn ekologiczny												
Podnoszenie kompetencji cyfrowych												
Zakup tablic interaktywnych												
Wyposażenie i działanie orkiestr dętych												
Organizacja wspólnych rajdów rowerowych												
Kształcenie ustawiczne, kursy szkolenia, które podnoszą szansę zdobycia pracy												
Szkolenia wyjazdowe, wizyty studyjne												
Inkubator społeczny NGO												
Sieciowanie NGO												
Szkolenia z pozyskiwania funduszy												
Doposażenie organizacji w sprzęt niezbędny do prowadzenia warsztatów, np. małe AGD do zajęć kulinarnych												
Warsztaty, spotkania z prawnikiem, lekarzem (geriatria), policjantem, strażakiem, psychologiem, szkolenia zdrowe żywienie, dietetyk, warsztaty kulinarne												
Konkurs o mojej miejscowości realizowany przez seniorów												
Założenie aquaparku jako strefa relaksu – niewystarczająca kwota budżetu LSR												

Tabela sformatowana

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Instalacja systemu automatycznego nawadniania boisk z odzyskiwaniem wody, z pomiarem wilgotności, uruchomienie zdalnego koszenia boisk sportowych (aplikacja i monitoring) – brak zgodności z Przedsięwzięciami LSR												
Zakup koszulek z monitorowaniem wydolności zawodników klubów - brak zgodności z założeniami LSR												
Instalacja oświetlenia boisk z energii pozyskiwanej z fotowoltaiki - brak zgodności z założeniami LSR												
Budowa infrastruktury sportowej – brak zgodności z założeniami LSR												
Budowa światłowodów - niewystarczająca kwota budżetu LSR												
Organizacja wyprzedaży garażowej (pod kątem ekologii i nie wyrzucania dobrych rzeczy czy ubrań) – brak zgodności z Przedsięwzięciami LSR												
Stworzenie aplikacji dla mieszkańców - powiadomienia sms i informacje z gminy – brak zgodności z Przedsięwzięciami LSR												
Rozwój usług cyfrowych – brak zgodności z celami LSR												
Rozwój firm, które działają w Internecie – brak zgodności z celami LSR												

Źródło: Opracowanie własne.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

III.3 Opis partycypacyjnych metod realizacji LSR

LGD „Razem na wyżyny” będzie dążyć do dalszej aktywizacji mieszkańców i umożliwienia im pełnego udziału w rozwijaniu obszaru działania LGD i włączenia się do realizacji i współdecydowania we wdrażaniu LSR.

Poniższa tabela pokazuje zestawienie najważniejszych celów partycypacji i podjętych bądź planowanych działań, które realizowane będą przez LGD na rzecz zachowania oddolnego charakteru funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Cele zostały opracowane na podstawie dotychczasowych doświadczeń LGD we wdrażaniu RLKS oraz potrzeb zgłaszanych podczas działań konsultacyjnych na etapie przygotowania niniejszego dokumentu. Należy podkreślić, że podczas opracowywania dokumentu strategicznego, wszystkie grupy/organizacje/instytucje, które wzięły udział organizowanych spotkaniach wyraziły chęć dalszej, bliskiej współpracy przy wdrażaniu LSR. Wśród nich wymienić należy przedstawicieli sektora publicznego: wójtowie, pracownicy gminnych ośrodków kultury, bibliotek; przedstawicieli organizacji pozarządowych, w szczególności kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, organizacji działających na rzecz rozwoju gminy czy wsi, organizacji artystycznych (orkiestry, zespoły taneczne); przedstawicieli sektora gospodarczego, w tym rolnicy.

Tabela 9 Plan włączenia społeczności obszaru Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” we wdrażanie LSR w latach 2023-2029.

Cel partycypacji	Zakres	Działanie	Rozdział LSR/ dokument
Wzmocnienie partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR Rozwinięcie współpracy pomiędzy mieszkańcami i podmiotami z obszaru LGD oraz poza nim	Konsultowanie propozycji zmian w LSR	Zamieszczenie na stronie internetowej LGD wykazu proponowanych zmian w LSR na 7 dni konsultacji w formie stacjonarnej i/lub internetowej.	Rozdział X LSR
		Zamieszczenie na stronie LGD formularza do zgłaszania pomysłów/inicjatyw/uwag.	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów ewaluacyjnych.	Rozdział X LSR
	Umożliwienie zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji LSR i funkcjonowania LGD	Zamieszczenie na stronie LGD formularza do zgłaszania pomysłów/inicjatyw.	Plan komunikacji
		Realizacja corocznych warsztatów ewaluacyjnych.	Rozdział X LSR
	Wprowadzenie mechanizmu informowania o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu/inicjatywy z uzasadnieniem tego wyniku	Przekazanie wyniku weryfikacji wraz z uzasadnieniem do wnioskodawcy.	Rozdział X LSR
		Prowadzenie rejestru zgłaszanych wniosków.	Rozdział X LSR
		Realizacja corocznych warsztatów ewaluacyjnych.	Rozdział X LSR
	Zachęcanie do aktywności	Realizacja corocznych warsztatów ewaluacyjnych.	Rozdział X LSR

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

	członków LGD w obrębie partnerstwa z wykorzystaniem zróżnicowanych działań	Organizacja spotkań informacyjno-integrujących dedykowanych członkom LGD.	Plan komunikacji
		Możliwość zwoływania walnego zebrania członków na wniosek wąskiej 25% grupy członków LGD.	Statut
		Wymóg kolegiąlnego sposobu podejmowania decyzji w organach LGD.	Statut
		Włączenie reprezentantów wszystkich sektorów do organu decyzyjnego Stowarzyszenia.	Statut
	Aktywizacja i motywowanie interesariuszy oraz mieszkańców, w szczególności osób młodych, seniorów i pozostałych grup w niekorzystnej sytuacji do zwiększenia zaangażowania we wdrażanie LSR	Wskazanie w LSR celów mających zachęcać i wspierać aktywność osób młodych, seniorów oraz wybranych grup w niekorzystnej sytuacji.	LSR rozdz. 6
		Premiowanie wyboru projektów uwzględniających działania podejmowane przez i dla osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.	Kryteria wyboru operacji
		Premiowanie wyboru operacji i projektów partnerskich w zakresie działań podejmowanych przez i dla osób młodych, seniorów lub w niekorzystnej sytuacji oraz dialogu międzypokoleniowego.	Kryteria wyboru operacji
		Realizacja zróżnicowanych, adekwatnych i efektywnych form komunikacji skierowanych do różnych grup społecznych, w tym seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji z uwzględnieniem ich specyfiki w zakresie a. możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub możliwości korzystania z efektów tych działań. b. szerokiego informowania o działalności LGD i efektach wdrażania LSR.	Plan komunikacji
		Wzmacniania partnerstwa międzysektorowego poprzez realizację eventów integracyjnych.	Plan komunikacji
		Umożliwienie zróżnicowanych metod wdrażania przedsięwzięć LSR w celu zróżnicowania grup odbiorców (projekty grantowe, konkursy, operacje własne, operacje i projekty partnerskie).	LSR rozdz. 6
		Animowanie społeczności do wdrażania i	Wprowadzenie definicji innowacyjności dla przedsięwzięć, w których będzie stosowana, w celu określenia oczekiwanego wpływu na rozwój obszaru LSR.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/ 2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	--	-------------------------

	generowania innowacji	Premiowanie wyboru projektów innowacyjnych.	Kryteria wyboru
	Zachęcanie do składania wniosków na realizację projektów wykraczających poza fundusze przewidziane w ramach LSR i/lub w partnerstwie z lokalnymi i/lub ponadlokalnymi partnerami	Premiowanie wyboru projektów realizowanych w partnerstwie z lokalnymi i/lub ponadlokalnymi partnerami (krajowymi i zagranicznymi) Realizacja eventów integracyjnych/edukacyjnych i aktywizacyjnych podczas których przekazywane będą informacje o projektach partnerskich w ramach LGD.	Kryteria wyboru operacji Plan komunikacji
Budowanie silnej marki LGD	Monitorowanie i ewaluacja efektów działań partycypacyjnych i skuteczności komunikacji	Bieżące monitorowanie i cykliczna ewaluacja efektów działań LGD, w tym stosowanych metod partycypacyjnych i skuteczności komunikacji.	Procedura monitoringu i ewaluacji / LSR rozdz. 10
		Realizacja badań ankietowych wśród mieszkańców, w tym beneficjentów.	Plan komunikacji
	Wzmacnianie wiarygodności i zaufania wśród członków LGD oraz interesariuszy	Wprowadzenie zapisów zapewniających transparentność i uczciwość funkcjonowania LGD i wyboru operacji.	Regulamin/Statut Procedury wyboru
		Realizacja zróżnicowanych – adekwatnych i efektywnych - form komunikacji skierowanych do różnych grup społecznych, w tym seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji z uwzględnieniem ich specyfiki w zakresie: a. możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub możliwości korzystania z efektów tych działań, b. szerokiego informowania o działalności LGD i efektach wdrażania LSR.	Plan komunikacji

Źródło: Opracowanie własne.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

IV.1. Charakterystyka demograficzna

Całkowita liczba ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania, na obszarze objętym Lokalną Strategią Rozwoju na dzień 31.12.2020 r. wynosiła 54 192 osoby. W porównaniu do roku 2015, stanowiącego okres wyjściowy wdrażania LSR na lata 2015-2023, liczba ta uległa zmniejszeniu o 900 osób. Ludność obszaru LGD RNW stanowi 2,75% ludności województwa śląskiego. Liczba kobiet i mężczyzn jest porównywalna - kobiety 50,65%, mężczyźni 49,3%. Jedyną gminą, w której liczba ludności zwiększyła się na przestrzeni pięciu lat jest Gmina Mykanów. W Gminie Miedźno spadek ten wynosił niecałe 2%, natomiast w pozostałych gminach około 4%. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców najbardziej wyludnia się Gmina Dąbrowa Zielona (- 28,5) oraz Rędziny (- 24) i liczba ta jest wyższa niż wynik dla województwa śląskiego (- 23,4).

Gęstość zaludnienia w 2020 roku dla całego obszaru wynosiła 85 osób/km², co było wartością niższą niż średnia dla Polski (122 osoby/km²) i ponad czterokrotnie niższą niż średnia dla województwa śląskiego (358 osoby/km²). Znacznie wyższa gęstość zaludnienia w stosunku do całego obszaru występuje w Gminie Rędziny 235 osób/km², natomiast najniższa w Dąbrowie Zielonej 37 osób/ km².

Tabela 10 Liczba ludności na obszarze Stowarzyszenia „Razem na wyżynie”.

Gmina	Liczba mieszkańców		przyrost naturalny	Gęstość zaludnienia
	2015	2020	na 1000 ludności	2020
	[osoba]	[osoba]	2020	ludność/km
Województwo Śląskie	4 570 849	4 412 097	-4,95	358
Dąbrowa Zielona (2)	3 919	3 750	-10,41	37
Kłomnice (2)	13 676	13 166	-5,92	89
Kruszyna (2)	4 890	4 733	-3,38	51
Mykanów (2)	14 947	15 372	-2,67	109
Rędziny (2)	10 054	9 695	-8,52	235
Miedźno (2)	7 606	7 476	-1,73	66
Suma LGD	55 092	54 192	-	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Jednym z największych problemów obszaru lokalnej grupy działania jest demografia. Wszystkie gminy charakteryzują się ujemnym przyrostem naturalnym. Dla całego obszaru LGD „Razem na wyżynie” średnio wyniósł on w roku 2020 aż - 5,44 osób na 1000 ludności, podczas gdy w roku 2015 było to - 4,03. W trzech gminach (Dąbrowa Zielona -10,41, Kłomnice - 5,92 i Rędziny - 8,52) przyrost naturalny jest niższy niż wynik dla województwa śląskiego - 4,95 Wyniki analiz na obszarze LGD pokrywają się z tendencją zmian demograficznych charakterystycznych dla Polski i Europy, związanych ze zmniejszającą się liczbą urodzin w stosunku do liczby zgonów.

Zgodnie z przedstawionymi w poniższej tabeli danymi, należy zauważyć, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze działania Stowarzyszenia w okresie analizowanych pięciu lat wzrosła kolejno o 179 i 1 267 osób. Odwrotnie sytuacja prezentuje się przy liczbie ludności w wieku produkcyjnym, bowiem liczba ta zmalała o 2 346 osób w analogicznym okresie. Liczba mieszkańców LGD

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

w wieku poprodukcyjnym wyniosła 21,7%, w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) 17,9% i w wieku produkcyjnym 60,4% ogółu społeczeństwa w 2020 roku.

Tabela 11 Liczba ludności obszaru Stowarzyszenia „Razem na wyżynie” w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Gmina	W wieku przedprodukcyjnym (w wieku 17 lat i mniej)		W wieku produkcyjnym		W wieku poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Dąbrowa Zielona (2)	583	553	2 400	2 172	936	1 025
Kłomnice (2)	2 208	2 137	8 647	7 936	2 821	3 093
Kruszyna (2)	878	827	3 157	2 943	855	963
Mykanów (2)	2 815	3 038	9 586	9 284	2 546	3 050
Rędziny (2)	1 686	1 744	6 435	5 850	1 933	2 101
Miedźno (2)	1 358	1 408	4 830	4 524	1 418	1 544
Suma LGD	9 528	9 707	35 055	32 709	10 509	11 776

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Największym udziałem osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców charakteryzuje się gmina Dąbrowa Zielona. Warto zwrócić uwagę na fakt, że każda z gmin posiada wspomniany udział niższy niż średnia dla całego województwa śląskiego.

Tabela 12 Migracje na obszarze działania LGD.

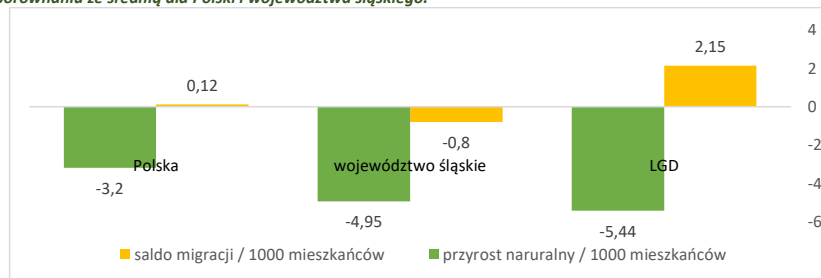
Gmina	Zameldowania ogółem		Wymeldowania ogółem	
	2016	2020	2016	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Dąbrowa Zielona	56	42	22	30
Kłomnice	138	102	134	86
Kruszyna	32	50	37	40
Mykanów	186	216	82	116
Rędziny	77	72	69	77
Miedźno	53	58	48	55
Suma LGD	542	540	392	404

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych należy stwierdzić, że liczba zameldowań dla całego obszaru LGD w ciągu czterech lat zmalała o 2, a liczba wymeldowań wzrosła o 12. W obu przypadkach mamy zatem do czynienia z tendencją malejącej liczby ludności na obszarze działania LGD. Wzrostowa tendencja zameldowań występuje w Gminie Kruszyna, Mykanów i Miedźno, z drugiej strony wzrasta liczba wymeldowujących się mieszkańców ze wszystkich gmin LGD z wyjątkiem Gminy Kłomnice, gdzie liczba wymeldowanych ze 134 osób w 2016 (brak danych w 2015 r.), spadła do 86 w 2020 r. Pomimo wahań liczby zameldowań i wymeldowań, saldo migracji dla obszaru LGD jest dodatnie i wynosi 2,15 podczas gdy dla województwa śląskiego wynosi – 0,8, dla Polski 0,12 (wykres nr 1).

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na obszarze LGD „Razem na wyżynie” w 2020 roku w porównaniu ze średnią dla Polski i województwa śląskiego.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki w 2020 roku w gminach wchodzących w skład LGD kształtowały się w przedziale 1 130,40 (Dąbrowa Zielona) – 2 067,52 (Rędziny). Warto dla porównania odnotować, że najwyższym wskaźnikiem G w Polsce może się pochwalić gmina Kleszczów – w 2020 wyniósł on 31 028,40 zł. Najniższy wskaźnik G obliczono dla gminy Potok Górny – 454,97 zł w 2020 roku. Szczegóły dotyczące wydatków gmin wchodzących w skład LGD „Razem na wyżynie” obrazuje poniższa tabela.

Tabela 13 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dąbrowa Zielona	765,05	825,02	954,76	918,57	1026,80	1130,40
Kłomnice	1038,88	1073,74	1093,68	1142,90	1198,81	1385,06
Kruszyna	922,51	980,33	1022,24	832,49	900,82	1154,26
Mykanów	981,49	1023,28	1072,22	1119,97	1209,04	1380,02
Rędziny	1540,79	1593,54	1780,29	1853,43	1856,10	2067,52
Miedzno	776,89	795,78	869,46	861,06	920,00	1186,77

Źródło: Departament Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów.

Pozytywnym zjawiskiem w kontekście zagrożenia związanego ze starzeniem się społeczeństwa jest obserwowana migracja ludności z miast na tereny wiejskie. Potwierdzeniem tego jest dodatnie saldo migracji w większości gmin obszaru LGD w latach 2016-2020, w tym bardzo dobre wyniki jakie są udziałem gminy Mykanów (w roku 2020 dodatnie saldo migracji wyniosło 100 osób). Należy podkreślić, że tendencja napływu ludności jest na terenie obszaru LGD korzystna, zwłaszcza gdy dokonana się porównania do wartości krajowych czy wojewódzkich. Jest to niewątpliwie duży wyróżnik obszaru LGD względem regionu.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Postępuje starzenie się społeczeństwa na obszarze LGD, a prognozy długoterminowe przewidują nasilenie się tej tendencji. Trend ten na obszarze LGD „Razem na wyżynie” dodatkowo wzmacniany jest emigracją młodych. W czasie spotkań z mieszkańcami podkreślano, iż młodzież po ukończeniu szkół średnich „ucieka” na studia do większych miast (Kraków, Wrocław, Warszawa, Łódź). Wielu z nich po zakończeniu edukacji nie wraca w swoje rodzinne strony i osiedla się w pobliżu dużych ośrodków, prężnie się rozwijających, gdzie łatwiej jest o dobrze płatną pracę, większe szanse na robienie kariery zawodowej, lepszy dostęp do edukacji i rozrywki. Podkreślano również, iż miasto Częstochowa sąsiadujące z obszarem LGD, wskazanym jako ośrodek wzrostu w strategii WSL 2030, przez młodych ludzi jest postrzegane jako miasto o małym znaczeniu gospodarczym, charakteryzującym się małą liczbą atrakcyjnych miejsc pracy, brakiem dużych firm, w których młodzi ludzie mogą rozwijać się zawodowo i spędzać wolny czas.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

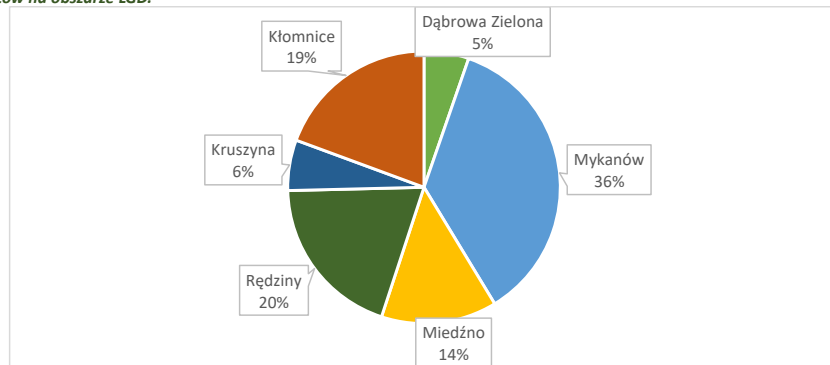
- 1) Dodatnie saldo migracji.
- 2) Dobre miejsce do mieszkania – cisza i spokój.
- 3) Wzrastający odsetek osób starszych w ogólnej populacji.
- 4) Ujemne saldo przyrostu naturalnego, znacznie wyższe niż dla województwa i Polski.
- 5) Duży odpływ młodych ludzi, którzy wyjeżdżają za pracą lub w celach edukacyjnych do liceum, na studia i nie wracają (od 19 r.ż.).
- 6) Niewielki poziom integracji między przyjezdnym a autochtonami.
- 7) Brak poczucia więzi z obszarem i między mieszkańcami.

IV.2. Charakterystyka gospodarki i przedsiębiorczości

Charakterystyczną cechą obszaru Stowarzyszenia „Razem na wyżynie” jest jego położenie w sąsiedztwie miast powiatowych – Radomska i Częstochowy oraz przebiegu ważnych dróg krajowych A1, DK91, które są jednym z podstawowych czynników oddziaływujących na rozwój gospodarki.

W 2020 r. funkcjonowało 4 814 mikro i małych podmiotów gospodarczych, z czego 96,43% to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób. Aż 36% podmiotów z obszaru LGD działa na terenie Gminy Mykanów, 20% w Gminie Rędziny i 19% w Gminie Kłomnice, pozostałe 25% stanowią łącznie 3 gminy obszaru – Miedźno, Kruszyna i Dąbrowa Zielona.

Wykres 3 Stosunek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w poszczególnych gminach LGD do sumy podmiotów na obszarze LGD.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

To jak dynamicznie rozwija się gospodarka na omawianym obszarze pokazuje dynamika wzrostu podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. W pięciu

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

gminach partnerskich dynamika jest wyższa niż w województwie. Tempo zmiany dla województwa w latach 2015-2020 wyniosło 16,51%, a średnia dla obszaru LGD 23,52%. Warto zauważyć, że w gminie Kruszyna ta zmiana wyniosła ponad 35%. Niestety w porównaniu z najlepszymi pod tym względem gminami województwa śląskiego wartość tego wskaźnika jest niższa (dla województwa wskaźnik w 2020 roku wyniósł 1898,4, natomiast średnia dla obszaru LGD 1471,77). Można zatem powiedzieć, że gospodarka obszaru LGD cechuje ponadprzeciętny wzrost gospodarczy, jednak wskaźniki początkowe powodują, że pomimo dynamiki, nadal są to gminy o stosunkowo słabo rozwiniętej przedsiębiorczości.

Tabela 14 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Nazwa gminy/rok	2015	2020	Dynamika zmiany (%)
Województwo Śląskie	1 629,4	1898,4	16,51
Dąbrowa Zielona	950,0	1178,6	24,06
Kłomnice	912,5	1175,7	28,84
Kruszyna	725,4	982	35,37
Mykanów	1 603,4	1866,7	16,42
Rędziny	1 316,2	1610,3	22,34
Miedźno	1 132,5	1461,1	29,02
Suma LGD	1191,56	1471,77	23,52

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W ciągu analizowanych pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON zatrudniających do dziewięciu osób wzrosła o 657 podmiotów. Gorzej prezentuje się liczba podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 osób. W okresie pięciu lat liczba takich podmiotów spadła o 18. Szczegóły dotyczące spadku i wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach obrazuje poniższa tabela

Tabela 15 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w podziale na wielkość zatrudnienia.

Gmina	Wielkość podmiotów do 9		Wielkość podmiotów od 10 do 49		Wielkość podmiotów od 50 do 249		Wielkość podmiotów od 250 do 999	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Województwo Śląskie	442 260	473 203	19 310	17 119	3 655	3 417	477	463
Dąbrowa Zielona	215	245	12	11	1	0	0	0
Kłomnice	751	901	35	29	3	3	0	0
Kruszyna	214	272	15	17	0	0	0	0
Mykanów	1 479	1 682	52	45	5	5	1	1
Rędziny	798	900	42	37	7	5	0	0
Miedźno	528	642	18	17	1	2	0	0
Suma LGD	3 985	4 642	174	156	17	15	1	1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Działające na obszarze LGD firmy reprezentują wszystkie sekcje PKD, co świadczy o dużej ich różnorodności. Potwierdzeniem tego stanu rzeczy są doświadczenia LGD z wdrażania LSR 2014-2020. Realizacja drugiego celu szczegółowego dotyczącego pobudzania i wspierania przedsiębiorczości

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	---	---	-------------------------

mieszkańców pokazują, że jest bardzo duże zainteresowanie ze strony przedsiębiorców otwieraniem nowych działalności o różnym profilu. Istotne, że zdecydowana większość spośród wspartych firm funkcjonuje do dziś.

Tak zróżnicowane firmy, często prowadzone rodzinnie są szansą rozwoju regionu. Tego typu małe podmioty mogą w sposób bardziej elastyczny dostosowywać się do zmieniających warunków społeczno-gospodarczych. Ich zróżnicowanie pod względem przedmiotu działania stanowi natomiast możliwość zaspokajania wielu potrzeb przez mieszkańców lokalnie, co tworzy zintegrowany system finansowy. Pieniądże wydawane są lokalnie, dzięki czemu zasilają budżety domowe, a także gminne. Małe przedsiębiorstwa potrzebują jednak wsparcia, głównie promocyjnego i administracyjno-organizacyjnego, aby utrzymać poziom rentowności.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Atrakcyjne tereny inwestycyjne.
- 2) Bogate tradycje przedsiębiorczości.
- 3) Duża liczba przedsiębiorstw, głównie małych, które płaca lokalne podatki.
- 4) Dobra lokalizacja względem autostrady A1.
- 5) Dofinansowania na scalanie gruntów, w tym rozwijanie dróg lokalnych.
- 6) Liczne, małe przedsiębiorstwa zapewniające dostęp do szerokiego wachlarza usług.
- 7) Położenie w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego – Częstochowy.
- 8) Silnie rozwijająca się strefa ekonomiczna w sąsiadującym z LGD „Razem na wyżynę” Radomsku, oferująca liczne miejsca pracy, głównie dla pracowników fizycznych.
- 9) Brak kultury przedsiębiorczości i dobrych praktyk w zakresie promocji przedsiębiorczości wśród mieszkańców.
- 10) Niewielka oferta edukacji ekonomicznej dla dzieci i młodzieży.
- 11) Brak wykwalifikowanych pracowników do pracy.
- 12) Nieatrakcyjny rynek pracy dla osób z wyższym wykształceniem.
- 13) Drobne firmy, najczęściej jednorodzinne, nie tworzące nowych miejsc pracy.

IV.3. Rolnictwo

Rolnictwo na obszarze działania LGD jest rozwinięte nierównomiernie. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych znajduje się w Gminie Mykanów 1 074, w drugiej pod tym względem gminie, Kłomnice występuje ich jedynie 675, natomiast najmniej w Gminie Kruszyna 268 i w Rędzinach 238. Ma to swoje przełożenie także w liczbie działających podmiotów w sekcji A (rolnictwo) Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej. W Gminie Mykanów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sekcji A jest 227, w Kłomnicach 31, w Rędzinach 21, najmniej w Gminie Dąbrowa Zielona tylko 3. Wśród 4 217 rolniczych podmiotów gospodarczych województwa śląskiego, te z Gminy Mykanów stanowią 5,38%.

Tabela 16 Liczba gospodarstw rolnych ogółem i ich powierzchnia.

Nazwa	Gospodarstwa rolne	Powierzchnia gospodarstw rolnych	Średnia wielkość powierzchni gospodarstw rolnych (w ha)
	ogółem	ogółem (w ha)	
2020			
Województwo Śląskie	46 171	414 336,28	8,97
Dąbrowa Zielona	468	3 493,73	7,47
Kłomnice	675	8 225,62	12,19
Kruszyna	268	4 420,76	16,50
Mykanów	1 074	8 495,39	7,91

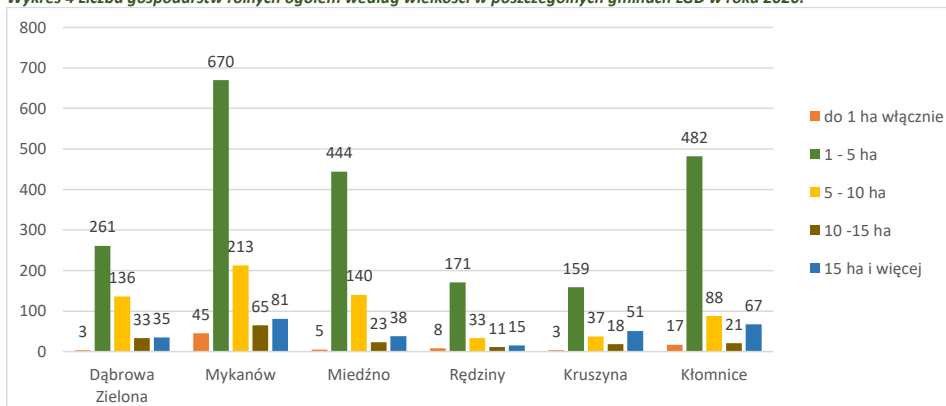
Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/ 2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	--	-------------------------

Rędziny	238	1 526,04	6,41
Miedźno	650	4 358,45	6,71
Suma LGD	3373		9,53

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Podobną powierzchnię gospodarstw rolnych posiada Gmina Mykanów i Kłomnice, ponad 8 tys hektarów, przy czym w Gminie Mykanów średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi prawie 8 ha, a w Kłomnicach ponad 12 ha. Najmniejszym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych cechuje się Gmina Kruszyna.

Wykres 4 Liczba gospodarstw rolnych ogółem według wielkości w poszczególnych gminach LGD w roku 2020.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

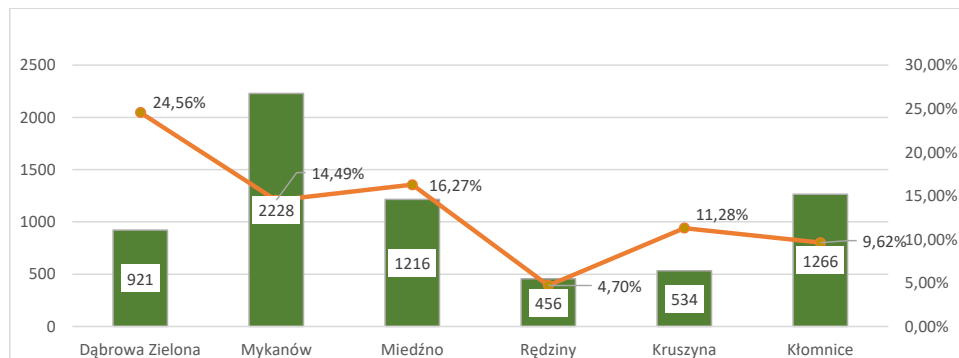
Na obszarze LGD „Razem na wyżynie” 2/3 gospodarstw rolnych stanowią te o powierzchni od 1 do 5 ha, a 19% od 5 do 10 ha. Warto zwrócić uwagę, że średnia wielkość gospodarstw rolnych w LGD RNW to 9,53 ha, co stanowi o 0,56% więcej niż średnia dla całego województwa.

Spójność ekonomiczna obszaru wyraża się również w podobnej strukturze gospodarstw rolnych. Charakteryzuje się ona dużą ilością małych gospodarstw, co jest odbiciem typowej struktury wielkościowej gospodarstw na obszarach wiejskich południowo-wschodniej Polski. Łączna liczba gospodarstw rolnych wynosiła w 2020 roku 3 373, z czego tylko 44 z nich nie było gospodarstwami indywidualnymi. Przeważa liczba małych, rodzinnych gospodarstw rolnych o powierzchni od 1 do 5 ha. Są to więc gospodarstwa niskotowarowe, przeznaczające produkcję na własne potrzeby. Większość właścicieli gospodarstw indywidualnych traktuje pracę w nich jako uzupełniające źródło dochodów.

Kolejnym aspektem dotyczącym rolnictwa jest liczba osób w nim zatrudnionych. Łączna liczba pracujących w rolnictwie na analizowanym obszarze wynosi 6 621 osób. Najwięcej osób zatrudnionych jest w gminie Mykanów, najmniej natomiast w gminie Rędziny. Wśród pracujących 58 % stanowią mężczyźni.

Wykres 5 Liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych ogółem oraz wskaźnik osób pracujących w gospodarstwie do ogółu liczby ludności w danej gminie.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Powyższe dane statystyczne uwzględniają prawo własności, ale nie odwzorowują faktycznego gospodarowania, a także nie wyodrębniają gospodarstw o powierzchni 100 ha, co nieco zniekształca obraz struktury uprawnej obszarów wiejskich LGD. Z danych systemu podatku rolnego w gminach (bez Gminy Rędziny) wynika, że 33 gospodarstwa zajmują powierzchnię powyżej 15 ha, 26 gospodarstw powyżej 20 ha, 14 gospodarstw o wielkości 30-50 ha i 14 w granicach 50-100 ha oraz 4 gospodarstwa powyżej 100 ha (po 2 w gminie Kłomnice i Kruszyna). W każdej z gmin LGD gospodaruje kilku, kilkunastu rolników, którzy dzierżawią i uprawiają grunty rolne właścicieli małych gospodarstw. Duże gospodarstwa rolne posiadają nowoczesny sprzęt rolniczy, są prowadzone przez młodych ludzi, którzy stawiają na mechanizację i uprawy wielkoobszarowe. W strukturze zasiewów największy udział posiadają zboża, w tym pszenica, żyto, jęczmień, owies, a także pszenżyto. Ponadto na obszarze działania LGD znajdują się także uprawy kukurydzy, ziemniaków, rzepaku oraz warzyw gruntowych. W strukturze pogłowia zwierząt gospodarskich na obszarze Stowarzyszenia „Razem na wyżynie” zdecydowanie wyróżnia się hodowla drobiu, przede wszystkim kurzego. Ponadto zaobserwować można również pogłowie bydła i świń. Duże gospodarstwa kontraktują odbiór swoich produktów i nie prowadzą sprzedaży detalicznej. Inaczej sytuacja wygląda wśród małych gospodarstw rolnych do 10 hektarów, na którym rolnik musi dzielić czas na wytworzenie oraz na sprzedaż swoich produktów, albo do ostatecznego odbiorcy, co wymaga poświęcenia czasu (handel na targowiskach, rynkach) lub hurtowo, jednakże po zaniżonych cenach, w stosunku do ceny detalicznej.

Na całym obszarze LGD występują tylko 2 gospodarstwa edukacyjne (w Garnku i Borowni) i 2 aktywne gospodarstwa agroturystyczne (w Ostrowach nad Okszą i Garnku).

Zróżnicowanie pod względem rozwoju rolnictwa na obszarze LGD powodowało, że podczas spotkań z mieszkańcami i działań konsultacyjnych uznano, że rolnictwo nie jest kluczową branżą w rozwoju gospodarczym tego regionu. Biorąc pod uwagę położenie i dynamikę rozwoju małych firm, tutaj upatruje się szans na rozwój gospodarczy. Rolnictwo jest jednak ważnym elementem zróżnicowania gospodarczego oraz krajobrazu społecznego tego regionu, dlatego nie można go pominąć, a raczej traktować je jako szansę. Istniejące gospodarstwa zachowały zdolność produkcyjną, a także często stanowią ostoję tradycji lokalnych. Jest to argument za tym, aby myśleć o rolnictwie na obszarze LGD raczej w kategoriach produkcji na rynek lokalny i regionalny, żywności zdrowej i świeżej, co wpisuje się w trendy żywieniowe w Polsce. Świeża i zdrowa żywność jest coraz bardziej ceniona i może stanowić zasób do tworzenia sieci powiązań krótkich łańcuchów żywnościowych, czy organizacji punktów sprzedażowych. W czasie spotkań z rolnikami, zaznaczyli oni, iż krótkie łańcuchy żywnościowe nie są sposobem na zarabianie „dużych” pieniędzy, ale raczej narzędziem pomocnym w kształtowaniu świadomości ludzi na temat świeżego i zdrowego jedzenia. Jak

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

podkreślali uczestnicy spotkań zmiana mentalności będzie mocno utrudniona ze względu na duży wzrost cen produktów rolnych wywołany wojną z Ukrainą i wzrostem cen nawozów, paliw i energii. Jest to jednak ważne działanie, które jednocześnie może pomóc małym gospodarstwom rolnym w zakresie zwiększenia dochodowości z produkcji rolnej i/lub dywersyfikacji źródeł finansowania oraz wszystkim konsumentom, którzy powinni częściej korzystać ze zdrowej, lokalnej żywności.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Produkty lokalne – miody, makarony.
- 2) Duża liczba małych gospodarstw rolnych z zachowaną funkcją produkcyjną.
- 3) Gospodarstwa rolne mają problemy ze zbytem swoich produktów.
- 4) Małe gospodarstwa borykają się z problemem niskiej dochodowości.

IV.4 Charakterystyka rynku pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Sytuację na rynku pracy odzwierciedlają wskaźniki dotyczące bezrobocia oraz zatrudnienia. Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD „Razem na wyżynie” wyniosła w 2020 roku 1 398 i spadła znacząco w ciągu ostatnich pięciu lat o 1 020 osób. Stopa bezrobocia na obszarze LGD na koniec 2020 roku wyniosła 4,3% i była wyższa od średniej wojewódzkiej o 0,8% (3,5%), a niższa od średniej krajowej o 0,3% (4,6%). Również istotny wydaje się fakt, że różnica wskaźnika dla kobiet w analizowanych latach zmniejsza się szybciej niż u mężczyzn, co oznacza, większą dynamikę zatrudnienia wśród kobiet niż u mężczyzn. Nadal jednak to wśród kobiet udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym jest wyższy niż wśród mężczyzn.

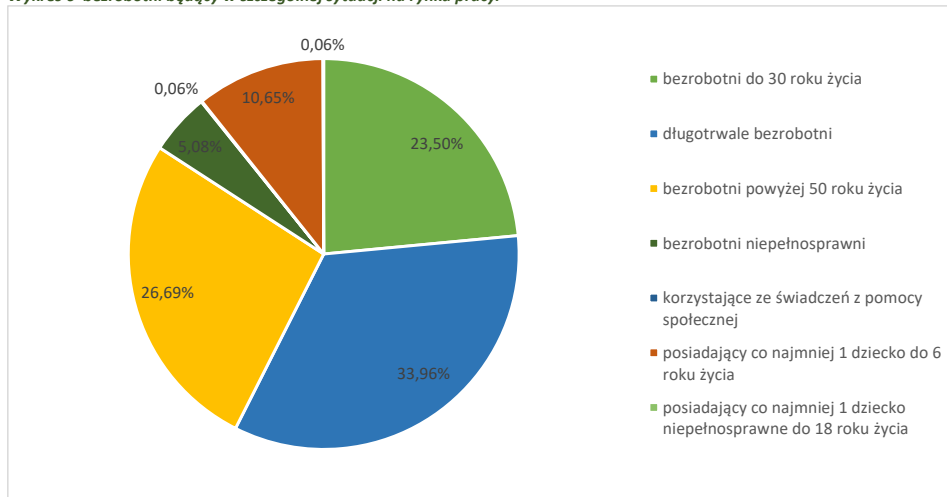
Tabela 17 Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.

Nazwa	ogółem				mężczyźni		kobiety	
	2015		2020		2015	2020	2015	2020
	[osoba]	[%]	[osoba]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Województwo śląskie	148 508	5,2	91 032	3,5	4,5	3,0	6,0	4,1
Dąbrowa Zielona (2)	326	13,6	243	11,2	13,2	10,6	14,1	11,9
Kłomnice (2)	570	6,6	265	3,3	5,8	2,8	7,5	3,9
Kruszyna (2)	210	6,7	110	3,7	6,2	3,7	7,1	3,8
Mykanów (2)	520	5,4	282	3,0	4,9	2,9	6,0	3,2
Rędziny (2)	410	6,4	228	3,9	6,6	4,1	6,1	3,7
Miedźno (2)	382	7,9	270	6,0	7,8	5,3	8,1	6,8
Suma LGD	2 418	7,8	1 398	4,3	7,4	4,9	8,2	5,6

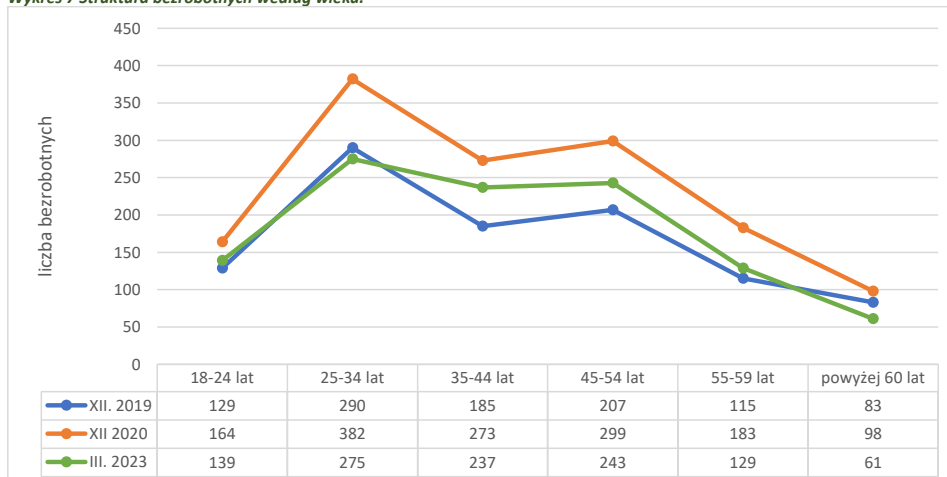
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wśród 1 398 bezrobotnych, 684 to kobiety, co stanowi 48,9% ogółu osób bezrobotnych. Warto zwrócić uwagę, że kobiety stanowią mniej niż połowę osób bezrobotnych co znacząco odbiega od normy dla województwa (kobiety stanowią 54,4% wszystkich osób bezrobotnych) jak i dla kraju (kobiety stanowią 53,7% wszystkich osób bezrobotnych). Kolejnym elementem struktury bezrobotnych jest podział osób bezrobotnych ze względu na wiek. Na obszarze LGD liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia wynosi 164, co stanowi 11,7% wszystkich bezrobotnych. Osób powyżej 50 roku życia na obszarze Stowarzyszenia jest 426, co stanowi 30,5% wszystkich osób bezrobotnych, osoby pozostające długotrwale bezrobotnymi, których jest 542, to 38,8% wszystkich bezrobotnych.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1-06-2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Wykres 6 bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP (stan na XII 2020).

Wykres 7 Struktura bezrobotnych według wieku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Porównując okres sprzed wybuchu pandemii COVID-19 (2019 r.), która mocno zablokowała niektóre sektory gospodarki w roku 2020, również na obszarze odczuwano jej skutki przejawiające się wzrostem liczby osób bezrobotnych. Można zauważyć, iż wzrost bezrobocia był w tym czasie proporcjonalny prawie we wszystkich grupach wiekowych z wyłączeniem osób młodych do 24 roku życia i seniorów powyżej 60 lat (niewielki wzrost liczby bezrobotnych). Dane z marca 2023 r. tj. rok od wybuchu wojny w Ukrainie i spowodowanego nią spowolnieniem rozwoju gospodarczego w Europie i w świecie, wskazują spadek liczby bezrobotnych we

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

wszystkich grupach wiekowych w porównaniu do 2020 roku, natomiast w porównaniu do czasu stabilizacji gospodarczej w grudniu 2019 r., spadła tylko w grupie 25-34 lata o 15 osób i seniorów o 22 osoby.

Tabela 18 Struktura bezrobotnych według wykształcenia.

Gmina	Wykształcenie					
	bezrobotni ogółem	gimnazjalne podstawowe i poniżej	zasadnicze zawodowe	średnie ogólnokształcące	policealne i średnie zawodowe	wyższe
	XII. 2020					
Kłomnice	265	69	74	17	72	33
Mykanów	282	76	83	19	64	40
Kruszyna	110	26	44	5	22	13
Rędziny	228	61	74	19	50	24
Dąbrowa Zielona	243	63	66	24	71	19
Miedźno	270	50	94	21	63	42
Suma LGD	1398	345	435	105	342	171

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Duża liczba osób długotrwale bezrobotnych oraz ludzi młodych do 30 roku życia.
- 2) Wysoki wskaźnik bezrobocia na obszarze LGD mierzony liczbą bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.

IV.5. Ochrona środowiska

Oceny jakości środowiska obszaru LGD RNW dokonano w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” poprzez wyznaczenie Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) – m.in. poprzez wskazanie gmin z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, które jest największym wyzwaniem dla województwa śląskiego. Do analizy wykorzystano dane według stanu na rok 2018 pozyskane z Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie średniorocznych przekroczeń norm jakości powietrza w województwie śląskim pod względem:

- pyłów zawieszonych PM₂,
- 5 pyłów zawieszonych PM₁₀,
- benzo(a)pirenu.

Do wyznaczenia obszaru brano pod uwagę obszary przekroczeń wskazanych powyżej wskaźników. Przypisanie gminy do stopnia przekroczeń następowało poprzez analizę liczby rodzajów przekroczeń średniorocznych występujących na jej terenie. Gminy, na terenie których występowało przekroczenie jednego dowolnego wskaźnika jakości powietrza przypisano do I obszaru problemowego, gminy na terenie których występowało przekroczenie dwóch dowolnych wskaźników do II obszaru problemowego, natomiast dla gmin, na terenie których wystąpiło przekroczenie średniorocznych norm powietrza dla wszystkich wskaźników wyznaczono III obszar problemowy. Mając na uwadze koncentrację wsparcia na obszarach zamieszkałych przez dużą liczbę ludności, uzyskane wyniki skorygowano o wskaźnik gęstości zaludnienia.

Wszystkie gminy LGD RNW zostały zaliczone do I obszaru problemowego, co oznacza względnie nieduże zanieczyszczenie powietrza. Potwierdzeniem tej analizy jest liczba otrzymywanych przez Urzędy Gmin powiadomień o przekroczeniu zanieczyszczenia powietrza, dla przykładu w Gminie Mykanów w 2022 r. były tylko 3 dni, w których takie powiadomienie zostało przesłane. W subregionie północnym, do którego przynależą cały obszar LGD RNW, tylko na terenie Częstochowy, sąsiadującej z gminą Mykanów i Rędziny,

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1-06-2022 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2022.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

wystąpiło przekroczenie średniorocznych norm powietrza dla wszystkich wskaźników, czyli III obszar problemowy.

Na obszarach wiejskich LGD RNW dominujący wpływ na zanieczyszczenie środowiska, obok kilku większych uciążliwych zakładów np. Cementownia Cemex Polska oraz Zakłady Chemiczne „Rudniki” S.A., ma nadal struktura ogrzewania budynków, w tym domów jednorodzinnych, mieszkań spółdzielczych, firm oraz budynków użyteczności publicznej. W 2022 roku mieszkańcy obszaru LGD RNW składali do Gmin Deklaracje dotyczące źródeł ciepła i źródeł spalania paliw. Wskazano w nich wszystkie wykorzystywane źródła ogrzewania zarówno w gospodarstwach domowych jak i w budynkach niemieszkalnych, stąd suma obiektów mieszkalnych i niemieszkalnych w gminach LGD w poniższej tabeli, nie odpowiada faktycznej liczbie obiektów. Niektóre z obiektów, najczęściej budynki mieszkalne posiadają 2 a nawet 3 źródła ogrzewania.

Tabela 19 Rodzaje źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych.

Rodzaje źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych		Ogólna liczba obiektów wykorzystująca dane źródło ciepła	Stosunek zastosowanego źródła ciepła w obiektach mieszkalnych i niemieszkalnych do sumy tych obiektów	
GAZ	mieszkalne	3492	16,94%	
	niemieszkalne	205	17,64%	
PALIWO STAŁE	mieszkalne	węgiel	10995	53,34%
		pellet	657	3,19%
		drewno	2914	14,14%
		Razem	14566	70,66%
	niemieszkalne	węgiel	492	42,34%
		pellet	33	2,84%
		drewno	89	7,66%
	Razem	614	52,84%	
POMPA CIEPŁA	mieszkalne	548	2,66%	
	niemieszkalne	24	2,07%	
OLEJ	mieszkalne	84	0,41%	
	niemieszkalne	23	1,98%	
ELEKTRYCZNOŚĆ	mieszkalne	1923	9,33%	

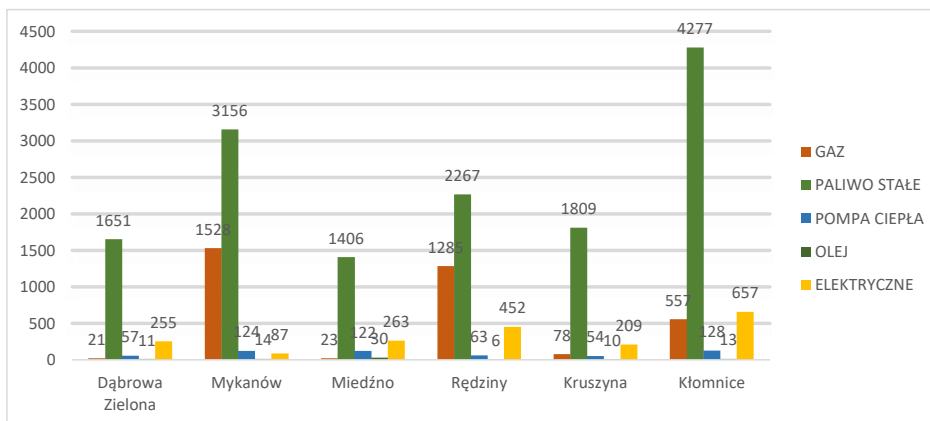
Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

	niemieszkalne	296	25,47%
SUMA	Źródła ciepła w budynkach mieszkalnych	20 613	
	Źródła ciepła w budynkach mieszkalnych	1 162	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Deklaracji dotyczących źródeł ciepła i źródeł spalania paliw.

Na terenie LGD „Razem na wyżyny” dominującym źródłem ciepła w obu rodzajach budynków są paliwa stałe, aż w 70,66% budynków mieszkalnych i 52,84% budynków niemieszkalnych. Około połowa z nich ogrzewana jest węglem kamiennym. Ogrzewanie gazowe w budynkach mieszkalnych stanowi drugie z kolei źródło ciepła (16,94%), na trzecim miejscu jest drewno (14,14%). W przypadku budynków niemieszkalnych na drugim miejscu, po węglu kamiennym (42,34%), stosowane jest ogrzewanie elektryczne (25,47%), na trzecim gazowe (17,64%). Ogrzewanie olejowe oraz pompy ciepła nadal stanowią znikomy odsetek w całej liczbie wykorzystywanych źródeł ciepła 3-4%. Z tego powodu zanieczyszczenie środowiska wzrasta w okresie grzewczym, szczególnie w terminie październik-luty.

Wykres 8 Rodzaje źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w poszczególnych gminach LGD.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Deklaracji dotyczących źródeł ciepła i źródeł spalania paliw.

Mieszkańcy gmin podkreśli podczas spotkań, że obszar LGD RNW nadal jest terenem mało zanieczyszczonym. Zwrócili oni również uwagę, iż ogromnym zagrożeniem dla środowiska na obszarach wiejskich będzie ogromny wzrost cen gazu i prądu, który na pewno wpłynie na wzrost wykorzystywania paliw stałych, szczególnie w domach jednorodzinnych, budowanych według norm z końca XX wieku, o dużym metrażu powierzchni użytkowej, w których instalacje grzewcze są przestarzałe i nieprzystosowane do ogrzewania gazem, pompami ciepła.

Ten sam problem wskazali również przedsiębiorcy, którzy bez wsparcia na zmianę sposobu dostarczania energii i ogrzewania budynków, również z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, będą ponosić tak wysokie koszty bieżące, iż firmy te mogą stać się nierentowne. Również w przypadku nowopowstałych firm, które dopiero będą wchodzić na rynek, takie wsparcie będzie przydatne.

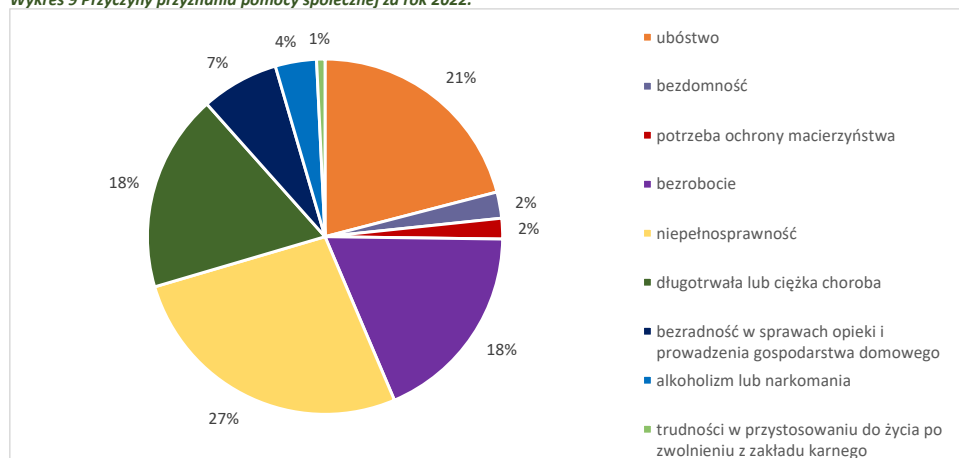
Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	---	---	-------------------------

Zidentyfikowane problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Nieskażone środowisko naturalne.
- 2) Znaczny poziom zapotrzebowania na energię ciepłą i elektryczną przez istniejące budynki.
- 3) Niedostateczny poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- 4) Niski poziom rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury.
- 5) Niska świadomość mieszkańców w zakresie ekologii i zielonej transformacji.
- 6) Mała liczba form ochrony przyrody występujących na obszarze LGD.

IV.6 Pomoc społeczna

Zgodnie z danymi ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości, żadna z gmin Stowarzyszenia „Razem na Wyżynie” nie jest zagrożona marginalizacją. W 2022 r. prawie połowę grupy beneficjentów pomocy społecznej stanowiły osoby niepełnosprawne (27%) oraz pozostające w ubóstwie (21%).

Wykres 9 Przyczyny przyznania pomocy społecznej za rok 2022.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS.

Na terenie każdej z gmin wchodzących w skład LGD znajduje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, których głównymi celami jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Ponadto celem Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach

44

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1-06-2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia się oraz integracji ze środowiskiem. Realizacja przedstawionych celów odbywa się poprzez wdrażanie i realizację wielu różnych projektów, w rezultacie których powstają nowe grupy czy formy wsparcia.

W ramach działania GOPSów na terenie LGD działa pięć Zespołów Interdyscyplinarnych, które składają się z grupy ludzi o różnych umiejętnościach i doświadczeniu, którzy dążą do wspólnego celu. Tworzenie takich zespołów zwiększa odpowiedzialność, produktywność, decyzyjność i szybkość reakcji członków zespołu. Na terenie Stowarzyszenia „Razem na Wyżynie” działa również Środowiskowy Dom Samopomocy, Klub Seniora, Świetlica Środowiskowa, Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie oraz Zespół Pomocy Środowiskowej

Zgodnie z danymi z Banku Danych Lokalnych liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeciągu pięciu lat zmalała o 1 661 osób. Największy spadek zanotowała gmina Mykanów, natomiast najmniejsza gmina Rędziny. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.

Gmina	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	
	2015 [osoba]	2020 [osoba]
Województwo śląskie	222 202	124 220
Dąbrowa Zielona (2)	392	208
Kłomnice (2)	694	343
Kruszyna (2)	344	102
Mykanów (2)	792	334
Rędziny (2)	351	319
Miedźno (2)	521	127
Suma LGD	3 094	1 433

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zidentyfikowane problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Wysoki odsetek osób niepełnosprawnych w grupie beneficjentów opieki społecznej.
- 2) Niedostateczna oferta usług publicznych, w szczególności dla osób w wieku senioralnym.
- 3) Niewystarczająca ilość placówek opiekuńczych, w tym DPS.

IV.7 Edukacja

Na obszarze działania Stowarzyszenia „Razem na wyżynie” funkcjonują publiczne obiekty edukacyjne: 22 przedszkola, 32 szkoły podstawowe (część przedszkoli i szkół podstawowych występują w zespołach szkół) oraz 1 żłobek. Tylko w 2 przypadkach organem prowadzącym jest organizacja pozarządowa oraz 1 prywatne przedszkole. Ilość uczniów w poszczególnych szkołach podstawowych LGD jest bardzo zróżnicowana i wynosi od około 40 do 300 uczniów.

Rozwój pasji i zainteresowań dzieci i młodzieży do ukończenia szkół średnich koncentruje się na obszarze LGD „Razem na wyżynie” głównie wokół klubów sportowych, orkiestr dętych i zespołów tanecznych.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Zgodnie z Centralną Ewidencją Działalności Gospodarczej na dzień 22.05.2023 r. na terenie LGD funkcjonują tylko 63 podmioty (na 3559 firm), których główny kod PKD sklasyfikowany jest w Sekcji P – Edukacja.

Tabela 21 Firmy, których główny kod PKD sklasyfikowany jest w Sekcji P – Edukacja.

Gmina		Miedźno	Mykanów	Rędziny	Klornice	Kruszyna	Dąbrowa Zielona	RAZEM
85.10.Z	Placówki wychowania przedszkolnego	0	1	0	0	0	0	1
85.51.Z	Pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych	0	3	3	1	3	0	10
85.52.Z	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej	0	2	0	0	0	0	2
85.53.Z	Pozaszkolne formy edukacji z zakresu nauki jazdy i pilotażu	0	0	3	4	0	0	7
85.59.A	Nauka języków obcych	1	5	1	6	2	0	15
85.59.B	Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane	1	7	5	6	2	0	21
85.60.Z	Działalność wspomagająca edukację	1	3	1	2	0	0	7
RAZEM		3	21	13	19	7	0	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CEiDG

Należy zwrócić uwagę, iż w Gminie Dąbrowa Zielona nie ma żadnej firmy działającej w branży edukacyjnej, w Gminie Miedźno tylko 3 firmy. Pomimo małej liczby podmiotów wspierających edukację pozaformalną na obszarze LGD na spotkaniu z przedstawicielami szkół i ośrodków kultury stwierdzono, iż część dzieci, głównie z zamożnych rodzin, jest dowożona na zajęcia indywidualnie do Częstochowy i przeciążona zajęciami pozalekcyjnymi (korepetycjami z przedmiotów szkolnych, sportowymi i artystycznymi). Pozostała część dzieci szkół podstawowych ma do wyboru zajęcia pozalekcyjne w szkole, świetlicy wiejskiej lub ośrodka kultury (rodzice ze względu na ograniczenia czasowe, finansowe lub komunikacyjne nie posyłają ich na zajęcia poza obszar LGD). Kółka zainteresowań działające przy tych podmiotach to najczęściej zajęcia artystyczne: plastyczne, wokalne, taneczne, instrumentalne lub dodatkowe zajęcia dla uczniów z przedmiotów szkolnych. Z powodu braku środków, instruktorów w świetlicach wiejskich, bardzo rzadko są organizowane warsztaty mechatroniki, robotyki, przedsiębiorczości, czy innych niedostępnych w szkołach zajęć rozwijających zdolności i umiejętności młodych ludzi. Pewną barierą mentalną dla uczniów jest fakt, iż również zajęcia pozalekcyjne są prowadzone w budynku szkoły lub przez nauczycieli szkolnych, co rodzi uczucie monotonii, rutyny, braku sprzętów, urządzeń, na których można by ćwiczyć, doświadczać, a nie tylko uczyć się teorii. Brakuje zajęć doświadczalnych, manualnych, podczas których uczestnicy bawią się i równocześnie uczą, zajęcia są prowadzone przez praktyków-pasjonatów, a nie przez teoretyków przekazujących „suchą” wiedzę książkową.

W czasie konsultacji społecznych przeprowadzonych przez LGD mieszkańcy obszaru zwrócili uwagę, iż oferta zajęć dodatkowych oferowana przez szkoły i GOKi jest skierowana głównie do najmłodszych mieszkańców obszaru, a ich tematyka jest mało zróżnicowana. Z ankiet przeprowadzonych w szkołach wśród najczęściej powtarzających się zajęć dominują: nauka pływania, wyjazdy edukacyjne, promowanie zdrowego stylu życia.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Duża liczba organizacji pozarządowych prowadzących działania rozwijające pasje i aktywności sportowe, artystyczne wśród dzieci i ludzi młodych.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

- 2) Niski poziom kompetencji cyfrowych w grupie osób dorosłych i senioralnych oraz niski stopień świadomości zagrożeń cyfrowych w każdej grupie wiekowej.
- 3) Niewielka oferta edukacji ekonomicznej dla dzieci i młodzieży.
- 4) Mało „oryginalnych, nowych, wciągających dzieci” zajęć pozaszkolnych.
- 5) Rozwiązania cyfrowe należy wykorzystać w kierunku bardziej racjonalnego, świadomego, efektywnego i bezpiecznego wykorzystania tych technologii.

IV.8 Oferta spędzania wolnego czasu (turystyka, infrastruktura, walory przyrodnicze).

Obszar LGD „Razem na wyżynie” jest w niewielkim stopniu postrzegany jako potencjał turystyczny. Istnieją pojedyncze atrakcje i zasoby, jednakże żadne z nich nie stały się dotychczas bazą do stworzenia miejsca ściągającego mieszkańców i turystów - miejsca, w którym szansę na biznes widziałby sektor gospodarczy, sens inwestowania postrzegająby gminy. Brakuje spójnej koncepcji stworzenia produktu turystycznego, w który zaangażowane byłyby wszystkie sektory.

Podczas spotkań mieszkańcy wskazali, iż przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak miejsc pod inwestycje, jeśli jest takie miejsce, to właściciele gruntów nie chcą go sprzedać lub żądają bardzo wysokich cen. Ponadto obiekty historyczne, bardzo nieliczne na obszarze LGD RNW, są najczęściej zaniedbane, w prywatnym posiadaniu i nie są udostępnione do korzystania. Ich promowanie w mediach, przewodnikach nie jest uzasadnione, ponieważ turysta, który chciałby je zobaczyć nie ma do nich dostępu. Wśród takich obiektów należy wymienić Zespół Pałacowo-Parkowy w Kruszyźnie, drewniany dwór rodziny Reszke w Skrzydlowie, zabudowania dworskie w Garnku, Pałac w Borowni. Część obiektów o znaczeniu historycznym jest przystosowana do pełnienia budynków użyteczności publicznej i zatraciła swoje pierwotne funkcje i wygląd np. dworek w Rzekach Małych oraz dworek Wandy Wereszczyńskiej w Kościelcu, oba przekształcone na przedszkola, dworek Adama Nieniewskiego w Chorzenicach, w którym funkcjonuje Dom Dziecka oraz stróżówka w Garnku, obecnie Biblioteka. Wśród dostępnych obiektów historycznych, należy wymienić Pałac w Nieznanicach (obiekt noclegowo-gastronomiczny, konferencyjny, spa), Zespół dworski w Cielętnikach (obiekt noclegowo- gastronomiczny, konferencyjny, kuracje zdrowotne, sesje szkoleniowe, sprzedaż produktów lokalnych) oraz kościółek drewniany w Mokrej znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego. Inne ciekawe obiekty to Muzeum Polskich Jednoślądów z okresu PRL-u w Borowni, Muzeum Kultury Przeworskiej i Izba Pamięci Bitwy pod Mokrą oraz lotnisko w Rudnikach prowadzone przez Aeroklub Częstochowski. Wśród nielicznych zabytków obszaru LGD RNW, oprócz wyżej wymienionych, znajdują się również: kościoły (Borowno, Mykanów, Kruszyzna, Miedźno, Kłomnice, Dąbrowa Zielona, Rędziny) i cmentarze (Kruszyzna, Cielętniki, Dąbrowa Zielona, Kłomnice, Borowno).

Wśród znaczących walorów przyrodniczych należy wskazać liczne kompleksy leśne, które stanowią blisko 26% powierzchni obszaru realizacji LSR. Największe skupienia lasów znajdują się w jego północno-zachodniej i północno-wschodniej części. Formy ochrony przyrody na obszarze gmin wchodzących w skład LGD RNW obejmują jedynie pomniki przyrody w postaci zbiorowisk i pojedynczych drzew: w gminie Kłomnice (3 dęby szypułkowe), Kruszyzna (1 lipa drobnolistna i 2 dęby szypułkowe), Dąbrowa Zielona (grupa drzew – 7 dębów szypułkowych i 4 lipy drobnolistne, w tym najgrubsza w Polsce lipa drobnolistna w Cielętnikach), Miedźno (1 lipa drobnolistna i 1 dąb szypułkowy). Ponadto na obszarze Gminy Mykanów znajduje się obszar Natura 2000 – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Lemańskie Jodły oraz 2 aleje lipowe (źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody)

Z danych Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” jako Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) w zakresie walorów przyrodniczych, wskazano Gminę Miedźno i Kruszyzna jako posiadające ponadprzeciętne walory, gminy Kłomnice i Dąbrowa Zielona przeciętne walory przyrodnicze, natomiast

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

gminy Mykanów i Rzędziny uznano za obszary o niskich walorach przyrodniczych jako jedyne gminy z subregionu północnego.

Przez obszar LGD przepływa rzeka Warta, tworząca zakole wokół gmin wchodzących w skład obszaru objętego LSR. Poza tym na terenie poszczególnych gmin znajdują się rzeki będące jej dopływami: Pijawka, Kocinka, Liswarta, Biała Oksza, Wiercica i strumień Kanał Lodowy. Występują tu również liczne ciek wodne, zwłaszcza w dolinie zalewowej Warty. Wody stojące to dwa sztuczne zbiorniki – „Rzeki Wielkie” w Gminie Kłomnice oraz Ostrowy nad Okszą na rzece Biała Oksza. Na rzece Warcie, oznakowany jest szlak kajakowy. Wzdłuż rzeki Warty ustawiono znaki informacyjne i ostrzegawcze, których celem jest poprawa bezpieczeństwa uczestników spływów kajakowych oraz tablice informacyjne dotycząca szlaku kajakowego. Miejscem wartym zobaczenia i inwestowania jest nieczynna kopalnia wapienia w Rudnikach w Gminie Rzędziny. Utworzono w niej ścieżkę przyrodniczo-edukacyjną Lipówka - kopalnia przywrócona naturze. Żyją w niej chronione gatunki roślinności i zwierząt, na jednej ze ścian znajduje się wejście do Jaskini Szmaragdowej. Dla amatorów aktywności sportowej wybudowano pumtrack oraz mini tor żużlowy. Teren wokół nieczynnej kopalni jest zarośnięty krzakami i drzewami. Z nieczynnym kamieniołomem graniczy działka, na której znajduje się plac zabaw, siłownia zewnętrzna, miejsce odpoczynku rowerzystów na szlaku rowerowym Folga na zakolu, pumtrack. W odległości około 300 metrów od placu zabaw (Rzędziny) znajduje się prywatny obiekt „Hula Kula” z wewnętrznym parkiem zabaw dla dzieci kręgielnią, bowlingiem, pizzerią, barem i restauracją.

Kolejnym miejscem zlokalizowanym w Gminie Miedźno jest obszar sztucznego zbiornika Ostrowy nad Okszą o powierzchni około 40 ha. Urokliwe tereny leśne położone wokół zbiornika, oraz możliwość uprawiania sportów wodnych na zbiorniku jest mocną stroną tego miejsca. Niestety słabą stroną jest brak bazy noclegowo-gastronomicznej (wyłącznie pole kampingowe), brak podstawowej infrastruktury sanitarnej – toalet oraz infrastruktury rekreacyjnej (place zabaw, siłownie, altany itp.), działki będące prywatną własnością, brak współpracy pomiędzy właścicielami nieruchomości.

Na obszarze Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” oznakowano szlak rowerowy „Folga na Zakolu”, który liczy 150 km. Na szlaku znajdują się Miejsca odpoczynku rowerzystów wyposażone w ławeczki solarne ze stacją naprawy rowerów, tablice informacyjne, gry memory. Od prawie 15 lat w gminie Mykanów i Rzędziny odbywają się cykliczne rajdy rowerowe, od 3 lat w gminie Dąbrowa Zielona i Kłomnice oraz charytatywny rajd krótkodystansowy w gminie Miedźno.

W czasie konsultacji społecznych przeprowadzonych przez LGD mieszkańcy obszaru zwrócili uwagę na walory krajobrazowe rejonu Stowarzyszenia oraz na fakt ich niewielkiego wykorzystywania w celach turystycznych. Jednym ze zdiagnozowanych powodów była słaba promocja regionu, a zwłaszcza brak promowania możliwości spędzania czasu wolnego na obszarze LGD przez ludzi w różnym wieku. Kolejnym zdiagnozowanym problemem była niewystarczająca infrastruktura turystyczna i rekreacyjna znajdująca się na obszarze działania Stowarzyszenia. Zdaniem mieszkańców warto inwestować w dalszy rozwój infrastruktury turystycznej i promocji regionu, co nie tylko zwiększy możliwość spędzaniu czasu wolnego przez lokalnych mieszkańców, ale również przyciągnie turystów z zewnątrz, co z kolei pozwoli szerzej promować obszar oraz wzmocni lokalne przedsiębiorstwa. Wśród brakującej infrastruktury mieszkańcy wskazali małą liczbę parków, brak ścieżek rowerowych i małej architektury wokół nich, małą liczbę punktów noclegowych i gastronomicznych, w tym kawiarni, herbaciarni czy klubokawiarni.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Silna tożsamość lokalna mieszkańców.
- 2) Walory i atrakcje sprzyjające rozwojowi rekreacji
- 3) Duża liczba obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej, głównie boisk (68) i placów zabaw (94), które są standardowe, składają się z niewielkiej liczby urządzeń, są przestarzałe i nieatrakcyjne.

Wersja: 4 2	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/ 2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
------------------------	--	--	-------------------------

- 4) Niewielkie zróżnicowanie dostępnej oferty kulturalno-rekreacyjnej.
- 5) Niedostateczna ilość ścieżek rowerowych, przy których można rozwijać turystykę i gastronomię.
- 6) Mało miejsc do rekreacji (parków, ścieżek), centralnych miejsc spotkań dla mieszkańców.
- 7) Niewystarczająca ilość punktów gastronomicznych, obiektów noclegowych.
- 8) Niewystarczająca promocja ciekawych miejsc na obszarze.

IV.9 Organizacje pozarządowe

Na terenie Lokalnej Grupy Działania „Razem na wyżyny” działa wiele różnych organizacji pozarządowych, w których mieszkańcy w każdym wieku, mogą podejmować działania angażując się w realizacji ich celów statutowych. W Krajowym Rejestrze Sądowym wpisanych jest 141 organizacji (bez podmiotów będących w likwidacji), w Starostwach Powiatowych 26 podmiotów, w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa 25 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 2 oddziały w Krajowym Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych i 6 Oddziałów Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Najwięcej podmiotów funkcjonuje w Gminach Kłomnice (54) i Mykanów (59), najmniej w Gminie Kruszyna (17). Największą grupę wśród organizacji, prawie 25% stanowią Ochotnicze Staże Pożarne, następnie kluby sportowe – 30 podmiotów i Koła Gospodyń Wiejskich (27). Pozostałe 50% organizacji zajmuje się zróżnicowaną tematyką i tylko część z nich jest stricte ukierunkowana na dany problem, zagadnienie. Warty uwagi jest działalność Stowarzyszenia Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych w Rędzinach, które organizuje zajęcia dla dzieci i osób dorosłych. Działalność tego podmiotu jest oparta na wolontariacie i pracy społecznej członków. Najbardziej aktywnymi Stowarzyszeniami są te funkcjonujące na rzecz Orkiestr Dętych w Mykanowie i Dąbrowie Zielonej, Stowarzyszenie Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego, które pozyskują środki finansowe z różnych źródeł.

Z ankietyzacji przeprowadzonej wśród organizacji pozarządowych (51 ankiet) wynika, iż organizacje pozarządowe w niewielkim stopniu pozyskują środki zewnętrzne. Większość z nich stanowi fundusz sołecki, dotacje na konkursy publiczne w gminach lub granty w ramach LSR „Razem na wyżyny”. Prawie 80 % ankietowanych deklaruje chęć pozyskiwania środków poprzez LGD w nowym okresie programowania. Działające na obszarze LGD organizacje pozarządowe można opisać jako różnorodne. W ich skład wchodzi podmioty o różnej charakterystyce i działające nie tylko w różnych obszarach, ale i na rzecz różnych grup odbiorców. Działania podejmowane przez NGO wymagają kapitału ludzkiego, który ów działania będzie planował, realizował oraz rozliczał i ewaluował. Mieszkańcy obszaru i przedstawiciele trzech sektorów uczestniczący w spotkaniach konsultacyjnych dostrzegają problem w postaci małej liczby lokalnych liderów, zwłaszcza młodych; w postaci braku umiejętności pozyskiwania przez NGO środków zewnętrznych oraz w postaci braku inicjatyw podejmowanych oddolnie. Uczestnicy spotkania uważają, że należy wzmocnić działania organizacji pozarządowych podejmując działania w zakresie organizacji szkoleń dotyczących pozyskiwania środków zewnętrznych, doposażania NGO czy tworzenia lokalnego inkubatora społecznego. Wzmocnienie działania organizacji pozarządowych ma również na celu stworzyć im warunki do działania poza swoją gminą, by pokazywali swoje działania na całym obszarze działania LGD, by w ten sposób szukać i nawiązywać współpracę z różnymi podmiotami z obszaru działania Stowarzyszenia jak i poza nimi.

Mimo różnorodnych organizacji pozarządowych, mieszkańcy obszaru LGD uważają, że brakuje działań integrujących i aktywizujących lokalną społeczność. Uczestnicy spotkania dostrzegają problem rosnącego poczucia braku więzi między mieszkańcami, zwłaszcza przyjezdnymi, a autochtonami. Zdaniem mieszkańców dzieje się tak, ponieważ na obszarze działania Stowarzyszenia brakuje działań integrujących w postaci festynów, pikników czy festiwali. Zdaniem uczestników spotkań brakuje także stosownej infrastruktury w postaci parków, kawiarni, kręgielni, herbaciarni, boisk czy siłowni zewnętrznych. Szeroki

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1-06-2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

wachlarz różnorodnej infrastruktury umożliwiłby mieszkańcom obszaru działania LGD na spędzenie czasu wolnego w urozmaicony sposób dzięki czemu zmniejszy się możliwość wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego, dlatego działania kierowane są głównie do osób w trudnej sytuacji, czyli do osób młodych do 25 roku życia czy seniorów. Obok działań integracyjnych i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej mieszkańcy biorący udział w spotkaniach konsultacyjnych, wskazali również potrzebę wzmocnienia obszaru kulturalnego Stowarzyszenia. Zdaniem uczestników spotkań poszerzenie oferty kulturalnej urozmaici ofertę spędzania czasu wolnego zachowując przy tym charakter mocno integrujący.

Zidentyfikowane potencjały, problemy i potrzeby mieszkańców obszaru LGD RNW:

- 1) Spora liczba aktywnych NGO.
- 2) Dwa filary aktywności lokalnej i życia lokalnego - silne OSP i Kluby Sportowe.
- 3) Współpraca i wzajemna pomoc w skali lokalnej pomiędzy NGO, klubami sportowymi, szkołami, jst i przedsiębiorcami.
- 4) Niewystarczająca oferta nauki obywatelskości po szkole podstawowej (wcześniej dzieci udzielają się w szkole), brak zaangażowania ludzi, w szczególności młodych (15-30 lat) w sprawy społeczne,
- 5) Brak wiedzy jak angażować się społecznie.
- 6) NGO działają prężnie sieciując i aktywizując, ale bardzo wewnętrznie, na małą skalę gminną, nie starają się pokazywać i działać (promować) na zewnątrz (np. organizacja imprezy powiatowej); brak sieciowania.
- 7) Niewystarczająca zastępowalność lokalnych liderów, większość liderów to osoby w wieku senioralnym, niewystarczająca liczba liderów społecznych, wypalają się, nie są motywowani, nie ma środków na kreowanie liderów i powstawanie podmiotów.
- 8) Mentalność ludzi - zazdrość i podejrzliwość wobec aktywnych ludzi i tych, którym "coś się chce", które zniechęcają aktywne osoby do działania.
- 9) Większość NGO nie potrafi pozyskiwać środków, członkowie nie mają umiejętności, doświadczenia w pisaniu i rozliczaniu wniosków.
- 10) Braki lokalowe NGO oraz braki w wyposażeniu działających organizacji.
- 11) Brak prawników, radców prawnych, księgowych, specjalizujących się w zakresie pomocy dla III sektora, w szczególności świadczących usługi nieodpłatnie np. pracowników urzędu gminy oraz brak lokalnych firm szkoleniowych w tym zakresie.
- 12) Niedostateczna oferta usług publicznych, w szczególności dla osób w wieku senioralnym.

Dobór zróżnicowanych metod partycypacyjnych w połączeniu z analizą danych zastanych pozyskanych ze statystyk publicznych, tworzą podstawę do opracowania potrzeb celów i przedsięwzięć, na których powinna skupić się Lokalna Strategia Rozwoju. Dzięki doborowi szerokiego wachlarza metod partycypacyjnych wszyscy zainteresowani mieszkańcy obszaru mogli przedstawić jakie ich zdaniem występują obszary problematyczne na terenie działania LGD oraz w jaki sposób je niwelować.

Kluczem procesu była częstotliwość w jakiej pojawiały się obszary problemowe. Im częściej zgłaszali je mieszkańcy tym pilniejszy był to problem do rozwiązania. Dzięki temu zabiegowi powstała jedna lista, która rzetelnie odzwierciedlała nie tylko problemy obszaru, ale również prezentowała, który problem, zdaniem mieszkańców, jest najpoważniejszy. Kolejnym krokiem, było wdrożenie procesu agregacyjnego, co w połączeniu z realizacją siedmiu cech przekrojowych programu LEADER pozwoliło na inteligentne planowanie działań zmierzających do poprawy życia ludzi z obszaru LGD, z uwzględnieniem ich potrzeb rozwojowych i potencjału. Ostatnim etapem było analiza jednostkowa zgłaszanych kwestii, które poddane analizie pod kątem komplementarności zostały odrzucone. Zebrane i przeanalizowane w ten sposób dane stanowiły podstawę do przygotowania celów oraz przedsięwzięć.

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1-06-2023</u> <u>27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023...</u> <u>/2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	---	--	-------------------------

Zakończenie procesu analizy materiały wywołanego i zastanego pozwoliło przygotować matrycę celów i przedsięwzięć, która realnie odzwierciedla sytuację obszaru działania Stowarzyszenia „Razem na wyżyny”.

IV.11 Grupy docelowe istotne z punktu widzenia wdrażania LSR

Na podstawie przeprowadzonych działań partycypacyjnych oraz analitycznych zidentyfikowano grupy docelowe istotne dla wdrażania LSR, w tym grupy zaliczane do grup w niekorzystnej sytuacji.

1. **Mieszkańcy** obszaru działania Stowarzyszenia są najważniejszą grupą docelową działania LGD, gdyż wyznaczone cele realizowane poprzez realizację LSR mają przyczynić się w największej ogólności do poprawy jakości życia całej społeczności. Podczas spotkań konsultacyjnych to mieszkańcy wskazywali na liczne problemy i braki na obszarze, zatem kierowanie działań do tak ogólnie zdefiniowanej grupy odpowiada na zdiagnozowany stan. Efekt zostanie osiągnięty poprzez szereg działań, które mogą podjąć różne podmioty i grupy, a także na które te działania będą oddziaływać. W wyniku połączenia działań dedykowanych, jakość życia na obszarze działania LGD podniesie się dla wszystkich jego mieszkańców. Analiza SWOT wykazała, że grupa ta wymaga wsparcia ze względu na liczne zdiagnozowane problemy tak infrastrukturalne, jak i społeczne, w tym dostęp do usług czy przemiany demograficzne na analizowanym obszarze.
2. **Turyści** jest to grupa potencjalnych odbiorców działań LSR, którzy w większości trafiają na obszar LGD „na chwilę”, przejazdem, bez wyraźnego zamiaru poznawania tego terenu i uznawania go za atrakcyjny osoby przyjeżdżające w odwiedziny do rodziny lub na prywatne działki letniskowe, uczestnicy rajdów rowerowych, goście miejsc noclegowych zatrzymujących się w czasie podróży służbowych, uczestnicy imprez okolicznościowych w lokalnych salach przyjęć. Jeśli takie osoby będą miały sposobność zobaczyć, przeczytać lub usłyszeć o pięknych, atrakcyjnych do wypoczynku i rekreacji miejscach LGD, to istnieje duża szansa, że powrócą oni ponownie na ten obszar i ściągną tu swoich znajomych. Ciekawe niestandardowe inwestycje infrastrukturalne i komercyjne (szczególnie miejsca noclegowe i gastronomia oparta na lokalnych produktach, realizowane w ramach LSR 2023-2029, mogą stać się potencjałem i szansą na rozwój wzmoczonego ruchu turystyki jednodniowej lub nawet weekendowej). Dodatkową atrakcją mogą być wydarzenia sportowe, kulturalne, rekreacyjne realizowane przez sektor społeczny.
3. **Lokalne organizacje pozarządowe** są ważnymi aktorami zarówno jako potencjalni odbiorcy realizowanych działań (wsparcie ze strony LGD), jak i bezpośredni beneficjenci, którzy poprzez realizowane operacje będą budować swój kapitał i doświadczenie, a także oddziaływać na społeczność lokalną. Działania kierowane do lokalnych NGO dotyczą zarówno ich wzmocnienia jak i wykorzystania ich doświadczenia i wiedzy w zakresie małych społeczności lokalnych, których potrzeby i problemy najlepiej znają. Analiza SWOT wykazała, że grupa ta wymaga wsparcia w zakresie: rozwoju kompetencji, aktywizowania kolejnych osób do liderowania, ograniczeń sprzętowych, sieciowania z innymi podmiotami działającymi na terenie oraz wsparcia przy organizacji swoich przedsięwzięć. Grupa ta może odegrać ważną rolę w realizacji działań integracyjnych i aktywizacyjnych, w szczególności dla osób młodych i seniorów. W większości przedsięwzięć organizację będą jednymi z potencjalnych wnioskodawców, natomiast stricte dedykowane im przedsięwzięcie, w którym będą wyłącznym beneficjentem (obok LGD) i odbiorcą działań jest P.1.3. Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego.
4. Ważną grupą, która będzie stanowiła bezpośrednich beneficjentów ubiegających się o finansowanie swoich działań w ramach LGD stanowią **lokalni przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne chcące założyć działalność gospodarczą**. Dedykowane działania związane z podejmowaniem działalności gospodarczej i rozwojem już istniejących przedsiębiorstw są ważne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego regionu, w tym w szczególności realizacji celów związanych z branżą turystyczną i okolołoturystyczną oraz oferty

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

spędzanie czasu wolnego. Analiza SWOT wykazała, że grupa ta wymaga wsparcia ze względu na trudności tak makroekonomiczne (inflacja, niepewność związana z globalnymi kryzysami), jak i lokalne (odpływ młodych ludzi, starzejące się społeczeństwo, zamykanie się małych firm). Grupa ta może odegrać ważną rolę w rozwoju gospodarczym, a także może dostarczyć usługi na obszarze dla turystów i mieszkańców, których obecnie brakuje. Ważne jest, aby szczególnie ta grupa docelowa charakteryzowała się innowacyjnością, gdyż w kontekście wyzwań ekonomicznych i dużej konkurencyjności tak na rynku lokalnym jak i ponadlokalnym, obecnie podejmowane lub rozwijane działalności gospodarcze muszą odznaczać się swoim działaniem na tle innych.

5. W związku ze starzeniem się społeczeństwa potrzebne są działania aktywizujące **seniorów oraz wsparcie organizacji działających na ich rzecz**. Z analizy SWOT wynika, że grupa ta wymaga wsparcia tak w poprawie dostępności do miejsc spędzenia czasu wolnego, jak i oferty spędzania czasu wolnego, a także w zakresie szeroko rozumianych kompetencji cywilizacyjnych. Analiza wykazała, że tego typu działania są niezbędne, aby włączać seniorów w życie społeczne.
6. Niezbędnym jest objęcie wsparciem **młodych osób do 30 roku życia**. Należy przewidzieć ofertę i możliwości działania dla młodzieży, aby samodzielnie mogła podejmować i realizować inicjatywy dla siebie, które odpowiadałyby na jej potrzeby i problemy, przez co czułaby się bardziej zadowolona z zamieszkiwania właśnie na tym terenie. Rozpatrując tę grupę w odniesieniu do rozwoju gospodarczego i potrzeby wdrażania innowacyjnych pomysłów i rozwiązań, również potwierdza to właściwy wybór. Młodzi są buforem nowych, kreatywnych przedsięwzięć, nie boją się ryzyka i swoimi pomysłami odpowiadają na zapotrzebowanie, szybciej potrafią się przebrnąć, zmienić kierunek myślenia i nie są blokowani przez utarte nawyki. Niestety młodym ludziom trudno jest założyć firmę, ponieważ nie mają żadnego doświadczenia w prowadzeniu przedsiębiorczości oraz środków finansowych, aby zainwestować w założenie działalności gospodarczej. Grupę młodych będą stanowić ludzie do 30 roku życia, ponieważ to oni najczęściej, po ukończeniu studiów podejmują pracę lub zakładają własne biznesy. Podczas oceny premiowane będą projekty, w których młodzi ludzie do 30 roku życia będą odbiorcami, beneficjentami lub osobami tworzącymi miejsca pracy w ramach rozwoju działalności gospodarczej. Wybór młodych jako grupy premiowanej we wsparciu potwierdzają wyniki przeprowadzonej ankiety wśród mieszkańców – aż 38%. Mieszkańcy podczas spotkań twierdzili, iż wspieranie młodych na starcie działalności gospodarczej, zachęci ich do pozostania na obszarze lub powrotu po studiach w rodzinne strony. Należy wesprzeć ich kompleksowo od edukacji i wsparcia organizacyjnego, po przyznaniu środków finansowych na założenie firmy.
7. **Jednostki samorządu terytorialnego** tj. gminy i instytucje kultury, są potencjalnymi beneficjentami środków z RLKS (EFS+ oraz PS WPR, a także formuły pośredniej w ramach EFRR). W ramach wdrażania LSR nie są oni bezpośrednimi odbiorcami oferowanych usług i produktów, ale ich realizatorem. Przewagą tych podmiotów nad organizacjami pozarządowymi, osobami fizycznymi, jest potencjał kadrowy i finansowy, niezbędny w korzystaniu z funduszy unijnych. Dzięki tym zasobom są one w stanie tworzyć infrastrukturę stanowiącą o atrakcyjności tego terenu, jego pozytywnym wizerunku i jakości życia mieszkańców. W celu zachęcania jest do tworzenia miejsc niestandardowych, w przedsięwzięciach, w których zostaną wyznaczeni jako wnioskodawcy, będzie stosowane kryterium innowacyjności. Należy zauważyć, iż Gminy odgrywają ważną rolę we wsparciu finansowym NGO's poprzez udzielanie im zwrotnych nieoprocentowanych pożyczek, na działania wdrażane w ramach LSR. Bez współpracy gmin z sektorem społecznym, mocno ograniczone byłoby realizowanie inicjatyw społecznych (tzw. miękkie projekty), ponieważ małe wiejskie organizacje nie prowadzą działalności i nie mają przychodów, z których mogłyby zrealizować operację lub grant.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

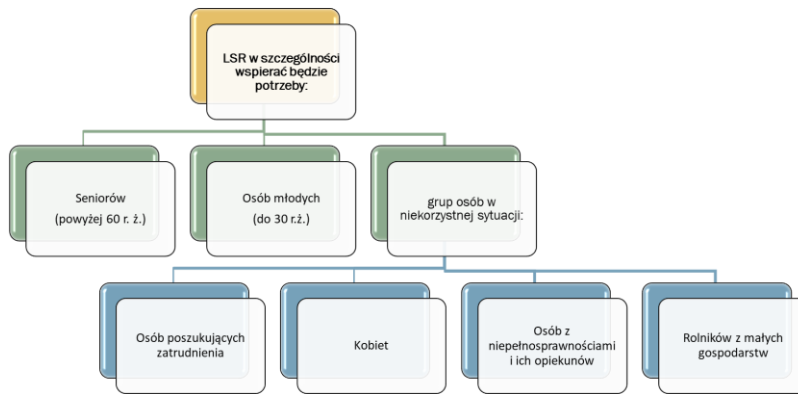

Wśród różnych grup społecznych wyodrębniono 4 grupy osób w niekorzystnej sytuacji, wymagających szczególnego wsparcia. Projekty realizowane lub skierowane do odbiorców z tych grup będą dodatkowo premiowane w ramach kryteriów wyboru.

1. Poprzez podniesienie świadomości i wiedzy w zakresie zrównoważonego rozwoju, biogospodarki i zdrowego żywienia, należy zapewnić wsparcie dla całej społeczności lokalnej, jednak szczególnie jest to ważne działanie dla **rolników i ich rodzin**, którzy ze względu na dominację sprzedaży produktów rolnych w dyskontach i marketach mają problem z niską rentownością swoich gospodarstw i niejednokrotnie szukają zatrudnienia poza rolnictwem. Zmiana trendu i nawyków żywieniowych może być odpowiedzią na zdiagnozowane problemy. Grupa ta może odegrać ważną rolę w rozwoju produktów lokalnych, promocji regionu, rozszerzeniu oferty turystycznej, a także zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego dla społeczności lokalnej. W ramach zakresu rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych, premiowane będą kobiety, prowadzące/współprowadzące gospodarstwo rolne.
8. **Osoby z niepełnosprawnościami** to grupa osób, których udział w projektach (granty), występowanie w roli wnioskodawcy (rozwój przedsiębiorczości) lub zastosowanie rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie tej grupy (mała infrastruktura publiczna) będzie premiowane w kryteriach wyboru. Analiza zgromadzonego materiału w ramach konsultacji społecznych wskazuje, że jest to grupa, która ma szczególnie trudną sytuację w integrowaniu się i aktywizacją społeczną, a także stanowi dużą grupę wśród osób bezrobotnych. Uczestnicy spotkań konsultacyjnych stwierdzili, iż niepełnosprawni ze względu na niską empatię i świadomość społeczną, nadal są stygmatyzowani i mają trudności w znalezieniu swojego miejsca w społeczności, miejsca pracy, spotkań. W szczególnie trudnej sytuacji są niepełnosprawni po 25 roku życia, gdyż do tego wieku ludzie są "w systemie" edukacji, mają zajęcia i są aktywizowani, a później się to kończy i niepełnosprawni ze swymi opiekunami pozostają sami.
2. **Kobiety** jako pracownicy i przedsiębiorcy, nadal są grupą defaworyzowaną w stosunku do mężczyzn. Kobietom, szczególnie młodym, z małymi dziećmi lub po założeniu rodziny trudniej znaleźć pracę, ponieważ są postrzegane jako pracownik z większymi absencjami w pracy, potencjalne matki na zwolnieniach lekarskich, urlopowach macierzyńskich i wychowawczych. Wciąż brakuje żłobków (1 na obszarze 6 gmin), a „nowoczesne” babcie, nawet na emeryturze prowadzą aktywne życie działając w klubach seniora, kołach gospodyń wiejskich. Potwierdzeniem tego stanu są dane GUS. Wśród kobiet w wieku produkcyjnym stopa bezrobocia wynosi dla obszaru LGD 5,6%, i jest ona o 0,7% wyższa niż dla mężczyzn 4,9%, dlatego dla tej grupy, młodych kobiet do 35 roku życia, kierowane będzie wsparcie na rozwój przedsiębiorczości. Będąc swoimi szefami mogą one dowolnie kształtować godziny pracy, godzić wychowanie dziecka z obowiązkami zawodowymi. Ponadto kobiety na obszarach wiejskich są postrzegane jako strażniczki ogniska domowego, dla których najważniejszym zadaniem powinno być zajmowanie się domem i dziećmi, stąd po pracy to właśnie w nich upatruje się opiekunek i gospodyń. To powoduje, iż kobieta poza życiem zawodowym rzadko znajduje czas na własne aktywności i pasje, dopóki dzieci nie dorosną i nie usamodzielniają się. Ważne jest więc łamanie tych stereotypów i uczenie dzielenia się obowiązkami pomiędzy obojga rodziców. Stąd również w ramach rozwijania kapitału społecznego, objętego finansowaniem z EFS+, grupa kobiet w wieku do 35 lat będzie premiowana.
3. **Osoby poszukujące zatrudnienia.** Obszar LGD charakteryzuje się spadkiem liczby bezrobotnych w ostatnich kilku latach, jednakże z danych GUS wynika niepokojące zjawisko znacznej liczby bezrobotnych w wieku produkcyjnym, wyższym niż dla województwa o 0,8%. Największe bezrobocie jest wśród młodych ludzi kończących szkoły wyższe, którym trudno wejść na rynek pracy bez doświadczenia zawodowego, w wieku 25-34 lat. Brak miejsc pracy spełniających oczekiwania osób młodych jest częstą przyczyną emigracji poza obszar LGD. Dlatego szansą na zmniejszenie tego negatywnego trendu jest objęcie wsparciem osób poszukujących pracy poprzez stworzenie możliwości zakładania własnych firm i promieniowanie tej grupy osób w konkursach na zakładanie przedsiębiorczości.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Rysunek 2 Grupy docelowe istotne z punktu widzenia wdrażania LSR.

Źródło: Opracowanie własne.

IV.12 Wsparcie lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” wspiera zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając wdrażanie pozostałych instrumentów terytorialnych w zakresie EFS+ na obszarze działania. Stowarzyszenie będzie także podejmowało aktywne działania na rzecz realizacji programu EFRR.

Wsparcie realizowane jest w szczególności poprzez:

1. Udzielanie informacji o możliwości podejmowania inicjatyw prowadzone przez biuro LGD,
2. Prowadzenie doradztwa przez cały okres wdrażania LSR.
3. Podejmowanie działań partycypacyjnych ukierunkowanych na włączenie mieszkańców obszaru i podmiotów działających na obszarze działania LGD.
4. Realizację dostosowanego do mieszkańców obszaru planu komunikacyjnego ukierunkowanego na informowanie mieszkańców i podmioty z obszaru działania LGD o możliwości podjęcia inicjatyw lokalnych i ponadlokalnych.
5. Prowadzenie dedykowanych działań partycypacyjnych i komunikacyjnych dla osób z grupy w niekorzystnej sytuacji.
6. Przewidzenie dedykowanych działań finansowanych z EFS+ w planie działania LGD.
7. Podejmowanie współpracy z podmiotami sektora społecznego, gospodarczego i publicznego w zakresie informacyjnym i doradczym dotyczącym podejmowania i realizacji inicjatyw.

Wersja: 4 2	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/ 2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
------------------------	--	--	-------------------------

ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

V.1 Komplementarność i synergia przedsięwzięć i celów LSR

Strategia Stowarzyszenia "Razem na wyżyny" jest dokumentem zintegrowanym i spójnym wewnątrz. Cele i przedsięwzięcia wynikają z diagnozy obszaru, danych społeczno-gospodarczych oraz problemów i potrzeb zidentyfikowanych podczas partycypacyjnego procesu opracowywania LSR. Powstała matryca celów i przedsięwzięć uwzględnia różne sektory, partnerów, zasoby i branże działalności gospodarczej, koncentruje się na głównych grupach interesariuszy biorących udział w tworzeniu LSR i spójnych działaniach, poprzez które będą osiągnięte wyznaczone cele.

Realizacja każdego z celów jest kompletna i spójna, ponieważ w każdym z nich działaniom inwestycyjnym zmierzającym do rozwoju działalności gospodarczej i infrastrukturalnym (infrastruktura niekomercyjna i ogólnodostępna) współtowarzyszą działania miękkie (edukacyjne, aktywizacyjne, integrujące, sportowe, prozdrowotne) kształtujące świadomość społeczną, poczucie więzi, odpowiedzialności za zamieszkiwany obszar, środowisko.

W celu I Rozwój kapitału społecznego zaplanowano realizowanie działań służących aktywizacji społecznej, podniesieniu kompetencji, wiedzy i innowacyjności oraz samej jakości życia mieszkańców. Uwzględniono edukację pozaformalną dla dzieci i młodzieży, organizowanie zróżnicowanych zajęć, aktywności sportowych, kulturalnych, integracyjnych, skierowanych zarówno do ogółu społeczności (P.1.1, P.1.2.), jak i organizacji pozarządowych (P.1.3). Zaplanowano również do wsparcia inicjatywy aktywizujące i wzmacniające postawy społeczne i rozwijanie wrażliwości, współzycia w grupie, odporności na wpływ negatywnych zjawisk i radzenia sobie z problemami (P.1.4). Działania „twarde”, czyli rozwój małej infrastruktury edukacyjnej (P.1.5), np. plac-układ planetarny, urządzenia muzyczne i doświadczalne, ścieżki przyrodnicze, place rowerowe do nauki jazdy, będą wspomagać nauczanie i rozwój (P.1.1; P.1.4.). Jednocześnie będą obiektami integracji i spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, przy okazji również ich rodziców i dziadków (P.2.1 i P.2.3), co stanowi komplementarność i synergii do przedsięwzięć celu II.

W celu I uwidaczniają się w szczególności korzyści płynące z wielofunduszowości i komplementarność możliwych do realizacji działań. W ramach **Europejskiego Funduszu na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich** zakres wsparcia w kapitał ludzki będzie skoncentrowany głównie na ekologii (P.3.1; P.3.2.), przedsiębiorczości (P.2.2; P.3.1) i wzmacnianiu liderów społecznych (P.1.3, P.1.6). Dzięki uzupełnieniu LSR o środki **Europejskiego Funduszu Społecznemu Plus** będzie można rozwijać wielokierunkowo zainteresowania, pasje, umiejętności, dzieci, młodzieży (P.1.1.; P.1.4), dorosłych w szczególności osób z niższymi kompetencjami (P.1.2.). W ramach przedsięwzięć integracyjnych i edukacyjnych finansowanych z funduszu społecznego „wplatane” będą działania na rzecz przeciwdziałaniu i zmniejszaniu agresji, hejtu, przemocy psychicznej wśród osób najmłodszych (P.1.1.). Dzięki środkom z EFS+ możliwe będzie doposażenie obiektów, zakup przedmiotów służących poszerzaniu wiedzy, umiejętności i pasji np. tablice multimedialne, czytniki e-booków, zakup dostępu do elektronicznych zbiorów książek (e-boków, audiobooków).

Dla osiągnięcia zamierzonych rezultatów niezbędne jest działanie różnych grup interesariuszy. Sieciowaniem i wsparciem dla podmiotów wdrażających LSR, będzie lokalna grupa działania w ramach celu I Rozwój kapitału społecznego. Dla sektora społecznego w przedsięwzięciu 1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego zaplanowano operację własną mającą na celu doraźną pomoc, wsparcie merytoryczne dla liderów, promocję aktywności społecznej, uczenie współpracy, sieciowanie, dla pozostałych mieszkańców, firm, rolników, instytucji zaprogramowano przedsięwzięcie 1.6 Działania LGD wzmacniające aktywność mieszkańców i partnerską realizację LSR na obszarze "Razem na wyżyny" (opisane w Planie komunikacji ze społecznością lokalną i Planie partycypacji).

Podjęmowane działania będą odpowiedzią na wskazane w analizie obszaru problemy m.in.: "ucieczki młodych z obszaru LGD", "słabego wsparcia dla lokalnych liderów i NGO's", "brak ciekawych miejsc i ofert spędzania czasu wolnego", „słabe zaangażowanie w lokalne sprawy”, „niewielka oferta edukacji ekonomicznej dla dzieci i młodzieży”, „mało oryginalnych, nowych, wciągających dzieci zajęć pozaszkolnych”.

Cel II Rozwój oferty spędzania czasu wolnego ma spowodować uatrakcyjnienie obszaru LGD i poprawę jakości życia mieszkańców. Wśród działań inwestycyjnych w sektorze komercyjnym pożądane będą nowe lub rozwijające się działalności gospodarcze z branży gastronomicznej, noclegowej, rozrywkowej, w tym zagrody edukacyjne i gospodarstwa agroturystyczne, wśród pomysłów na małą infrastrukturę publiczną - projekty związane z tworzeniem oznakowanych tras turystyki rowerowej, nordic walking, kajakowej oraz towarzyszącej im infrastruktury, na co w szczególności zwracali uwagę mieszkańcy obszaru LGD w ankietach i podczas spotkań konsultacyjnych. Powstała infrastruktura ma być promowana i wykorzystywana do organizacji różnorodnych eventów, aktywności na świeżym powietrzu (P.2.3).

Cel II wykazuje również komplementarność w stosunku do działań celu I i III. Tworzone i rozwijane zagrody edukacyjne, gospodarstwa agroturystyczne, będą stanowiły zarówno ofertę spędzania wolnego czasu np. dla rodzin z dziećmi, jak również funkcję edukacyjną – organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci szkół podstawowych i przedszkoli, pobudzanie świadomości nt. znaczenia polskiej wsi, jej krajobrazu, zwyczajów, funkcji. Jednocześnie edukacyjne place zabaw z Celu I będą placami ogólnodostępnymi, na których rodzice ze swoimi dziećmi lub dziadkowie z wnuczkami mogą wspólnie spędzać wolny czas. Promowanie turystyki rowerowej wpływa pozytywnie na ochronę środowiska, na który ukierunkowany jest Cel III. Infrastruktura szlaków zachęca do zwiedzania swoich najbliższych okolic, zamiast wyjazdu samochodem w inne strony.

Ponadto działania zaprogramowane w Celu II w ramach inicjatywy LEADER, są spójne i komplementarne do działań województwa śląskiego - poprowadzenie „autostrad rowerowych” łączących obszar województwa z sąsiednimi regionami, których celem jest m.in. zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko, poprawa zdrowia poprzez aktywność fizyczną. Na terenie obszaru LGD „Razem na wyżyny” (subregion północny) powstała koncepcja budowy drogi rowerowej nr 6 przebiegająca przez Gminy: Rędziny, Mykanów i Kruszyna, łącząca województwo śląskie z łódzkim. Zaprojektowane do wykonania oznakowane szlaki rekreacyjne w ramach LSR (P.2.1) mogą stanowić łączniki pomiędzy drogami rowerowymi (ścieżkami), dzięki którym podróż wzdłuż głównych dróg może być urozmaicona o poznawanie ciekawych miejsc, zasobów i atrakcji lokalnych, o których brakuje informacji w przewodnikach i mapach lub które są słabo promowane na szerszą skalę (P.2.3).

Podejmowane działania będą odpowiedzią na wskazane w analizie obszaru problemy „niewielkie zróżnicowanie dostępnej oferty kulturalno-rekreacyjnej tak pod względem działań jak i dostępnej infrastruktury (sportowa, rekreacyjna, kulturowa), „niedostateczna ilość ścieżek rowerowych, przy których można rozwijać turystykę i gastronomię”, „niewystarczająca promocja ciekawych miejsc na obszarze”.

Cel III Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu, służy dbaniu o obszar LGD "Razem na wyżyny" poprzez inwestycje w ochronę środowiska: zakładanie firm, które chcą ograniczać negatywne skutki wpływu na środowisko i zapobiegać zmianom klimatu z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (P.3.1), a także obiekty publiczne o zwiększonej efektywności energetycznej w ramach formuły pośredniej RLKS i środków z EFRR. Obok inwestycji w ekologiczne obiekty komercyjne i ogólnodostępną infrastrukturę zaplanowano również dwutorowe upowszechnianie wśród mieszkańców postaw proekologicznych i prozdrowotnych; po pierwsze jako wsparcie rolników z małych gospodarstw i stworzenie krótkiego łańcucha żywnościowego dostarczającego świeżą, zdrową żywność oraz granty mające na celu zachęcenie do kupowania produktów lokalnych od rolnika, zmniejszanie marnowania żywności, dbania o zdrowe żywienie (P.3.2). Przedsięwzięcia te również są połączone z operacjami z poprzednich celów i nie tylko mogą wpłynąć na wzrost jakości życia mieszkańców (wzrost edukacji ekologicznej i zdrowotnej), ale również przyczynić się do rozwoju turystyki i rekreacji (rozwój produktów rolnych, zagospodarowanie nowych miejsc, wykorzystanie OZE w ofercie usług czasu wolnego) czy przedsiębiorczości (zwiększenie konkurencyjności małych gospodarstw rolnych na rynku rolno-spożywczym).

Należy zauważyć, że cele oraz przedsięwzięcia tworzą spójną, powiązaną i komplementarną całość, która wskazuje kierunek rozwoju obszaru LGD. W aspekcie wdrażania LSR można mówić o zintegrowaniu funkcji. Strategia Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” dąży bowiem do integrowania rozwoju wielopłaszczyznowego i łączy

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

funkcje edukacyjne, społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Realizacja przedsięwzięć w ramach jednego wymiaru, pomaga w osiągnięciu celów w innych wymiarach. Dla przykładu można zauważyć, że operacje skupione na rozwoju rekreacji dają szansę na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, która pozwoli na utworzenie miejsc pracy, ale też stworzenie innowacyjnej infrastruktury, która da możliwość spędzania wolnego czasu mieszkańcom. Inwestycje w infrastrukturę, wpłyną także na poprawę wizerunku gmin, a w dalszej przyszłości również na rozwój turystyki.

Zintegrowanie polega też na współpracy podmiotów z sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, reprezentujących różne gminy. Tego rodzaju rozwiązanie sprawi, że możliwe będzie zwiększenie korzyści i osiągnięcie jak najwyższego stopnia osiągnięcia celów z uwzględnieniem wzajemnych powiązań gospodarczych czy też społecznych. Kluczowa może okazać się wymiana doświadczeń i praktyk dotycząca wdrażanych operacji czy zrealizowanych działań. Istotne jest również to, iż planowane przedsięwzięcia swoim zasięgiem obejmą cały obszar LGD, a z operacji czy wydarzeń będą mogli korzystać wszyscy mieszkańcy gmin oraz odwiedzający region turystyki. Dodatkowo przy realizacji projektów promowany będzie cały obszar objęty LSR.

Istotnym założeniem celów i przedsięwzięć jest realizowanie działań w oparciu o zintegrowanie różnych zasobów obszaru, historycznych, przyrodniczych, tradycji. W tym aspekcie warto zauważyć, że atrakcyjne walory przyrodnicze wskazane w diagnozie oraz nieskażone środowisko, ciche i spokojne zakątki idealne nadające się do relaksu i aktywności fizycznych są istotnym czynnikiem rozwoju całego obszaru. Ich wykorzystanie wpłynie bowiem pozytywnie na promocję obszaru i lepszą rozpoznawalność. Warto też zwrócić uwagę na komplementarność związaną z zaangażowaniem w realizację zróżnicowanych aktorów. W grupach beneficjentów i odbiorców zaplanowanych przedsięwzięć są przedsiębiorcy, rolnicy i ich rodziny, przedstawiciele organizacji pozarządowych, jednostki samorządu terytorialnego, osoby w niekorzystnej sytuacji, lokalne grupy działania, mieszkańcy i turyści. Tak duże zróżnicowanie aktorów zaangażowanych we wdrażanie dokumentu strategicznego znajduje przełożenie na bardzo szeroki zakres działań wzajemnie się uzupełniających. Duży wpływ na to zróżnicowanie aktorów ma zastosowanie rozmaitych sposobów realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym konkursów, projektów grantowych, operacji w partnerstwie i operacji własnych. Zastosowanie rozmaitych metod pozwoli także na lepsze dostosowanie przedsięwzięć do potrzeb obszaru LGD, ale też zwiększa komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami.

Istotnym aspektem jest także zintegrowanie finansowe. Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” będzie realizowało formułę dwufunduszowej strategii. Większość przedsięwzięć będzie realizowanych z wykorzystaniem środków z EFRROW, a w ramach programu regionalnego EFS+ realizowane dwa będą przedsięwzięcia. Zaplanowane w ich ramach interwencje zostały połączone w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, co znajduje przełożenie na możliwość uzyskania pozytywnych efektów dzięki ich synergii.

Generalnie należy więc zauważyć, że zintegrowany charakter Lokalnej Strategii Rozwoju pozwala na wykorzystanie potencjału obszaru, jego zasobów i wiedzy oraz umożliwia realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe. Przedsięwzięcia zawarte w strategii są ze sobą ściśle powiązane, a rola LGD jako koordynatora tych projektów, powoduje, że tworzą one spójną całość.

V.2 Zgodność i komplementarność LSR z dokumentami planistycznymi i strategiami

Niezwykle ważne w tym aspekcie stało się to, by Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” była spójna z dokumentami planistycznymi i strategiami określającymi kierunki obszaru LGD, zarówno na poziomie krajowym, lokalnym, jak i regionalnym. Kluczowe jest bowiem skorzystanie z możliwości jakie ta zgodność i komplementarność oferuje – przeniesienia działań na niższy poziom i realizowania działań o mniejszej skali w przypadku strategii ogólnokrajowych i regionalnych czy też uzupełniania strategii gminnych o działania na wyższym poziomie, w tym umożliwiające współpracę i wykorzystywanie wspólnych zasobów. Podejście LEADER nie jest więc traktowane jako konkurencja dla podejścia ogólnego realizowanego przez krajowe, regionalne i lokalne władze, lecz jako narzędzie interakcji z nimi, które ma pozwolić na osiągnięcie lepszych wyników ogólnych. Ważne w zintegrowaniu jest też osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Większość przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji przez „Razem na wyżyny” w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wspierana będzie przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W tym aspekcie należy zauważyć, że Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej w latach 2023-2027 opiera się na 10 celach. W ramach LSR zaplanowane są przedsięwzięcia, które wspierają ich realizację.

Wersja: 1 <u>2</u>	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 <u>27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr 9/2023 <u>.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------------------	---	--	-------------------------

Tabela 22 Powiązanie celów PS WPR 2023-2027 z przedsięwzięciami LSR.

Cele PS WPR 2023-2027	Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjające osiągnięciu celów PS WPR
Zapewnienie rolnikom godziwych dochodów Poprawa pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym Ochrona jakości żywności i zdrowia	P.3.2. Wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rolnictwa i gospodarki rolno-spożywczej
Zwiększenie konkurencyjności	P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie oferty spędzania wolnego czasu P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu
Przeciwdziałanie zmianie klimatu Dbanie o środowisko	P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu P.3.2. Wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rolnictwa i gospodarki rolno-spożywczej
Wsparcie wymiany pokoleń	P.1.4 Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności P.2.1 Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez tworzenie i rozwój szlaków rekreacyjnych i towarzyszącej im infrastruktury P.1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego
Dynamiczny rozwój obszarów wiejskich	P.1.5 Poprawa dostępu do małej infrastruktury o funkcjach edukacyjnych P.2.1 Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez tworzenie i rozwój szlaków rekreacyjnych i towarzyszącej im infrastruktury P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie oferty spędzania wolnego czasu
Promowanie transferu wiedzy i innowacyjności	P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych P.1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego P.1.6 Działania LGD wzmacniające aktywność społeczną i partnerską realizację LSR na obszarze "Razem na wyżyny" P.2.3. Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności promującej obszar, tradycje i zasoby obszaru LGD P.3.2. Wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rolnictwa i gospodarki rolno-spożywczej

Źródło: Opracowanie własne.

Lokalna Strategia Rozwoju wspierana jest również przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS+). Cele polityki wspierane w jej ramach (oraz w ramach EFRR, Funduszu Spójności i EFMRA) zostały określone przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. LSR Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” przewiduje przedsięwzięcia, które jednoznacznie wpisują się w te cele, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 23 Powiązanie celów polityki w ramach EFRR, EFS+, Funduszu Spójności i EFMRA z przedsięwzięciami LSR.

Cele EFRR, EFS+, Fundusz Spójności i EFMRA (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.)	Przedsięwzięcia w ramach LSR sprzyjające osiągnięciu celów
Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	P.2.1 Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez tworzenie i rozwój szlaków rekreacyjnych i towarzyszącej im infrastruktury P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie oferty spędzania wolnego czasu
Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu
Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych
Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych
Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych.	P.1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego P.1.4 Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności P.1.6 Działania LGD wzmacniające aktywność społeczną i partnerską realizację LSR na obszarze "Razem na wyżyny"

Źródło: Opracowanie własne.

Spójność zbioru operacji zaplanowanych do realizacji w ramach LSR z przedsięwzięciami związanymi z rozwojem obszaru występuje też w gminnych dokumentach strategicznych. Dokumenty planistyczne i Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” odpowiadają na podobne problemy i potrzeby, w tym takie jak: wspieranie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców, rozwój sektora pozarolniczego w szczególności w branży rekreacyjnej i usługowej, wspieranie i promowanie turystyki oraz rekreacji, rozwój instrumentów budujących lokalną przedsiębiorczość, wspieranie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz innych osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, adaptacja do zmian klimatu. Poniższa tabela prezentuje zgodność poszczególnych celów dokumentów planistycznych z przedsięwzięciami Lokalnej Strategii Rozwoju.

Z komentarzem [E1]: Zmiany zgodnie z uwagami z Karty opinii LSR w zakresie EFS+, w ramach Konkursu na wybór LSR

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------	---	---	-------------------------

Wersja: 1 <u>2</u>	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 <u>27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr 9/2023 <u>.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------------------	---	--	-------------------------

Tabela 24 Zgodności dokumentów strategicznych z celami i przedsięwzięciami LSR.

Dokument strategiczny	Cele strategiczne, operacyjne, główne, szczegółowe, kierunki działań, obszary	Cel i przedsięwzięcie LSR
Strategia Gminy Dąbrowa Zielona Na lata 2022-2030	C.S.1 Poprawa jakości życia mieszkańców gminy Dąbrowa Zielona. 1.1. Rozwijanie infrastruktury społecznej na potrzeby różnych grup wiekowych. 1.2. Integracja społeczeństwa, kształtowanie tożsamości lokalnej i rozwijanie aktywności społecznej. 1.3. Rozwój działalności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. 1.4. Wzmacnianie gminnego systemu edukacji. C.S.2. Poprawa jakości życia mieszkańców gminy Dąbrowa Zielona. 2.1 Tworzenie warunków do rozwoju oferty i infrastruktury turystycznej. 2.2. Kształtowanie i promocja korzystnego wizerunku gminy pod względem turystycznym i rekreacyjnym. 2.3. Ochrona środowiska przyrodniczego. C.S.3. Rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa. 3.2. Tworzenie dogodnych warunków dla lokalizacji przedsięwzięć gospodarczych i rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców. 3.3. Wspieranie rozwoju rolnictwa. 3.4. Rozwijanie współpracy międzysektorowej, międzygminnej międzyregionalnej i międzynarodowej.	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.3. Przedsięwzięcie 1.4. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Cel III Przedsięwzięcie 3.1. Przedsięwzięcie 3.2.
Strategia Gminy Klomnice Na lata 2016-2022	I.3 C.S: Budowa i rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i społecznej I.4 C.S: Budowa i rozwój infrastruktury o charakterze turystycznym i rekreacyjnym II.1 C.S: Stworzenie warunków dla powstawania firm II.2. C.S: Wszelchstronne wsparcie lokalnej przedsiębiorczości II.3 C.S: Edukacja w zakresie przedsiębiorczości III.3 C.S: Dostosowanie oferty szkół i przedszkoli do potrzeb mieszkańców III.2 C.S: Współpraca szkół z innymi podmiotami IV. C.S: Animowanie i inicjowanie działań kulturalnych IV.3 C.S: Wsparcie aktywności kulturalnej i społecznej seniorów V.2 C.S: Rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.3. Przedsięwzięcie 1.4. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Cel III Przedsięwzięcie 3.1. Przedsięwzięcie 3.2.

Strategia Gminy Kruszyna na lata 2021-2027	C.S.1 Rozwój gospodarczy P.O.1.2 Dostosowanie produkcji rolniczej oraz przetwórstwa do funkcjonowania w standardach ekologicznych P.O.1.3 Wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości P.O.1.4 Rozwój turystyki C.S.2 Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej P.O.2.3 Rozbudowa gminnej infrastruktury rekreacyjno-sportowej P.O.2.5 Wspieranie gospodarki niskoemisyjnej C.S.3 Poprawa jakości życia mieszkańców P.O.3.1 Zaspokojenie potrzeb rekreacyjnych i wypoczynkowych dzieci i młodzieży P.O.3.2 Zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy P.O.3.5 Uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning) P.O.3.6 Aktywizacja mieszkańców P.O.3.7 Wzmocnienie współpracy z mieszkańcami	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.4. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Przedsięwzięcie 2.3. Cel III Przedsięwzięcie 3.1. Przedsięwzięcie 3.2.
Strategia Gminy Miedźno na lata 2015 - 2025	C.S.1 Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej C.O.1.1 Wspieranie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców C.O.1.2 Rozwój instrumentów wspierających lokalną przedsiębiorczość C.O.1.4 Wspieranie działalności organizacji pozarządowych C.O.1.5 Wspieranie i promowanie turystyki oraz rekreacji C.S.2. Poprawa jakości życia mieszkańców C.O.2.2 Doskonalenie warunków i jakości kształcenia C.O.2.3 Rozwój kultury, sportu i rekreacji na terenie gminy C.S.3. Rozwój infrastruktury na terenie gminy C.O.3.2 Ochrona środowiska i zrównoważony rozwój zasobów naturalnych	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.3. Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Cel III Przedsięwzięcie 3.1.
Strategia Gminy Mykanów na lata 2023-2030	<i>Priorytety dla rozwoju sfery społecznej</i> Zapewnienie wysokiej dostępności i jakości edukacji i wychowania Zróżnicowanie oferty kulturalnej Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i turystycznej	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

	<p>Wzmocnienie tożsamości i integracji społecznej Prowadzenie efektywnej polityki społecznej, prorodzinnej i senioralnej <i>Priorytety dla rozwoju strefy gospodarczej</i> Wspieranie lokalnych przedsiębiorców Promocja innowacyjności w rozwoju przedsiębiorstw Wspieranie rozwoju kompetencji uczestników rynku pracy Wspieranie rozwoju usług i handlu <i>Priorytety dla rozwoju sfery przestrzennej</i> Adaptacja do zmian klimatu i zwiększanie odporności na ich negatywne skutki Upowszechnienie odnawialnych źródeł energii</p>	<p>Przedsięwzięcie 1.3. Przedsięwzięcie 1.4. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Przedsięwzięcie 2.3. Cel III Przedsięwzięcie 3.1. Przedsięwzięcie 3.2.</p>
Strategia Gminy Rędziny	<p>C.S.I Zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości łatwo dostępnych usług publicznych i wzmocnienie tożsamości lokalnej I.2. Poprawa jakości i dostępu do usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych I.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i rozwój turystyki – z zachowaniem dziedzictwa kulturowego C.S.II Rozwój innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki oferującej atrakcyjne miejsca pracy II.1. Wsparcie rozwoju lokalnej gospodarki i promocja przedsiębiorczości II.2. Wzrost atrakcyjności lokalnego rynku pracy i wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców C.S.III Wysoki poziom skomunikowania gminy, zagospodarowania przestrzeni publicznej i wyposażenia w nowoczesną infrastrukturę techniczną przyjazną środowisku naturalnemu III.2. Rozwój infrastruktury technicznej zapewniającej wysoką jakość środowiska naturalnego</p>	<p>Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.4. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Cel III Przedsięwzięcie 3.1.</p>
Strategia powiatu częstochowskiego na lata 2016-2020	<p>C.S 6.I.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców, w tym osób bezrobotnych, uwzględniająca zmiany na rynku pracy C.S 6.I.3. Pobudzenie aktywności społecznej i gospodarczej. Współpraca i wsparcie organizacji pozarządowych. C.S 6.I.4. Wsparcie działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa. 6.I.4.2. Kierunek działań: wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa owocowo-warzywnego: Lit. c) promowanie partnerstwa i współpracy pomiędzy producentami żywności oraz przetwórcami z kraju i zagranicy, C.S. 6.II.4. Rozwój infrastruktury podnoszącej atrakcyjność powiatu.</p>	<p>Cel I Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.3. Przedsięwzięcie 1.4. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Cel III Przedsięwzięcie 3.2.</p>

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2030”	C.S.A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej C.O.A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość C.S.B Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca C.O.B.2. Aktywny mieszkaniec C.O.B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych C.O.B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki C.S.C Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni C.O.C.1. Wysoka jakość środowiska C.O.C.2. Efektywna infrastruktura	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.3. Przedsięwzięcie 1.4. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Cel III Przedsięwzięcie 3.1.
Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030	C.S.A. Zdywersyfikowana struktura gospodarcza obszarów wiejskich województwa śląskiego wykorzystująca tradycyjne sektory produkcji, otwarta na innowacje oraz rozwijająca się w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego C.O. A.1 Rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich C.S.B Wysoka jakość życia na obszarach wiejskich województwa śląskiego odpowiadająca rosnącym standardom cywilizacyjnym i wykorzystująca specyfikę społeczną i środowiskową wsi C.O.B.1 Dostępność usług publicznych oraz infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój mieszkańców C.O.B.2 Oferta lokalnych firm zapewniająca dostęp do dóbr i usług i rynkowych warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców C.O.B.4 Zintegrowane społeczności lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej C.S.C Wieś województwa śląskiego obszarem pielęgnowania, rozwijania i promowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu C.O.C.1 Kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2. Przedsięwzięcie 1.4. Przedsięwzięcie 1.5. Cel II Przedsięwzięcie 2.1. Przedsięwzięcie 2.2. Przedsięwzięcie 2.3. Cel III Przedsięwzięcie 3.1. Przedsięwzięcie 3.2.
„Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027”	ESO4.6. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i	Cel I Przedsięwzięcie 1.1. Przedsięwzięcie 1.2.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

<p>uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (tzw. cel f). ESO4.12. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci;</p> <p>ESO4.7. Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <p>ESO4.12. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci (EFS+)</p> <p>RSO2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (EFRR)</p> <p>RSO2.4. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego (EFRR)</p>	<p>Przedsięwzięcie 1.4.</p> <p>Cel III</p> <p>Przedsięwzięcie 3.1.</p>
---	---

Źródło: Opracowanie własne.

Z komentarzem [E2]: Zapisy umieszczono w rozdziale VI. Cele i wskaźniki zgodnie z uwagami z Karty opinii LSR w zakresie EFS+, w ramach Konkursu na wybór LSR oraz z prezentacją Projektów Lokalnych Grup Działania w ramach Funduszy Europejskich dla Woj. Śląskiego 2021-2027 z Departamentu EFS+ z 15.12.2023

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

V.3 Wartość dodana podejścia LEADER

Wykazane poniżej cechy opracowanego LSR są możliwe do osiągnięcia dzięki 7 filarom podejścia LEADER, wyróżniającym go spośród innych instrumentów pomocowych tj. terytorialność, oddolność, lokalne partnerstwo, zintegrowana strategia wielosektorowa, budowanie sieci, innowacyjność i współpraca.

Adekwatny dobór zakresów wsparcia. W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano przedsięwzięcia, które dążą do pełnego wykorzystania możliwości jakie oferuje zastosowanie instrumentu LEADER, a także stanowiących odpowiedź na szereg problemów jakie zostały zdiagnozowane w trakcie przygotowywania dokumentu strategicznego. Zaplanowano w rezultacie działania zmierzające do podniesienia jakości życia, rozwoju kapitału społecznego i podniesienia poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców, rozwoju infrastruktury w zakresie turystyki i oferty spędzania czasu wolnego, utworzenia nowych miejsc pracy, promowania włączenia społecznego. Przedsięwzięcia będą też nastawione na innowacyjność i proekologiczność. Tak szeroki zakres wsparcia skutkuje zaangażowaniem szerokiego zestawu aktorów i doprowadza do wartości dodanej w postaci sieciowania, wymiany doświadczeń i współpracowania na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów.

Wybór różnych źródeł finansowania działań. Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” będzie realizowało formułę dwufunduszowej strategii. Zdecydowana większość przedsięwzięć będzie realizowanych z wykorzystaniem środków z EFRROW, a w ramach programu regionalnego EFS+ realizowane będą trzy przedsięwzięcia (P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży, P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych oraz P.1.4 Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności). Pozwoli to na wpisanie się w cele szerszej polityki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce i Europie, ale też precyzyjne powiązanie interwencji z konkretnymi potrzebami. Wartością dodaną jest w tym aspekcie między innymi niewątpliwie umiejętność wykorzystywania szans rozwojowych i pozyskiwania do tego celu wsparcia finansowego z różnych źródeł.

Sposób wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Istotnym elementem wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jest kolejność podejmowania działań. Powodzenie projektów realizowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zależy w dużym stopniu od wspólnych działań i zaangażowania sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego. W konsekwencji Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” zaplanowało operacje, których celem jest sieciowanie lokalnych partnerów oraz wyznaczanie standardów interwencji. W ramach profesjonalnego podejścia opracowano też systematyczne, przemyślane i regularne ogłaszanie konkursów i przygotowanie projektów grantowych.

Dobór metod wsparcia. Wykorzystane metody wsparcia muszą być dostosowane do oczekiwanych rezultatów wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową rolę odegrają operacje konkursowe, ale w ramach dwóch celów zaplanowano też operacje własne, których efektem ma być m.in. wzmocnienie pozycji LGD jako koordynatora odpowiedzialnego za sieciowanie lokalnych partnerów i budowanie potencjału współpracy. Operacje własne przysłużą się także ukierunkowaniu beneficjentów na realizowanie działań zgodnych z potencjałem rozwojowym. Podobne cele dotyczą też projektów partnerskich, które w ramach Lokalnej Strategii. Projekty grantowe pozwolą natomiast na aktywizację i integrację społeczności lokalnej, w tym wzmocnienie organizacji pozarządowych.

Wzmocnienie efektów realizowania Lokalnej Strategii Rozwoju. W zarządzaniu procesem wdrażania i wzmocnianiu planowanych efektów realizacji LSR istotne role odgrywać będą plan komunikacji i plan partycypacji. Zaplanowane w nich działania będą służyć zachęceniu beneficjentów, potencjalnych beneficjentów oraz mieszkańców obszaru LGD do korzystania z dofinansowania dzięki dostarczeniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o środki, motywowanie projektodawców i edukowanie w obszarze właściwej realizacji projektów oraz upowszechnianie efektów prowadzonych działań. Dodatkowym celem będzie tworzenie trwałego i pozytywnego wizerunku LGD oraz aktywizowanie społeczności lokalnych do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Istotne będzie też włączenie społeczności w dokonywanie oceny funkcjonowania Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” i możliwość zgłaszania pomysłów czy uwag. W planach komunikacyjnym i partycypacji ujęto wiele działań skierowanych do różnych grup społecznych,

wykorzystujących różne kanały komunikacji. Celem takiego podejścia jest zaangażowanie jak największej liczby członków społeczności lokalnej.

Wśród korzyści płynących z zastosowania wsparcia LEADER należy również wymienić:

- możliwość realizacji projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych (operacje realizowane w partnerstwie, międzygminne szlaki rekreacyjne);
- brak dominacji sektora publicznego – aż 68% budżetu LSR zostanie przeznaczona do wykorzystania przez sektor społeczny (47%) i gospodarczy (21%);
- dostosowanie kierunków rozwoju i działań do konkretnych społeczności, zasobów, problemów i potrzeb, poprzez włączenie szerokiego grona interesariuszy na konkretnym, spójnym obszarze objętym LSR i wybór najważniejszych celów;
- szybsza reakcja na zmiany w otoczeniu, problemy, trendy, dzięki decyzyjności na poziomie społeczności lokalnych, które żyją w centrum tej rzeczywistości, odczuwają braki, widzą problemy i mogą je na bieżąco niwelować, aktualizując diagnozę obszaru i kierując źródło finansowania (budżet LSR) na niezbędne działania.

V.4 CELE I WSKAŹNIKI

W ramach LSR wyodrębniono 3 cele na lata 2023-2029. Cele te wynikają z analizy i diagnozy obszaru, dzięki zaangażowaniu w proces opracowywania LSR szerokiego kręgu przedstawicieli różnych grup społecznych. Koncentrują się na tych działaniach, które dodają wartość do istniejącego wsparcia i mają największe szanse na przyczynianie się do osiągnięcia oczekiwanych zmian. Jako najważniejsze obszary tematyczne wskazano:

1. Rozwój kapitału społecznego – w wyniku konsultacji jako najważniejszy zasób obszaru wskazano potencjał ludzki – dużą liczbę organizacji pozarządowych i zdolnych, młodych ludzi szczególnie do 25 roku życia (wyrównywanie szans rozwoju dla dzieci i osób dorosłych z obszarów wiejskich i miejskich pod kątem dostępu do różnych usług społecznych, poszukiwanie sposobów przeciwdziałania „ucieczce” młodych do dużych miast), dla ludzi poszukujących pracy, z niskimi kompetencjami i umiejętnościami poprzez uczenie się przez całe życie, zmiany kwalifikacji, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej – (brak wykwalifikowanych pracowników, brak ludzi do prac sezonowych, brak pracowników w branży budowlanej, w rolnictwie, kobiet wchodzących na rynek pracy, w szczególności powracających z urlopów wychowawczych, macierzyńskich, ale również kobiet w młodym wieku, które odkładają założenie rodziny, ponieważ pójcie na urlop grozi utratą pracy (starzejące się społeczeństwo, brak żłobków).

Cel pierwszy będzie osiągniany w ramach 6 przedsięwzięć, w tym 3 finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i 3 z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

2. Rozwój oferty spędzania czasu wolnego na obszarze LGD – jako wspólny problem dla wszystkich 6 gmin Stowarzyszenia „Razem na Wyżynie” zidentyfikowano niską atrakcyjność obszaru LGD pod kątem oferty spędzania wolnego czasu. Wymieniano tutaj zarówno słabą infrastrukturę rekreacyjną ogólnodostępną, jak również ograniczoną ofertę spędzania wolnego czasu (mało parków, miejsc zieleni, przestarzałe, standardowe, niedoinwestowane place zabaw, brak ścieżek i szlaków rowerowych, brak zorganizowanych grupowych zajęć aktywności ruchowej dla osób w dojrzałym wieku i seniorów), jak również ograniczoną ofertę usług komercyjnych (słabo rozwinięta baza noclegowo-gastronomiczna, mało obiektów rozrywki np. kręgielnie, parki linowe, sale zabaw dla dzieci, centrów fitness i siłowni). Respondenci wskazywali na brak znaczących zasobów i atrakcji na obszarze LGD, a te które istnieją są słabo promowane, na co odpowiedzią jest przedsięwzięcie promujące obszar, tradycje i zasoby obszaru typu pikniki, rajdy, spływy, festiwale (z wykorzystaniem dziedzictwa lokalnego).

Cel drugi będzie osiągniany w ramach 3 przedsięwzięć finansowanych z Europejskiego Funduszu na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

3. Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu – przyszłość i rozwój obszarów wiejskich zależą od świadomości ludzi jak ważna jest rola wsi jako producenta żywności. Wsparcie rolników powinno obejmować ich samych poprzez inwestycje, ale również w konsumentów, świadomych ciężkiej pracy rolników i należytego wynagrodzenia za ich pracę. Nasila się rynek pośredników, co powoduje, iż rolnik ma coraz niższe dochody (konkurencja, zaniżanie cen przez hurtowych dystrybutorów), przez co rolnicy zaprzestają uprawy ziemi i chowu w małych gospodarstwach, tworzą się wielkoobszarowe gospodarstwa produkujące masowe ilości, nie przykładając uwagi do jej jakości, dbałości o glebę, wodę. W ostatnim dziesięcioleciu nawet na obszarach wiejskich sprzedaż odbywa się w dużych marketach sieciowych, brakuje lokalnych, małych sklepików. Trzeci cel będzie skoncentrowany na kształtowaniu świadomości nt. żywności wysokiej jakości, bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i produkowanej w zrównoważony sposób w zakresie zmniejszenia marnowania żywności. W ramach projektów grantowych podejmowane będzie działania uświadamiające i promujące produkty lokalnych rolników, natomiast rolnicy znajdą wsparcie finansowe na inwestycje w zakresie tworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych. Cel ten jest poświęcony również rozwojowi przedsiębiorczości, uwzględniającej komponent środowiskowy. W ramach inwestycji w infrastrukturę przewidziano inwestowanie w poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (w formule pośredniej jednostki samorządu terytorialnego będą mogły korzystać ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Grupy docelowe i sposoby realizacji poszczególnych przedsięwzięć wraz z wielkością przeznaczonych środków finansowych zawiera Załącznik nr do LSR 1 Cele i przedsięwzięcia, natomiast wskaźniki produktu i rezultatu celów i przedsięwzięć LSR zostały przedstawiono w Załączniku 2 do LSR Plan działania.

Rysunek 3 Cele i przedsięwzięcia LSR.

Źródło: Opracowanie własne.

Sformatowano: Do lewej

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Tabela 25 Cele i wskaźniki do środków EFS+

Nazwa Celu FE SL na lata 2021-2027	Nazwa Przedsięwzięcia LSR	Wskaźniki produktu	Wskaźnik rezultata
Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesniej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)	Liczba zrealizowanych inicjatyw edukacyjnych
Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Liczba zrealizowanych inicjatyw integracyjnych
Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności		

Źródło: Opracowanie własne.

Z komentarzem [E3]: Zmiany zgodnie z uwagami z Karty opinii LSR w zakresie EFS+, w ramach Konkursu na wybór LSR oraz z prezentacją Projektów Lokalnych Grup Działania w ramach Funduszy Europejskich dla Woj. Śląskiego 2021-2027 z Departamentu EFS+ z 15.12.2023

Sformatowano: Legenda, Razem z następnym

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, Pogrubienie

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, Pogrubienie

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, Pogrubienie

Sformatowano: Wyrównany do środka

Sformatowano: Wyrównany do środka

Tabela sformatowana

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, 11 pkt

Sformatowano: Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

— **sformatowano:** Czcionka: 11 pkt

Sformatowano: Do lewej, Nie dopasowuj odstępu między łacińskim i azjatyckim tekstem, Nie dopasowuj odstępu między azjatyckim tekstem i liczbami

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, 11 pkt

— **sformatowano:** Czcionka: 11 pkt

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, 11 pkt

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

Sformatowano ...

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

— **sformatowano:** Czcionka: 11 pkt

Sformatowano: Do lewej

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

— **sformatowano:** Czcionka: 11 pkt

— **sformatowano** ...

— **sformatowano** ...

Sformatowano: Wyrównany do środka

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------	--	--	-------------------------

Tabela 2625 Opis przedsięwzięć realizujących cele LSR w zestawieniu z analizą potrzeb i potencjałów obszaru oraz pożądanymi efektami ich wdrażania.

Nazwa i numer przedsięwzięcia LSR	Problemy/potrzeby będące podstawą wyodrębnienia przedsięwzięcia	Ramowy zakres działań w ramach przedsięwzięć	Pożądane efekty wdrażania przedsięwzięcia
C.1 Rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD			
Realizacja pierwszego celu nastawiona jest w szczególności na działania zmierzające do podniesienia wiedzy i aktywizacji społecznej, które mają realnie wpłynąć na podniesienie jakości życia i innowacyjność mieszkańców obszaru, w tym dzieci i młodzieży do 18 r.ż., oraz osób dorosłych. Rozwój kapitału społecznego jest niezbędny do efektywnych działań na rzecz społeczności lokalnej, wzrostu zaufania oraz realizacji społecznej. W związku z tym, w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy związane z rozwojem trzeciego sektora na obszarze LGD, a także koniecznością wsparcia liderów życia społecznego, opisany cel ma za zadanie ich wyposażenie w niezbędną wiedzę. W ramach celu wspierane będą działania innowacyjne w zakresie aktywizacji i podnoszenia świadomości społecznej, a także podejmowane będą działania zmierzające do sieciowania i wymiany doświadczeń między lokalnymi podmiotami.			
P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży	Potencjały: IV.7.1; Potrzeby/problemy: IV.2.10; IV.7.3; IV.7.4; IV.7.5; IV.9.4	Inicjatywy w obszarze edukacji pozaformalnej <u>dzieci i młodzieży do 18 r.ż., w tym wsparcie różnych form rozwijających kompetencje społeczne, obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, przedsiębiorczość, umiejętności ogólne, wiedzę oraz zainteresowania dzieci i młodzieży</u> w tym zajęcia o charakterze edukacyjnym (np. <u>poznawanie walorów historycznych, przyrodniczych, pomoc w nauce i przezwyciężaniu trudności szkolnych, rozwój zdolności interpersonalnych i postaw prospołecznych, pomoc w odkrywaniu predyspozycji zawodowych u dzieci i młodzieży, zapewnienie bezpiecznych form spędzania wolnego czasu, rozwój talentów i zainteresowań, promowanie zdrowego stylu życia, przeciwdziałanie uzależnieniom, edukacja kulturalna i zajęcia rozwijające sprawność ruchową. poprzez m.in. warsztaty, zajęcia, pikniki naukowe, wizyty studyjne, akcje</u>	Rozwój talentów u młodych ludzi. Uświadomienie znaczenia ról społecznych na obszarach wiejskich tj. sołtys, radny, strażak. Zróżnicowanie oferty edukacyjnej pozaszkolnej dla dzieci i młodzieży.

Wersja: 12	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

		społeczne, doposażanie w urzędnia, sprzęty, programy, licencje itp.	
P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych	Potencjały: IV.1.1; Potrzeby/problemy: IV.1.3; IV.1.5; IV.2.11; IV.7.2	Inicjatywy edukacyjne upowszechniające kształcenie ustawiczne osób dorosłych, służące aktywizacji w szczególności osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami oraz innych zidentyfikowanych grup w danej społeczności, z uwzględnieniem działań mających na celu diagnozę potrzeb szkoleniowych osób dorosłych i dostosowanie form edukacji pod kątem ich adekwatności i elastyczności.	Wzrost wiedzy osób dorosłych. Zmniejszenie bezrobocia wśród osób z niskim wykształceniem lub kompetencjami niedostosowanymi do potrzeb rynku pracy.
P.1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego	Potencjały: IV.7.1; Potrzeby/problemy: IV.9.5; IV.9.6; IV.9.7; IV.9.8; IV.9.9; IV.9.10; IV.9.11	Przedsięwzięcie jest kontynuacją działań realizowanych przez LGD w okresie PROW 2014-2020, mających na celu sieciowanie organizacji pozarządowych z terenu LGD, wymianę doświadczeń, podejmowanie wspólnych inicjatyw. Stworzenie przez LGD centrum edukacji liderów, w którym przedstawiciele organizacji pozarządowych, sołtysi, radni, społecznicy będą mogli korzystać ze wsparcia merytorycznego i formalno-prawnego, pogłębiać umiejętności pozyskiwania środków finansowych, sieciować się pomiędzy sobą, korzystać z różnych form czerpania doświadczeń i dobrych praktyk. W ramach projektu grantowego NGO będą mogły podnosić umiejętności, kompetencje, wiedzę członków i liderów społecznych np. sołtys, radny, zakupić sprzęt niezbędny do realizacji grantów.	Zwiększenie aktywności członków w organizacjach i wsparcie lidera w działaniu. Włączanie ludzi młodych do NGO - „odmładzanie” sektora społecznego. Wyedukowane organizacje pozarządowe Większy napływ zewnętrznych środków finansowych (fundusze unijne, programy ministerialne, dotacyjne). Wzmocnienie współpracy oraz realizacja operacji w partnerstwie.

Z komentarzem [E4]: Wskazanie katalogu realizowanych działań zgodnie z prezentacją Projekty Lokalnych Grup Działania w ramach Funduszy Europejskich dla Woj. Śląskiego 2021-2027 z Departamentu EFS+ z 15.12.2023

Z komentarzem [EB5]: Zgodnie z wytycznymi na operacje własne będą się odbywać konkursy tak samo jak na operacje konkursowe, wobec tego inny niż LGD podmiot może złożyć wniosek i go realizować w przypadku uzyskania większej liczby punktów.

Wersja: 12	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

P.1.4 Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności	Potencjały: IV.1.2; IV.7.1; IV.8.1; IV.8.2 Potrzeby/problemy: IV.1.6; IV.1.7; IV.6.1; IV.6.2; IV.9.12;	Planowane działania będą polegały m.in. na aktywizacji społecznej, rozwijaniu kompetencji społecznych i zainteresowań, aktywnych sposobów spędzania czasu wolnego, budowaniu więzi społecznych, wyrównywaniu deficytów mieszkańców LGD, w szczególności działania kierowane do seniorów, osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, kobiet, <u>budowanie postaw obywatelskich oraz prospołecznych, w tym rozwijających wolontariat, zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu i nabyciu kompetencji w zakresie obsługi komputera i bankowości elektronicznej, zajęcia z zakresu mediacji, rozwiązywania konfliktów w rodzinie i w środowisku sąsiedzkim.</u>	Zwiększenie dostępności do różnych usług wspomagających rozwój, aktywność człowieka, których brakuje na obszarach wiejskich. Odpowiedzialność mieszkańców za swoje małe społeczności i podejmowanie samodzielnych inicjatyw służących rozwojowi.
P.1.5 Poprawa dostępu do małej infrastruktury o funkcjach edukacyjnych	Potencjały: IV.8.1; IV.8.2 Potrzeby/problemy: IV.8.3; IV.8.4; IV.8.8	Tworzenie małej infrastruktury ogólnodostępnej, której celem jest uczenie, pobudzanie świadomości i ekspresji np. muzyczne, naukowe i tematyczne obiekty, nawiązujące do specyficznych zasobów, tradycji i wydarzeń np. plac o tematyce sportów powietrznych – Aeroklub Częstochowski w Rudnikach, plac bojowy – Bitwa pod Mokrą, muzyczne – Młodzieżowe Orkiestry Dęte, tradycje pszczelarskie – Słodka Gmina Kłomnice, mekka zjawisk przyrodniczych – nieczynny kamieniołom w Rudnikach.	Poprawa wizerunku obszaru Rozwój emocjonalny dzieci poprzez „doświadczenie”
P.1.6 Działania LGD wzmacniające aktywność społeczną i partnerską realizację LSR na	Potencjały: IV.9.3 Potrzeby/problemy: IV.2.9; IV.9.6; IV.9.8	Działania podejmowane przez Stowarzyszenie „Razem na wyżyny” w celu edukowania i animowania wszystkich grup i sektorów z obszaru, do włączenia się w działania LGD RNW, wdrażania LSR i korzystania z możliwości jakie ona daje. Cele jakie ma wypełniać LGD, metody, środki zostały opisane w Planie partycypacji oraz Planie komunikacji z lokalną społecznością.	Realizowane operacje i projekty partnerskie. Aktywne społeczeństwo samodzielnie realizujące inicjatywy lokalne. Efektywne wdrażanie LSR na lata 2023-2027.

Z komentarzem [E6]: Wskazanie katalogu realizowanych działań zgodnie z prezentacją Projekty Lokalnych Grup Działania w ramach Funduszy Europejskich dla Woj. Śląskiego 2021-2027 z Departamentu EFS+ z 15.12.2023

Wersja: 12	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

obszarze "Razem na wyżyny"			Pozytywny wizerunek LGD i zwiększenie rozpoznawalności
C.2 Rozwój oferty spędzania czasu wolnego na obszarze LGD			
Realizacja celu jest nastawiona w szczególności na rozwój infrastruktury w zakresie oferty spędzania czasu wolnego, która służyć będzie nie tylko przyjezdnym turystom, ale również lokalnej społeczności. Zintegrowany pomysł na realizację przedsięwzięcia w ramach rozwoju infrastruktury i przedsiębiorczości przyczyni się do stworzenia unikalnej oferty dla turystów, którzy będą mogli korzystać z zasobów lokalnych. Realizacja tych działań przyczyni się do poprawy atrakcyjności obszaru, a także odpowie na problemy związane z lokalnym rynkiem pracy. Efektem realizacji celów będzie poprawa dostępu do usług i infrastruktury rekreacyjnej, promocja obszaru, wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich.			
P.2.1 Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez tworzenie i rozwój szlaków/ścieżek i towarzyszącej im infrastruktury	Potencjały: IV.8.1; IV.8.2 Potrzeby/problemy: IV.8.3; IV.8.4; IV.8.5; IV.8.6; IV.8.8	Przedsięwzięcie jest kontynuacją działań realizowanych przez LGD w okresie PROW 2014-2020, mających na celu wzmocnienie więzi pomiędzy mieszkańcami i poprawa wizerunku obszaru LGD. W latach 2022-2023 powstało około 150 km oznakowanego szlaku rowerowej i 12 miejsc Odpoczynku Rowerzystów (MOR) z infrastrukturą około rowerową. W ramach Przedsięwzięcia 2.1 działania te będą kontynuowane poprzez wyznaczenie i oznakowanie nowych szlaków/ścieżek rekreacyjnych – rowerowych, nordic walking, biegowych, pieszych lub tworzenie dodatkowych szlaków opartych na już oznakowanych np. „pętle”, „rybie ości”. Szlaki mają pobudzać do aktywności fizycznych, promować lokalne zasoby, atrakcje, wspierać lokalną działalność gospodarczą. Tworzenie małej infrastruktury ogólnodostępnej tj. altany, miejsca na	Wzbogacenie autostrad rowerowych subregionu północnego województwa śląskiego o szlaki lokalne promujące dziedzictwo przyrodnicze, historyczne, turystyczne. Upowszechnienie aktywności fizycznej. Rozwój drobnej przedsiębiorczości dzięki wzmożonemu ruchowi mieszkańców i gości. Poprawa wizerunku i rozpoznawalności obszaru LGD.

Tabela sformatowana

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 8 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,08 wrs

Wersja: 12	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

		ogniska, toalety, parkingi, a także urządzenia zabawowe i ruchowe dla małych i dorosłych będzie można realizować przy oznakowanych szlakach /ścieżkach. Tworzenie <u>i rozwój szlaków/ścieżek oraz tworzenie małej infrastruktury nie muszą być objęte jednym projektem.</u>	
P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie oferty spędzania wolnego czasu	Potencjały: IV.2.1; IV.2.4 Potrzeby/problemy: IV.2.9; IV.4.1; IV.4.2; IV.8.7; IV.8.8	Wsparcie osób fizycznych zamieszkujących obszar LGD oraz firm działających na tym obszarze chcących założyć lub rozwijać działalności gospodarcze, które wzbogacą ofertę spędzania czasu wolnego na obszarze LGD RNW tj. rekreacja, rozrywka, gastronomia i noclegów np. smażalnie ryb, food trucki, domki letniskowe, fitnessy, szkoły tańca, parki i obiekty rozrywki. Wsparcie mogą uzyskać również rolnicy lub domownicy na stworzenie i rozwijanie zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych, oferujący usługi związane z rekreacją i ofertą spędzania wolnego czasu. Działalności gospodarcze ulokowane wzdłuż szlaków rekreacyjnych lub wspomagające ich rozwój np. wypożyczalnia i serwis rowerów, będą dodatkowo punktowane.	Zwiększenie atrakcyjności obszaru LGD RNW. Rozwój turystyki jednodniowej. Zróżnicowanie komercyjnej oferty spędzania wolnego czasu. Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców, w szczególności osób młodych, w niekorzystnej sytuacji oraz rolników. Nowe miejsca pracy. Zwiększenie przychodów do samorządów gminnych. Zrównoważone zagospodarowanie małych gospodarstw rolnych zarówno pod kątem funkcji rekreacyjnych. Rozwój i samorealizacja poprzez prowadzenie własnego biznesu.
P.2.3. Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności	Potencjały: IV.8.1; IV.8.2; IV.9.1; IV.9.2; IV.9.3 Potrzeby/problemy: IV.1.7; IV.8.8	Inicjatywy niekomercyjne, ogólnodostępne o charakterze kulturalnym np. kina filmowe, z kulturą przy kawie, wieczory poetyckie, nocki biblioteczne, wydarzenia o charakterze rozrywkowym rajdy, pikniki, spływy, których	Zwiększenie atrakcyjności obszaru LGD RNW.

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Pierwszy wiersz: 1,25 cm, Odstęp Po: 8 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,08 wrs

Wersja: 12	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

promującej obszar, tradycje i zasoby obszaru LGD		celem będzie promocja ciekawych miejsc i obiektów, walorów przyrodniczych, tradycji, kultury. Inicjatyw te mają być dopełnieniem do tworzonej infrastruktury i działań komercyjnych, które uatrakcyjnią ofertę spędzania wolnego czasu na obszarze LGD.	Zwiększenie wiedzy i świadomości z zakresu lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Zwiększenie poczucia przynależności do zamieszkiwanego obszaru.
<p style="text-align: center;">C.3 Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu</p> Realizacja trzeciego celu nastawiona jest w szczególności na działania zmierzające do podniesienia wiedzy i aktywizacji społecznej, które mają realnie wpłynąć na poziom wiedzy i świadomości w zakresie negatywnych zmian klimatycznych oraz zrównoważonego rolnictwa i gospodarki rolno-spożywczej. Cel ukierunkowany jest przede wszystkim na spowodowanie zmiany społecznej w zakresie przyzwyczajęń konsumpcyjnych w zakresie zdrowego żywienia, ale także pokazaniu i promowaniu działań ukierunkowanych na ekologię. Wywołane zmiany mają przyczynić się nie tylko do wzrostu jakości życia mieszkańców poprzez poprawę kapitału ludzkiego, ale także mogą stanowić ciekawe wsparcie dla rozwoju zdrowej, ekologicznej turystyki na obszarze oraz wspierać lokalnych producentów rolnych w zakresie sprzedaży oraz dywersyfikacji źródeł dochodów.			
P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu	Potencjały: IV.2.1; IV.2.6; IV.5.1; Potrzeby/problemy: IV.5.2; IV.5.3; IV.5.4;	Wsparcie osób fizycznych zamieszkujących obszar LGD chcących prowadzić działalność gospodarczą, z uwzględnieniem ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmian klimatu. Pomoc będzie udzielana <u>m.in.</u> na operacje w ramach, których część kosztów założenia firmy stanowią instalacje odnawialnych źródeł energii lub ich magazynowania (fotowoltaika, magazyny energii, pompy ciepła), a także wytwarzające biomasę . Dofinansowana będzie również termomodernizacja budynków i obiektów, wymiana źródeł ciepła po wykazaniu efektywności energetycznej takiej inwestycji.	Utrzymanie czystości środowiska obszaru LGD na poziomie nie pogorszonym do obecnego. Obniżenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej i trwałość powstałych firm. Wzrost liczby małych przedsiębiorstw wykorzystujących zasoby odnawialne. Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców, w szczególności osób młodych, w niekorzystnej sytuacji. Nowe miejsca pracy. Zwiększenie przychodów do samorządów gminnych.
P.3.2. Wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rolnictwa i	Potencjały: IV.3.1; IV.3.2; IV.5.1 Potrzeby/problemy: IV.3.3; IV.3.4; IV.5.5	Działania wspierające rozwój gospodarstw rolnych, rozpowszechnianie bezpośredniej sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego, drobnego przetwórstwa, oparte na współpracy np. krótkie łańcuchy żywnościowe.	Dywersyfikacja źródeł dochodu. Wzrost sprzedaży bezpośredniej artykułów spożywczych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

Wersja: 12	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

gospodarki rolno-spożywczej		Działania kształtujące świadomość ekologiczną, w tym dotyczące zdrowej żywności i przeciwdziałaniu jej marnowaniu, wpływu na zdrowie i środowisko np. akcje dostarczania produktu prosto od rolnika do konsumenta, stoiska ze zdrową żywnością podczas imprez plenerowych, miodomaty, materiały informacyjno-promocyjne. Działania realizowane w ramach tego przedsięwzięcia mogą być powiązane np. z przedsięwzięciem P.2.3, gdzie w czasie rajdu promującego przyrodę, będą promowane również lokalne produkty.	Wzrost znaczenia produktów lokalnych. Wzrost świadomości proekologicznej, prozdrowotnej mieszkańców.
-----------------------------	--	---	---

Źródło: Opracowanie własne,

Wersja: 1 2	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
------------------------	--	---	-------------------------

ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

VII.1 Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy

Najwyższym organem Lokalnej Grupy Działania jest Walne Zebranie, czyli ogół członków Stowarzyszenia, które określa kierunki rozwoju, zatwierdza najważniejsze dokumenty LGD oraz wybiera:

1. Zarząd – organ wykonawczy wdrażający postanowienia Walnego Zebrania.
2. Rada – organ decyzyjny, którego najważniejszym zadaniem jest wybór operacji, projektów i zadań.
3. Komisja Rewizyjna – nadzorująca działalność LGD.

Każdy z organów pracuje na podstawie Statutu oraz Regulaminu Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej zatwierdzanych przez Walne Zebranie.

Zarząd tworzy biuro i zatrudnia pracowników, którzy wykonują zlecone im zadania. Dyrektor biura podlega Zarządowi, natomiast pracownicy dyrektorowi. Pracownicy biura nie są członkami żadnego z organów LGD. Siedziba biura znajduje się w Gminie będącej członkiem LGD i dostosowana jest do potrzeb wszystkich mieszkańców.

Wszystkie organy oraz pracownicy biura ściśle ze sobą współpracują i partnersko realizują zadania Stowarzyszenia.

LGD w swojej działalności przestrzega:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

VII.2 Procedury wyboru i oceny operacji

Jednym z najważniejszych zadań LGD jest wdrażanie LSR, wybór i ocena projektów, operacji i grantów, opisana w poniżej wymienionych dokumentach wewnętrznych LGD:

- Regulamin Rady LGD;
- Regulamin naboru wniosków;
- Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR;
- Procedura wyboru i oceny operacji i grantobiorców;
- Kryteria wyboru operacji i grantów
- Regulamin ogłaszania konkursów.

Od decyzji dokonywanych przez Radę LGD, z zastosowaniem kryteriów wyboru operacji, zależy sprawne i efektywne zrealizowanie założeń oraz osiągnięcie zaplanowanych wskaźników produktu i rezultatu.

Dokonywanie oceny przez Radę przebiegać będzie zgodnie z przyjętymi procedurami wyboru i oceny, która powstaną po wyborze LSR do realizacji.

Głównym celem Procedur jest udostępnienie potencjalnym beneficjentom transparentnej, rzetelnej, czytelnej informacji nt. warunków, zasad, postępowania na każdym z etapów od ogłoszenia konkursu do jego rozliczenia i kontroli (granty), tj.:

Wersja: 4 2	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------------------	--	---	-------------------------

- Ogłaszania konkursu.
- Przeprowadzenia wstępnej weryfikacji.
- Oceny i wyboru wniosków.
- Zawarcia umowy o przyznanie pomocy.
- Realizacji grantów (dla projektów grantowych EFRROW i EFS+).
- Rozliczania grantów (dla projektów grantowych EFRROW i EFS+).
- Kontroli grantów (dla projektów grantowych EFRROW i EFS+).

Drugim celem jest stworzenie planu postępowania, jasnego podziału zadań, stosowanych metod, form i rozwiązań dla członków Rady, Zarządu i pracowników biura, w całym procesie oceny i wyboru operacji, dodatkowo rozliczania i kontroli grantów.

Tabela 2726 Kluczowe zadania organów LGD i biura.

Biuro LGD	<ul style="list-style-type: none">• Przygotowanie i ogłoszenie konkursu o udzielenie wsparcia.• Doradztwo, szkolenia i konsultacje dla potencjalnych wnioskodawców.• Wstępna weryfikacja wniosków.• Przekazywanie wnioskodawcom informacji w sprawie uzupełnień i/lub wyjaśnień wniosków oraz o wynikach oceny i wyboru wniosków lub ewentualnym proteście.• Obsługa posiedzeń Rady.• Zamieszczanie na stronie internetowej informacji o wynikach oceny wniosków oraz listy wybranych wniosków.• Przyjmowanie protestów składanych przez wnioskodawców oraz informowaniu o ich wniesieniu odpowiednie organy.• Przyjmowanie i rozliczanie wniosków o płatność grantu.• Monitoring i kontrola grantobiorców.
Zarząd LGD	<ul style="list-style-type: none">• Ustanawianie i zmiana procedur wyboru operacji dokumentów do wdrażania LSR.• Zatwierdzanie grantów do wypłaty.• Kontrola grantobiorców.• Rozpatrywanie propozycji zmian: procedur, kryteriów wyboru operacji, LSR i innych dokumentów, zgłaszanych przez członków LGD lub mieszkańców obszaru LSR.• Monitoring i kontrola postępów we wdrażaniu LSR.
Rada LGD	<ul style="list-style-type: none">• Ocena i wybór wniosków.• Rozpatrywanie wniesionych protestów <u>i odwołań</u>.

Źródło: Opracowanie własne.

Na stronie internetowej LGD przez cały okres wdrażania będzie zawieszony Formularz uwag, w którym każda osoba fizyczna i prawna będzie mogła wskazać swoje propozycje zmiany warunków i zapisów do dokumentów warunkujących wdrażanie LSR. Zmiany wynikłe z potrzeb w trakcie wdrażania LSR oraz zaproponowane poprzez Formularz uwag będą skonsultowane z Radą, i ostatecznie przyjęte bądź odrzucone przez organ LGD posiadający kompetencje w danej sprawie.

Procedury będą udostępnione do wiadomości publicznej (strona internetowa Stowarzyszenia, dostępność w biurze LGD), w celu zapoznania potencjalnych beneficjentów z aktualnymi zasadami pozyskania środków, przebiegiem oceny wniosków, realizacją i rozliczaniem operacji.

Głównym założeniem procesu wyboru operacji i grantów jest unikanie sytuacji, w których grupy interesu mają wpływ na wybór konkretnych operacji do dofinansowania oraz dokonywanie obiektywnej oceny. Zasady wyłączenia z oceny wniosków osób stanowiących dominujące grupy interesów, osób powiązanych z

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

wnioskodawcami poprzez więzi rodzinne, sektorowe czy też biznesowe, przeprowadzane będzie każdorazowo poprzez wypełnienie deklaracji bezstronności przez członków Rady.

Procedury będą zgodne z przepisami dla właściwego funduszu (EFRROW i EFS+) i w zależności od wskazania instytucji wdrażających działanie LEADER/RLKS będą stosowane otrzymane procedury lub procedury opracowane i zatwierdzone przez LGD.

Do wdrażania projektów grantowych z będą również stosowane zapisy art. 41 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 oraz art. 17 Ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

VII.3 Metody wdrażania

Projekty grantowe – lokalna grupa działania będzie odpowiedzialna za cały proces wdrożenia grantów, począwszy od wyboru wnioskodawców, podpisania z nimi umów, aż po rozliczenie i kontrolę. Decyzja o wyborze projektów grantowych jako sposobu realizacji LSR poparta została wynikami diagnozy potrzeb obszaru. Głównym argumentem za ich uwzględnieniem w strategii jest dążenie do włączenia jak największej liczby lokalnych organizacji we wdrażanie LSR. Sprzyjać to będzie rozwijaniu partnerstwa na obszarze LSR. Projekty grantowe pozwolą również zwiększyć komplementarność przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów. Ten sposób realizacji LSR pozwoli również na lepsze dopasowanie działań do potrzeb lokalnej społeczności, której przedstawiciele sami będą decydować o szczegółach inicjatyw podejmowanych w ramach grantu. Jest to szczególnie istotne w przypadku działań dotyczących osób w niekorzystnej sytuacji, ochrony lokalnych zasobów oraz innowacyjności.

Operacje własne - oprócz spełnienia podstawowych warunków przyznania pomocy operacja własna LGD musi być uzasadniona w kontekście realizacji LSR oraz jej realizacji przez LGD a nie inny podmiot. Jej realizacja ma przynieść korzyść nie tylko LGD jako beneficjenta pomocy, ale całej społeczności lokalnej, dlatego musi ona realizować cele publiczne oraz niekomercyjne.

Operacje konkursowe – lokalna grupa działania będzie odpowiedzialna za ocenę i wybór operacji, które następnie zostaną przekazane do Zarządu Województwa, odpowiedzialnego za podpisanie umowy, rozliczenie i kontrolę tych operacji. Jako operacje konkursowe będą wdrażane projekty obejmujące działania infrastruktury publicznej, inwestycji komercyjnych pozarolniczych i w małych gospodarstwach rolnych.

Projekty-Operacje realizowane w partnerstwie – ~~projekty~~ realizowane przez co najmniej 2 podmioty z obszaru LGD RNW. Wnioskodawcy muszą wykazać, iż operacja jest niemożliwa do realizacji niesie ze sobą wartość dodaną w stosunku do realizacji jej przez jednego beneficjenta. Lokalna grupa działania będzie odpowiedzialna za ocenę i wybór operacji, które następnie zostaną przekazane do Zarządu Województwa, odpowiedzialnego za podpisanie umowy, rozliczenie i kontrolę tych operacji.

VII.4 Kryteria wyboru operacji i grantów

Kryteria wyboru operacji i grantów będą ustanawiane i zatwierdzone zgodnie z wymogami określonymi dla EFS+ oraz EFRROW.

Kryteria opracowywane przez LGD, będą oparte o materiały uzyskane w trakcie konsultacji społecznych, diagnozy i analizy obszaru z uwzględnieniem zdiagnozowanych problemów i potrzeb społeczności lokalnej, interesariuszy i osób w niekorzystnej sytuacji.

Kryteria mają na celu wybór pomysłów, które w najwyższym stopniu będą zmierzać do osiągnięcia założonych celów LSR oraz wspierać osoby z obszaru LGD, w szczególności zagrożone wykluczeniem z życia społecznego, zawodowego, gospodarczego np. niepełnosprawni, kobiety powracające na rynek pracy.

Kryteria wyboru będą opracowane i aktualizowane z uwzględnieniem udziału członków LGD, organizacji, instytucji i firm z obszaru LGD. Na stronie internetowej LGD na etapie tworzenia oraz przez cały

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, 11 pkt

Z komentarzem [E7]: Zmiany zgodnie z uwagami z Karty opinii LSR w zakresie EFS+, w ramach Konkursu na wybór LSR.

— **sformatowano:** Czcionka: (Domyślny) Times New Roman

Z komentarzem [E8]: Wpisać zapis zgodny z przepisami prawnymi Wytocznymi

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

okres wdrażania LSR będzie zawieszony Formularz uwag, w którym każda osoba fizyczna i prawna będzie mogła wskazać swoje propozycje zmiany zapisów w kryteriach wyboru.

Przyjęte kryteria mogą zostać zmienione w uzasadnionych przypadkach, jednakże wyklucza się możliwość zmiany kryteriów podczas trwania konkursu, co oznacza, iż przyjęte kryteria będą obowiązywać od dnia ogłoszenia konkursu do zakończenia naboru wniosków. Kryteria wyboru obowiązują dla konkursów, które zostaną ogłoszone po dniu zatwierdzenia ich przez instytucję wdrażającą.

Dodatkowe aspekty, które muszą zostać uwzględnione przy ustanawianiu lub zmianie kryteriów wyboru:

1. Kryteria wyboru w projektach finansowanych z programu EFS+ muszą być zgodne z kryteriami ustanowionymi dla właściwego programu w odniesieniu do danego typu projektu.
- ~~2. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób by wspierały realizację inicjatywy „Nowy Europejski Bauhaus” zapoczątkowanej przez Komisję Europejską. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w NEB.~~
- ~~3.2. Cele i przedsięwzięcia w LSR zostały oparte na diagnozie potrzeb mieszkańców i opracowane w taki sposób by wspierały realizację zasad horyzontalnych opisanych w rozdziale III. LGD oświadcza, że kryteria wyboru będą formułowane w taki sposób, by promowane były projekty wpisujące się w te zasady.~~
- ~~4.3. Zmiany kryteriów wyboru nie mogą prowadzić do utraty komplementarności przedsięwzięć opisanej w Rozdziale V.~~
- ~~5.4. Procesy ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru muszą być prowadzone w sposób transparentny.~~

Tabela 2827 Kryteria uwzględniające zdiagnozowane potrzeby.

Cel LSR	Przedsięwzięcia	Zdiagnozowane potrzeby, które należy uwzględnić w kryteriach wyboru
C.1 Rozwój kapitału społecznego	P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji: niepełnosprawnych. • Różnorodność podejmowanych działań. • Innowacyjność podejmowanych działań. • Promowanie współpracy.
	P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji, w szczególności na rynku pracy.
	P.1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji – niepełnosprawni oraz kobiety do 35 lat. • Wsparcie inicjatyw realizowanych we współpracy pomiędzy NGO. • Wsparcie młodych organizacji. • Objęcie wsparciem jak największej liczby podmiotów. • Współpraca i sieciowanie pomiędzy organizacjami. • Innowacyjność podejmowanych działań. • Promowanie współpracy.
	P.1.4 Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji: bezrobotnych, niepełnosprawnych, kobiety do 35 lat oraz rolników i ich rodzin. • Liczba organizacji zaangażowanych w działanie.

Z komentarzem [E9]: Kryteria zostaną opracowane przez IZ EFS+

Z komentarzem [E10]: j.w.

Sformatowano: Punktowane + Poziom: 1 + Wyrównanie: 0 cm + Wcięcie: 0,63 cm

Z komentarzem [E11]: j.w.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	---	--	-------------------------

		<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca pomiędzy różnymi sektorami i grupami interesariuszy. • Promowanie współpracy.
	P.1.5 Poprawa dostępu do małej infrastruktury o funkcjach edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjność obiektów. • Zastosowanie rozwiązań cyfrowych. • Dostosowanie do osób wymagających wsparcia tj. osoby niepełnosprawne.
	P.1.6 Działania LGD wzmacniające aktywność społeczną i partnerską realizację LSR na obszarze "Razem na wyżyny"	Brak kryteriów wyboru. Zdiagnozowane potrzeby: Konieczność wzmocnienia działań włączających i angażujących w lokalne sprawy mieszkańców, organizacje, instytucje i przedsiębiorców. Promowanie współpracy.
C.2 Rozwój oferty spędzania czasu wolnego	P.2.1 Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez tworzenie i rozwój szlaków i towarzyszącej im infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjność obiektów. • Zastosowanie rozwiązań cyfrowych. • Dostosowanie do osób wymagających wsparcia tj. osoby niepełnosprawne. • Wzmacnianie więzi między mieszkańcami obszaru LGD RNW.
	P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie oferty spędzania wolnego czasu	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie zasobów lokalnych, oznakowanych szlaków/ścieżek oraz turystyki rowerowej. • Tworzenie miejsc pracy. • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji: bezrobotnych, kobiet do 35 lat, niepełnosprawnych oraz rolników i ich rodzin. • Wszelstronność efektów realizacji operacji w ramach wyznaczonych kierunków rozwoju. • Innowacyjność podejmowanych działań.
	P.2.3. Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności promującej obszar, tradycje i zasoby obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji: niepełnosprawnych oraz rolników i ich rodzin. • Integracja mieszkańców z różnych gmin członkowskich. • Innowacyjność podejmowanych działań. • Promowanie lokalnych zasobów, tradycji i historii. • Szeroki zasięg oddziaływania. • Różnorodność i liczba partnerów. • Promowanie operacji w partnerstwie lub we współpracy.
C.3 Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na	P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie miejsc pracy. • Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji: bezrobotnych, kobiet do 35 lat, niepełnosprawnych oraz rolników i ich rodzin. • Wszelstronność efektów realizacji operacji w ramach wyznaczonych kierunków rozwoju. • Wykorzystanie lokalnych zasobów.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

		<ul style="list-style-type: none"> Innowacyjność podejmowanych działań.
	P.3.2. Wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rolnictwa i gospodarki rolno-spożywczej	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji: niepełnosprawnych, kobiet do 35 lat oraz rolników i ich rodzin. Szeroki zasięg oddziaływania. Innowacyjność podejmowanych działań. Promowanie współpracy.

Zródło: Opracowanie własne.

— sformatowano: Przekreślenie

Z komentarzem [BL12]: W przed jest realizowany KLŻ gdzie rolnik musi być obowiązkowo wnioskodawca i nie ma odbiorców, oraz projekty grantowe, ale tam odbiorcami mają być inne osoby wśród których promuje się m.in. Produkty id lokalnych rolników i ich rodzin

— sformatowano: Przekreślenie

VII.5 Innowacyjność i partnerstwo

Innowacyjność będzie uwzględniona we wszystkich przedsięwzięciach w ramach wdrażania LSR. Będzie ona rozpatrywana w szerszej przestrzeni terytorialnej dla operacji komercyjnych i infrastruktury (innowacyjność w skali szerszej niż LGD RNW) oraz na obszarze LGD dla projektów grantowych (w skali gminy i całego LGD).

Kryterium wyboru w przedsięwzięciach komercyjnych i infrastrukturalnych odnosi się do analizy słabych stron obszaru w której stwierdzono, że brakuje komercyjnych miejsc rekreacji i rozrywki w szczególności miejsc, gdzie można by miło spędzić czas wolny od pracy, smacznie zjeść, spotkać się ze znajomymi, uprawiać aktywności ruchowe. Brakuje również ciekawych obiektów infrastruktury, parków, miejsc zielonych a także ścieżek rowerowych. Istniejące siłownie zewnętrzne i place zabaw, są szablonowe, nieatrakcyjne, przestarzałe i z małą ilością urządzeń.

Podczas oceny promowane będą operacje prowadzące do wdrożenia autorskich, kreatywnych rozwiązań. Z tego względu kryteria wyboru muszą różnicować oceny operacji w zależności od stopnia oryginalności stosowanych rozwiązań zgodnie ze wskazówkami zawartymi w poniższej tabeli.

Tabela 2928 Kryterium innowacyjności.

Stopień oryginalności rozwiązań	Uszczegółowienie kryterium
Kreatywne	Rozwiązania, które dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji. Rozwiązania te muszą powstać w wyniku autorskiego pomysłu wnioskodawcy. Definicja innowacji odnosi się do nowych rozwiązań na obszarze LSR, ale w ograniczony sposób stosuje się do rozwiązań oryginalnych. Wymóg zastosowania autorskiego rozwiązania implikuje, że powinno być ono unikatowe nie tylko na obszarze LSR, ponieważ w innym przypadku oznaczałoby to zastosowanie innowacji imitującej.
Imitujące	Rozwiązania imitujące są wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub sposobach organizacji. W szczególności odnosi się to do rozwiązań, które są nowe na obszarze LSR, ale wcześniej były stosowane poza nim. Innowacyjność takich kopiowanych od podmiotów spoza obszaru LSR rozwiązań powinna polegać na tym, że zostaną one osadzone w lokalnym kontekście. Oznacza to ich implementację na obszarze

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

	LSR, w której wykorzystane zostaną lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe czy społeczne.
Pozorne	Innowacje pozorne to drobne zmiany, które nie mają znaczącego wpływu na tworzenie nowych produktów, usług, procesów lub sposobów organizacji.

Źródło: Opracowanie na podstawie Załącznika 5 do Regulaminu konkursu na wybór Strategii RLKS.

Innowacyjność w projektach grantowych będzie rozumiana jest jako wprowadzenie działania/inicjatywy dotychczas nie dostępnego w skali gminy, w której jest ono realizowane lub w skali całego LGD RNW.

VII.6 Partnerstwo

W ramach LSR wydzielono środki na operację realizowaną w partnerstwie, zgodnie z Wytycznymi MRIRW w ramach Przedsięwzięcia P.2.3. Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności promującej obszar, tradycje i zasoby obszaru LGD.

W projektach grantowych będzie promowana współpraca pomiędzy organizacjami przy realizacji inicjatyw, wymiennym uczestnictwie w projektach, dzieleniem się doświadczeniem i pomysłami.

Z 51 ankiet wypełnionych przez organizacje pozarządowe aż 80% podmiotów deklarowało chęć realizacji operacji w partnerstwie z podmiotem z obszaru LGD. W P.2.3. *Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności promujących tradycje i zasoby obszaru LGD*, wydzielono środki finansowe w kwocie 30 000 euro na 1 operację realizowaną w partnerstwie. W obrębie LGD będą realizowane operacje, które mają równocześnie włączać i integrować wszystkich mieszkańców obszaru, promować wśród nich atrakcje i zasoby poprzez realizację ciekawych eventów i wydarzeń (usługa kulturalno-rekreacyjna).

Ocena partnerstwa będzie rozpatrywana pod kątem liczby zaangażowanych partnerów, zasięgu, udziału osób w niekorzystnej sytuacji.

W celu promocji innowacyjności i partnerstwa będą organizowane przez LGD wydarzenia, których forma realizacji również będzie spełniać warunki innowacyjności i partnerstwa i zachęcać do ich utrwalania.

ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA

LGD opracowało plan działania umożliwiający w pełni i bezpiecznie (z zachowaniem odpowiednich terminów osiągnięcia kamieni milowych) wykorzystać cały zaplanowany budżet.

Wdrażanie LSR rozpocznie po podpisaniu umowy ramowej i przewiduje się, iż nastąpi to w I kwartale 2024 roku. Pierwsze konkursy zaplanowano do ogłoszenia w II półroczu 2024 roku.

Jako pierwsze do ogłoszenia zaplanowano działania infrastrukturalne zarówno z I jak i II Celu LSR (2024 i 2025 r.). Po pierwsze uznano, iż ze względu na stale rosnące ceny realizacji tego typu operacji należy te przedsięwzięcia realizować priorytetowo. Po drugie, działania infrastrukturalne będą mogły być wykorzystywane do realizacji pozostałych przedsięwzięć, co obrazuje komplementarny i synergiczny efekt wdrażania LSR. Planuje się, iż do końca 2025 roku zostanie zrealizowanych 50 % operacji infrastrukturalnych i pozostała część do grudnia 2026 r.

Kolejnym ważnym działaniem, od którego zależy efektywność wdrożenia założeń LSR jest wsparcie liderów i organizacji pozarządowych, które są grupą odbiorców i beneficjentów około połowy środków z budżetu LSR. Aby sprostać tym wyzwaniom, muszą otrzymać wsparcie merytoryczne, prawne, księgowo. **Dłatego na przełomie 2024 i W 2025 r.** zaplanowano do realizacji operację własną w tym zakresie. W ramach tego kilkuletniego projektu LGD będzie kształciła organizacje pozarządowe m.in. w prowadzeniu spraw

Z komentarzem [E13]: Po otrzymaniu nowych informacji i wytycznych zarówno z PS WPR oraz EFS+ zaktualizowano plan działania

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

organizacyjnych i dokumentacji, pozyskiwaniu środków, w tym szczególnie do nowego w lokalnej strategii Funduszu Społecznego, organizowała inicjatywy, w ramach których członkowie NGO będą mogli poznawać się, wymieniać doświadczeniami i nawiązywać współpracę. Ma to być przygotowanie do realizacji projektów partnerskich i równocześnie wzmocnienie organizacji pozarządowych, dzięki którym będą realizowane inicjatywy społeczne w projektach grantowych, które stanowią prawie 40% budżetu LSR.

Kolejnym z uruchomionych działań będą projekty edukacyjne dla dzieci i młodzieży do 18 roku życia oraz inicjatywy aktywizujące i integrujące mieszkańców obszaru, realizowane w ramach projektów grantowych EFS+. Ponieważ formuła bezpośrednia RLKS jest działaniem nowym zarówno dla LGD, instytucji wdrażającej (Zarząd Województwa Śląskiego) oraz interesariuszy LGD, rok 2024 i 2025 będzie poświęcony przygotowaniu się do pełnienia swoich ról. Planuje się realizację wdrożenia po 2 projekty grantowe grantów w projektach grantowych EFS+ w przedsięwzięciu P.1.1 i P.1.4 z EFS+ w systemie ciągłym przez okres około do 2 lat (2026-2025-2027-2026 i kolejny 2028-2027-2029-2028). Trzecie z przedsięwzięć EFS+, P.1.2. będzie uruchomione od 2026 roku, z realizacją maksymalnie do połowy 2028 roku.

~~Celowym jest również odłożenie w czasie ogłaszania konkursów na rozwój przedsiębiorczości (ogłoszenie konkursów w 2026 r., realizacja 2027 i 2028 r.), ponieważ branże dopuszczone do wsparcia są ściśle związane z celami LSR.~~ Wskazane w LSR działalności gospodarcze są pożądane przez mieszkańców, z drugiej strony brakuje przedsiębiorców chcących inwestować w rozwój oferty czasu wolnego oraz działalności nastawionych na ochronę środowiska, czy też promowanie skracania łańcuchów dostaw produktów rolnych od rolnika do konsumenta. Dlatego LGD wyznaczyło sobie dłuższy czas na musi promować nie tych te działania wśród lokalnego biznesu, konkursy będą uruchomione na początku, aby w przypadku małego zainteresowania zintensyfikować promowanie tych funduszy lub dokonywać realokacji.

Jako ostatnie zaplanowane zostały konkursy w 2027 roku na realizację projektów grantowych z EFRROW w zakresie promowania atrakcji, zasobów, tradycji obszaru (P.2.3) oraz promujące zdrową żywność, specyfikę obszarów wiejskich i ich rolnego charakteru (P.3.2). Działania realizowane w tych projektach grantowych służą m.in. promowaniu miejsc (infrastruktura, inwestycje komercyjne) wspartych z LSR na lata 2023-2029.

Powyższe założenia realizacji i rozliczania się z ze wskaźników produktu i rezultatu przedsięwzięć i celów LSR wskazuje Plan działania stanowiący Załącznik nr 2 do LSR oraz plan roczny kontaktowania środków finansowych Załącznik nr 4 Plan wykorzystania budżetu LSR.

ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY LSR

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Razem na Wyżynie” będzie finansowana bezpośrednio w ramach dwóch EFSI:

1. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

W ramach tego Funduszu wsparte będą działania infrastrukturalne (P.1.5, P.2.1), komercyjne (P.2.2, P.3.1), wspierające partnerstwo i współpracę liderów życia społecznego (P.1.3; P.1.6), uświadamiające o potencjale i znaczeniu zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w zakresie wykorzystania dziedzictwa naturalnego, kulturowego (P.2.3), oraz wspierające rolnictwo i gospodarkę rolno-spożywczą (P.3.2).

2. Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+).

Środki finansowe z EFS+ będą przeznaczone na rozwijanie kapitału społecznego dzieci, młodzieży i osób dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Do realizacji możliwy będzie szeroki zakres działań o charakterze edukacyjnym (P.1.1, P.1.2), integrującym

Z komentarzem [EB14]: To wymaga zmiany, ponieważ ogłaszamy konkursy w 2024 r. Co raz mniej osób zainteresowanych rozwijaniem przedsiębiorczości pyta o dofinansowanie na zakładanie firm, a prawie w ogóle na zakładanie firm. Firmy działające w branży gastronomii ze strony których wcześniej pojawiała się zainteresowanie środkami, teraz nie dopytują o takie wsparcie. Dlatego aby zorientować się w zapotrzebowaniu na środki LSR, ewentualnie reagować na zmieniającą się sytuację w sektorze gospodarczym (tj. widoczne długofalowe skutki wojny, pandemii, wzrost minimalnego wynagrodzenia) poprzez zmiany w LSR, konkursy te zostaną ogłoszone na przełomie 2024 i 2025 r. Dłuższa przerwa w ogłaszaniu konkursów na rozwój przedsiębiorczości (ostatnie konkursy to wrzesień 2023r.) mogłaby spowodować spadek zniechęcenie, a nawet „zapomnienie” o możliwości dofinansowań poprzez LGD.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1-06-2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

i aktywizującym do działania (P.1.4). W centrum projektów musi być człowiek, wzmocnienie jego wiedzy, kompetencji, pozytywnych postaw, uwrażliwienie, pobudzanie do działania, kształtowanie wrażliwości, zachęcenie do włączania się w życie społeczności lokalnych, zawodowego. W ramach działań mogą być dokonywane zakupy i doposażenia niezbędne do osiągnięcia celów projektu i przez to celów LSR.

Tabela stanowiąca *Załącznik do LSR nr 3 Budżet LSR*, obrazuje planowaną wartość środków na wdrażanie LSR i zarządzanie LSR w ramach poszczególnych EFSI oraz plan roczny kontaktowania środków finansowych *Załącznik nr 4 Plan wykorzystania budżetu LSR*.

Dodatkowo LGD będzie korzystać z formuły pośredniej wdrażanej w **Europejskim Funduszu Rozwoju Regionalnego**. Korzystanie z tego źródła przewidziano w:

1. Celu 1 Rozwój kapitału społecznego, w ramach przedsięwzięcia P.1.3. Wsparcie organizacji pozarządowych i lokalnych liderów. Zaplanowano tutaj doposażenie jednostek ochotniczych straży pożarnych, która pozwoli strażakom-wolontariuszom lepiej pełnić ich role społeczne oraz pomoże zachęcić młode pokolenia do uzupełniania kolejnych szeregów ochotników;
2. Celu 3 Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu, w ramach przedsięwzięcia P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu. Uwzględniono w nim inwestycje w zwiększanie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, co będzie się przyczyniało do ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu

Wersja: 4 2	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
------------------------	--	---	-------------------------

ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA

W celu weryfikacji prawidłowości funkcjonowania LGD i zadowolenia mieszkańców obszaru z realizacji założeń LSR konieczne jest prowadzenie działań mających na celu sprawdzenie efektów i oceny wdrażania działań. W związku z tym, Strategia i wskazane w niej założenia, powinny być monitorowane w sposób ciągły, a w określonym czasie powinno się dokonywać procesu ewaluacji jej założeń.

X.1 Monitoring

Monitoring jest postępowaniem mającym na celu zbieranie oraz analizowanie ilościowych i jakościowych informacji na temat funkcjonowania LGD oraz etapu realizacji Strategii w zakresie finansowym i rzeczowym. Dostarcza informacji na temat skuteczności i efektywności realizowania założeń LSR, weryfikuje tempo i kierunki, w których zmierza LSR. Wyniki tego typu oceny pozwalają na dokonywanie zmian w dokumencie. Dane wskazane w raporcie z monitoringu Strategii są także podstawą do przeprowadzenia ewaluacji. W tabeli poniżej wskazano elementy, które będą poddawane monitoringowi w trakcie wdrażania LSR ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie badania, metod i źródeł pozyskiwania informacji, a także czasu i celu wykonywania badań. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o następujące zasady: cykliczność obserwacji, ujednolicenie metod pomiaru i obserwacji.

Organem uprawnionym do realizacji procedury ewaluacji jest Zarząd LGD, chyba, że dokonano delegowania tych zadań na inny organ LGD/pracowników biura.

Tabela 3029 Elementy podlegające monitorowaniu.

	Elementy poddane badaniu	Źródła danych i metody ich zbierania	Analiza i ocena danych Sposób wykorzystania wyników z badania
Wykonawca badania: Zarząd LGD			
Czas i okres dokonywania pomiaru: Na bieżąco			
PRZEDMIOTOWOŚĆ	Wskaźniki realizacji LSR	Ankiety monitorujące, WoRG, Rejestr danych LGD	Stopień realizacji wskaźnika. Wprowadzenie niezbędnych zmian we wskaźnikach LSR.
	Harmonogram ogłaszanych konkursów	Rejestr ogłoszonych konkursów	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w LSR. Poprawa terminowości ogłaszanych konkursów. wprowadzenie zmian usprawniających w procedurach naboru, oceny.
FINANSE	Budżet LGD	Rejestr danych	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych. Wprowadzenie niezbędnych zmian w planie działania/budżecie.
KOMUNIKACJA	Plan komunikacji	Rejestr danych	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD. Poprawa systemu promocji.

ORGANIZACJA	Funkcjonowanie LGD, biura i organów LGD	Badania ankietowe	Ocena pracy pracowników, organów i członków LGD. Ocena realizacji zapisów regulaminów, statutu, procedur, kryteriów, organizacji naborów, dokonywanych zmian w LSR.
PARTYCYPACYJNOŚĆ	Plan partycypacji	Dane własne LGD Badania ankietowe	Realizacja założeń planu partycypacji zapisanego w rozdz. 3 LSR
PRZEKROJOWOŚĆ	Cele i przedsięwzięcia LSR	Dane własne LGD Badania ankietowe	Realizacja działań z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> • cyfryzacji; • ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych; • innowacji; • partnerstwa we wdrażaniu LSR; działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów.

Źródło: Opracowanie własne.

X.2 Ewaluacja

Ewaluacja jest pewnego rodzaju oceną, dzięki której realna jest odpowiedzieć na pytanie czy osiągnięto zamierzone cele określone w LSR. Dzięki przeprowadzeniu badania ewaluacyjnego możliwe jest obniżenie/wyeliminowanie ryzyka związanego z procesem planowania i wdrażania oraz minimalizowanie ewentualnych skutków związanych ze zdiagnozowanymi nieprawidłowościami/ problemami.

Ewaluacja będzie brała pod uwagę 5 kryteriów ewaluacyjnych, tj.²:

1. TRAFNOŚĆ (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające określić, w jakim stopniu przyjęte do realizacji zadania odpowiadają na określone przez beneficjentów problemy na obszarze LGD.
2. EFEKTYWNOŚĆ (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić jak duże są nakłady: finansowe, czasu, kapitału ludzkiego na uzyskane wyniki i osiągnięte rezultaty zrealizowanego przedsięwzięcia.
3. SKUTECZNOŚĆ (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić stopień osiągniętych celów zdefiniowanych na etapie planowania w odniesieniu do założeń.
4. TRWAŁOŚĆ (ang. *sustainability*) – kryterium, które będzie dostarczać informacji czy osiągnięte efekty realizacji projektu będą wpływać na rozwój danego sektora czy regionu w dłuższym okresie niż do zakończenia finansowania.
5. UŻYTECZNOŚĆ (ang. *utility*) – kryterium, które będzie dostarczać informacji o tym czy wdrażana LSR odpowiada na zdiagnozowane i faktyczne potrzeby grup docelowych.

² M. Łotys, *Ewaluacja i rozliczanie projektów*, Fundacja Wspomagania Wsi.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Poniższa tabela zawiera wskazanie, jakie elementy LSR zostaną poddane ewaluacji, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za jej wykonanie, metod i źródeł pozyskiwania informacji oraz czasu i częstotliwości ich wykonania wraz z celem jej przeprowadzenia.

Tabela 3130 Elementy podlegające ewaluacji.

Elementy ewaluacji	Elementy poddane badaniu	Źródła danych i metody ich zbierania	Analiza i ocena danych Sposób wykorzystania wyników z badania
	Ewaluacja wewnętrzna Wykonawca badania: <u>Zarząd LGD</u> Czas i okres dokonywania pomiaru: Dokonywana corocznie w I kwartale, począwszy od 2025 roku za okres poprzedniego roku.		
PRZEDMIOTOWOŚĆ	Wskaźniki realizacji LSR	Dane własne LGD Badania ankietowe Warsztat ewaluacyjny	Ocena celowości i trafności celów i przedsięwzięć realizowanych LSR. Stopień realizacji wskaźnika. Wprowadzenie niezbędnych zmian w macyry celów i przedsięwzięć oraz odpowiadającym im wskaźnikom.
	Harmonogram ogłaszanych konkursów	Rejestr ogłoszonych konkursów Warsztat ewaluacyjny	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem. Ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR. Poprawa terminowości ogłaszanych konkursów/ Wprowadzenie ewentualnych zmian w procedurach i innych dokumentach, usprawniających terminowość ogłaszania i realizacji konkursów.
FINANSE	Plan finansowy Budżet LGD	Dane własne LGD Warsztat ewaluacyjny	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych i wypłaconych w poszczególnych przedsięwzięciach. Wprowadzenie niezbędnych zmian w planie działania/budżecie.
KOMUNIKACJA	Plan komunikacji	Dane własne LGD Badania ankietowe Warsztat ewaluacyjny	Realizacja założeń planu komunikacyjnego. Adekwatność i efektywność komunikacji z osobami w niekorzystnej sytuacji, w tym seniorami i osobami młodymi. Realizacja projektów innowacyjnych i w partnerstwie. Poprawa systemu promocji.
ORGANIZACJA	Działalność LGD, biura i organów LGD Procedury, kryteria, regulaminy i inne dokumenty organizacyjne	Badania ankietowe Warsztat ewaluacyjny	Praca biura i organów LGD. Ocena przejrzystości, jasności procedur i innych dokumentów LGD oraz efektywności kryteriów wyboru w stosunku do wyboru najlepszych operacji. Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR. Wprowadzenie zmian w organizacji pracy biura/Rady, procedurach i kryteriach.
PARTYCYPACYJNOŚĆ	Plan partycypacji	Badania ankietowe Warsztat ewaluacyjny	Ocena poziomu włączenia członków i mieszkańców w działalność LGD i realizację LSR.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------	---	---	-------------------------

PRZEKROJOWOŚĆ	Cele i przedsięwzięcia LSR	Badania ankietowe Warsztat ewaluacyjny	Szacowanie wartości dodanej dzięki realizacji programu LEADER. Realizacja działań z zakresu: ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych, innowacji, partnerstwa we wdrażaniu LSR i działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów.
----------------------	----------------------------	---	--

Elementy ewaluacji	Elementy poddane badaniu	Źródła danych i metody ich zbierania	Analiza i ocena danych Sposób wykorzystania wyników z badania
	Ewaluacja zewnętrzna (ex-post) LGD przy współpracy z podmiotem zewnętrznym (niezależny ewaluator) Czas i okres dokonywania pomiaru: ex-post 2028		
PRZEDMIOTOWOŚĆ	Wskaźniki realizacji LSR	Analiza danych zastanych: LSR, dokumentacja wypracowana w czasie konsultacji na etapie powstawania LSR, dane statystyczne, raporty z ewaluacji wewnętrznej. Sprawozdania z LSR Wywiady z wnioskodawcami, mieszkańcami, opinie pracowników i członków Stowarzyszenia. Warsztaty ewaluacyjne.	Dla ewaluacji mid-term wypracowanie wniosków, a w przypadku nieosiągnięcia założeń rekomendacji i działań naprawczych, natomiast w ewaluacji ex -post wypracowanie wniosków i rekomendacji na nowy okres programowania. Kompleksowa ocena wdrożonej LSR, w tym stopień osiągnięcia celów i efektów zrealizowanej LSR i ich wskaźników. Ocena zrealizowanych operacji pod kątem realizacji potrzeb grup osób w niekorzystnej sytuacji zdefiniowanych w LSR. Szacowanie wartości dodanej dzięki realizacji programu LEADER, m.in. innowacyjności, partnerstwa, komplementarności celów i przedsięwzięć. Realizacja działań z zakresu: ochrony klimatu i przeciwdziałaniu negatywnym skutkom zmian klimatycznych, innowacji, partnerstwa we wdrażaniu LSR i działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób do 25 r.ż. i seniorów. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na kapitał społeczny, przedsiębiorczość, ofertę spędzania czasu wolnego i ochronę środowiska oraz określenie kierunków interwencji w kolejnym okresie programowania.
	Harmonogram ogłaszanych konkursów		
FINANSE	Plan finansowy Budżet LGD		
PRZEKROJOWOŚĆ	Cele i przedsięwzięcia LSR		
KOMUNIKACJA	Plan komunikacji		Ocena skuteczności i efektywności działalności LGD przy wdrażaniu LSR i animowaniu lokalnych partnerów, pracy biura i wypracowanie rekomendacji na przyszłość. Realizacja założeń planu partycypacji zapisanego w rozdz. 3 LSR
ORGANIZACJA	Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura. Procedury oceny i wyboru oraz kryteria wyboru.		

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

PARTYCYPACYJNOŚĆ	Plan partycypacji		

Źródło: Opracowanie własne.

Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitorowania i ewaluacji LSR jest Zarząd LGD, który ma obowiązek akceptować Raporty wynikające z procesu monitoringu i ewaluacji. W zależności od rodzaju potrzebnych do wprowadzenia zmian w LSR oraz w działalności LGD, wynikających z przeprowadzonych ewaluacji, zajmować się tym będzie Rada LGD bądź Walne Zebranie Członków.

Opracowany raport z ewaluacji wewnętrznej będzie przedstawiany Zarządowi w celu wprowadzenia działań naprawczych i dostępny w biurze LGD do wglądu, natomiast raport z ewaluacji ex-post zostanie zamieszczony na stronie LGD.

Wykaz literatury:

M. Lotys, *Ewaluacja i rozliczanie projektów*; Fundacja Wspomagania Wsi.
Raport z ewaluacji zewnętrznej Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2022 Stowarzyszenia LGD „Razem na wyżyny”
Bank Danych Lokalnych
Monitor Rozwoju Lokalnego
Departament Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”
Strategie Rozwoju gmin wchodzących objętych działaniem LGD
Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
Baza Przedsiębiorstw Społecznych
Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Przyrody

Wersja: 1 2	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
------------------------	--	---	-------------------------

Załącznik 1 do LSR - Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w euro)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
320 366,00 305 551,00 (EFS+)	P.1.1 Rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, umiejętności i pasji dzieci i młodzieży	Dzieci i młodzież do 18 r.ż. z terenu LGD	Projekt grantowy EFS +(Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027)
148 400,00 72 591,00 (EFS+)	P.1.2 Podnoszenie kompetencji i umiejętności osób dorosłych	Osoby powyżej 18 r.ż. z terenu LGD, <u>grupy w niekorzystnej sytuacji</u>	Projekt grantowy (Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027) Projekt grantowy EFS+
720 000,00 160 000,00	P.1.3 Wsparcie organizacji pozarządowych oraz liderów życia społecznego	Organizacje pozarządowe, jej członkowie lokalni liderzy, sołtysi, radni, społecznicy	Operacja własna Projekt grantowy
285 646,00 344 463,00 (EFS+)	P.1.4 Aktywizacja i integracja lokalnych społeczności	Mieszkańcy obszaru objętego LSR, <u>grupy w niekorzystnej sytuacji</u>	Projekt grantowy (Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027) Projekt grantowy EFS+
1 858 500,00 413 000,00	P.1.5 Poprawa dostępu do małej infrastruktury o funkcjach edukacyjnych	Mieszkańcy obszaru objętego LSR, turyści	Konkurs
40 000,00	P.1.6 Działania LGD wzmacniające aktywność społeczną i partnerską realizację LSR na obszarze "Razem na wyżyny"	Mieszkańcy obszaru objętego LSR, osoby fizyczne, osoby prawne, rolnicy, jst, organizacje pozarządowe	Animacja
Budżet (w euro)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Rozwój oferty spędzania czasu wolnego na obszarze LGD	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
2 407 500,00 535 000,00	P.2.1 Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez tworzenie i rozwój szlaków rekreacyjnych i towarzyszącej im infrastruktury	Mieszkańcy obszaru objętego LSR, turyści	Konkurs Operacja własna

Z komentarzem [E16]: Aktualizacja grup docelowych zgodnie z prezentacją Strategie Lokalnych Grup Działania z Departamentu EFS+ z 15.12.2023 oraz Kartą opinii z uwagami dot. zapisów EFS+

Z komentarzem [E15]: Poniższe kwoty PS WPR były wpisane w PLN po kursie 4,5 zł, powinny być w kwotach euro. Kwoty EFS+ zaktualizowano do wartości zgodnych z umową ramową

— sformatowano: Kolor czcionki: Czerwony

— sformatowano: Kolor czcionki: Czerwony

Z komentarzem [E17]: Aktualizacja Sposobu realizacji zgodnie z Aktualizacją zapisów zgodnie z prezentacją Strategie Lokalnych Grup Działania z Departamentu EFS+ z 15.12.2023 oraz Kartą opinii z uwagami dot. zapisów EFS+

1 215 000,00 270 000,00	P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie oferty spędzania wolnego czasu	Przedsiębiorcy, osoby fizyczne, osoby prawne, rolnicy	Konkurs
450 000,00 100 000,00	P.2.3. Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności promującej obszar, tradycje i zasoby obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru objętego LSR, turyści	Projekt grantowy Operacja realizowana w partnerstwie
Budżet (w euro)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
765 000,00 170 000,00	P.3.1 Inwestycje ukierunkowane na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu	Osoby fizyczne	Konkurs
459 000,00 100 000,00	P.3.2. Wsparcie działań na rzecz zrównoważonego rolnictwa i gospodarki rolno-spożywczej	Rolnicy z małych gospodarstw rolnych, mieszkańcy obszaru objętego LSR Mieszkańcy obszaru objętego LSR, turyści	Konkurs Projekt grantowy

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik 2 do LSR - Formularz nr 2 Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
		Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	
C.1.	Rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD													
P. 1.3	Liczba wspartych podmiotów i liderów życia społecznego	0	0	25 szt.	50%	15 szt.	80	40 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
P. 1.5	Liczba nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów lub miejsc edukacyjnych	0	0	3 szt.	50%	3 szt.	100	0	100%	0	100%	0	100%	
P. 1.1	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)	0	0	1 LSR	0	1 LSR	0	1 LSR	0	1 LSR	0	1 LSR	0	FEW

Z komentarzem [E18]: Aktualizacja zapisów zgodnie z prezentacją Strategii Lokalnych Grup Działania z Departamentu EFS+ z 15.12.2023 oraz Kartą opinii z uwagami dot. zapisów EFS+ .
Wskaźniki z EFS+ są wartościami skumulowanymi rosnącymi z kolejnym rokiem. Tabela wskaźników powinna być jednolita dla wszystkich funduszy, wobec tego wskaźniki w PS WPR również zostały wykazane jako wartości skumulowane w następujących po sobie latach. Do nazw wskaźników rezultatu z katalogu obowiązkowych wskaźników rezultatu PS WPR doszczegółowiono nazwę wskaźnika.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0	54192 75 osób	0 25%	0 140 osób	0 47%	0 220 osób	0 73%	0 300 osób	0 100%	0 300 osób	0 100%	
P. 1.2	Wspierane strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)	0	0	10	100%0	11-LSR	100%0	1 LSR 0	100%0	1 LSR 0	100%0	1 LSR 0	100%0	
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0	0	0	54192 osób	0	020 osób	0 50%	040 osób	0100%	040 osób	0 100%	
P. 1.4	Wspierane strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)	0	0	11-LSR	100%0	1 LSR 0	100%0	1 LSR 0	100%0	1 LSR 0	100%0	1 LSR 0	100%0	
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	0	54192 75 osób	0 25%	0 150 osób	0 50%	0 225 osób	0 75%	0 300 osób	0 100%	0 300 osób	0 100%	
Wskaźnik rezultatu W.1.3	R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczbą osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy	0	-	100 osób	-	70 50 osób	- 25%	30 200 osób	- 100%	0 150 osób	- 100%	0 150 osób	- 100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.5	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	-	1500 osób	-	1500 osób	50%	0 3000 osób	100%	0 3000 osób	100%	0 3000 osób	100%	
Wskaźnik rezultatu W.1.1	Liczba zrealizowanych inicjatyw edukacyjnych	0	-	0 1 szt.	- 5%	0 10 szt.	- 50%	5 szt. 15 szt.	- 75%	10 20 szt.	- 100%	5 20 szt.	- 100%	FEW
Wskaźnik rezultatu W.1.2	Liczba zrealizowanych inicjatyw edukacyjnych	0	-	0	-	0	-	0 2 szt.	- 50%	6 4 szt.	- 100%	0 4 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu W.1.4	Liczba zrealizowanych inicjatyw integracyjnych	0	-	0 3 szt.	15%	0 10 szt.	50%	3 15 szt.	75%	12 20 szt.	100%	3 20 szt.	100%	
C.2.	Rozwój oferty spędzania czasu wolnego na obszarze LGD													
P.2.1	Liczba zrealizowanych operacji	0	0	0	0	0,5 szt. 1	50%	1 szt. 0	100% 50%	0 2	100%	0 2	100%	PS WPR
	Liczba nowopowstałych lub przebudowanych obiektów lub miejsc infrastruktury rekreacyjnej	0	0	3 szt. 0	50% 0	3 1 szt.	100% 17%	0 6 szt.	100%	0 6 szt.	100%	0 6 szt.	100%	
P.2.2	Liczba nowopowstałych lub rozwiniętych działalności gospodarczych	0	0	0	0	0 3 szt.	0 50%	2 6 szt.	33% 100%	4 6 szt.	100%	0 6 szt.	100%	
P.2.3	Liczba zrealizowanych wydarzeń	0	0	0	0	0	0	20 szt.	95%	1 21 szt.	100%	0 21	100%	

- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Nie Przekreślenie
- sformatowano: Przekreślenie

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------	---	---	-------------------------

Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: <u>odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR</u>	0	0	1300 osób	0	1300-500 osób	17%	400 3000 osób	100%	0 3000 osób	100%	0 3000 osób	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.2 (1)	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: <u>nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR</u>	0	0	0	0	0	- 50%	0,5 etatu 2 etaty	100%	1,5 etatu 2 etaty	100%	0 2 etaty	100%	
Wskaźnik rezultatu W.2.2 (2)	R.42 Promowanie włączenia społecznego	0	0	0	0	0	100%	0 1 osoba	100%	1 osoba	100%	0 1 osoba	100%	
Wskaźnik rezultatu W.2.3	<u>R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie</u> Liczba uczestników wydarzeń promujących tradycje i zasoby obszaru	0	0	0	-	0	0	450 osób 480 osób	- 96%	50 500 osób	- 100%	0 500 osób	- 100%	
C.3.	Wzrost świadomości społecznej i działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu													
P. 3.1	Liczba nowopowstałych działalności gospodarczych	0	0	0	0	0	0	3 szt.	50%	3 szt.	100%	0	100%	PS WPR
P. 3.2	Liczba <u>zrealizowanych operacji utworzonych krótkich łańcuchów żywnościowych</u>	0	0	0	0	0	0	0	0	1 szt.	100%	0	100%	
	Liczba <u>zrealizowanych</u> wydarzeń	0	0	0	0	0	0	12 szt. 0	100% 0	0 12 sztuk	100%	0 12 sztuk	100%	
Wskaźnik rezultatu W.3.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: <u>nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR</u>	0	0	0	0	0	0	1,5 etatu	50%	4,5 3 etaty	100%	0 3 etaty	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.2 (1)	R.10 Lepsza organizacja łańcucha dostaw: <u>odsetek gospodarstw uczestniczących w krótkich cyklach łańcucha dostaw objętych wsparciem WPR</u>	0	0	0	0	0	0	0	0	5 gospodarstw/rolników	100%	5 gospodarstw/rolników	100%	
Wskaźnik rezultatu W.3.2 (2)	<u>R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie</u> Liczba uczestników wydarzeń	0	0	0	0	0	0	300 osób 0	0	0 300 osób	100%	300 osób 0	100%	

Źródło: Opracowanie własne.

— sformatowano: Nie Przekreślenie

Sformatowano: Wyrównany do środka

Sformatowano: Wyrównany do środka

Z komentarzem [BL19]: Wskaźnik oznacza Określenie ilościowe udziału ludności wiejskiej objętej interwencjami mającymi na celu poprawę dostępu do usług i infrastruktury, w tym do łączy szerokopasmowych, dlatego wpisano wskaźnik odpowiadający inicjatywom społecznym, nie związanym z infrastrukturą i rozbudową środków trwałych.

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

Z komentarzem [BL20]: Doprecyzowanie brzmienia wskaźnika

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

— sformatowano: Nie Przekreślenie

Wersja: <u>42</u>	Data zatwierdzenia: <u>1.06.2023/27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr <u>9/2023.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-------------------	--	--	-------------------------

Załącznik 3 do LSR - Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFSA*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 750_000,00	-	675_000 722 605,00	2 425_000 2 472 605,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412_500,00	-	-odpowiedni % zostanie określony na późniejszym etapie	412_500,00
Razem	2 162_500,00	-	675000 722 605,00	2 837_500 2 885 105,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.
** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Źródło: Opracowanie własne.

Z komentarzem [E21]: Aktualizacja kwot zgodnie z umową ramową z dnia 11.01.2024 r.

Z komentarzem [E22]: Aktualizacja zapisów zgodnie z prezentacją Strategii Lokalnych Grup Działania z Departamentu EFS+ z 15.12.2023

Załącznik 4 do LSR - Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0	486000 1 143 000	28% 65%	120000 1 350 000	35% 78%	747000 1 615 000	77% 92%	397000 1 750 000	100%	0 1 750 000	100%	0 1 750 000	100%
EFSA+	0	0	400000 161 000	53% 22%			148400 322 232	73% 45%	206012 555 938	100% 77%	0 722 605	100%	0 722 605	100%

Z komentarzem [E23]: Zaktualizowano planowane do zakontraktowania środki, przy założeniu ogłoszenia konkursów na pełne kwoty budżetu LSR z przedsiębiorczości i infrastruktury w roku 2024 i podpisaniu wszystkich umów w tych przedsięwzięciach do końca 2025 r.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023/27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023.../2024	Walne Zebranie Członków
------------	---	---	-------------------------

EFRR														
RAZEM	0	0	886000 1 304 000	40 53%			895400 1 937 232	76 78%	603012 2 305 938	100 93%	0 2 472 605	100%	0 2 472 605	100%

Źródło: Opracowanie własne.

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 27.05.2024	Załącznik do uchwały nr 9/2023 .../2024	Walne Zebranie Członków
-----------------------	--	---	-------------------------

SPIS TABEL

Tabela 1 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.	7
Tabela 2 Powierzchnia i liczba mieszkańców gmin z obszaru LGD „Razem na wyżyny”.	8
Tabela 3 Udział liczby osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców.	10
Tabela 4 Saldo migracji.	10
Tabela 5 Liczba mieszkańców wg płci w 2015 i 2020 roku.	11
Tabela 6 Realizacja planu włączenia społecznego w opracowanie LSR.	1514
Tabela 7 Opis metod partycypacyjnych, ich zastosowania i otrzymanych wniosków na poszczególnych etapach opracowania LSR.	1615
Tabela 8 Propozycje projektów wskazanych przez uczestników otwartych spotkań konsultacyjnych w gminach oraz możliwość ich realizacji w ramach opracowanej matrycy celów i przedsięwzięć.	2321
Tabela 9 Plan włączenia społeczności obszaru Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” we wdrażanie LSR w latach 2023-2029.	2825
Tabela 10 Liczba ludności na obszarze Stowarzyszenia „Razem na wyżyny”.	3128
Tabela 11 Liczba ludności obszaru Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.	3229
Tabela 12 Migracje na obszarze działania LGD.	3229
Tabela 13 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.	3330
Tabela 14 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.	3532
Tabela 15 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w podziale na wielkość zatrudnienia.	3532
Tabela 16 Liczba gospodarstw rolnych ogółem i ich powierzchnia.	3633
Tabela 17 Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.	3936
Tabela 18 Struktura bezrobotnych według wykształcenia.	4137
Tabela 19 Rodzaje źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych.	4239
Tabela 20 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.	4542
Tabela 21 Firmy, których główny kod PKD sklasyfikowany jest w Sekcji P – Edukacja.	4642
Tabela 22 Powiązanie celów PS WPR 2023-2027 z przedsięwzięciami LSR.	5954
Tabela 23 Powiązanie celów polityki w ramach EFRR, EFS+, Funduszu Spójności i EFMRA z przedsięwzięciami LSR.	6055
Tabela 24 Zgodności dokumentów strategicznych z celami i przedsięwzięciami LSR.	6256
Tabela 25 Opis przedsięwzięć realizujących cele LSR w zestawieniu z analizą potrzeb i potencjałów obszaru oraz pożądanymi efektami ich wdrażania.	7164
Tabela 26 Kluczowe zadania organów LGD i biura.	7970
Tabela 27 Kryteria uwzględniające zdiagnozowane potrzeby.	8172
Tabela 28 Kryterium innowacyjności.	8374
Tabela 29 Elementy podlegające monitorowaniu.	8777
Tabela 30 Elementy podlegające ewaluacji.	8979

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Struktura ludności LGD „Razem na wyżyny” wg płci i wieku w 2020 roku.	11
Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na obszarze LGD „Razem na wyżyny” w 2020 roku w porównaniu ze średnią dla Polski i województwa śląskiego.	3330
Wykres 3 Stosunek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w poszczególnych gminach LGD do sumy podmiotów na obszarze LGD.	3431
Wykres 4 Liczba gospodarstw rolnych ogółem według wielkości w poszczególnych gminach LGD w roku 2020.	3734
Wykres 5 Liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych ogółem oraz wskaźnik osób pracujących w gospodarstwie do ogółu liczby ludności w danej gminie.	3734

Wykres 6 bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy.....	4036
Wykres 7 Struktura bezrobotnych według wieku.....	4037
Wykres 8 Rodzaje źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych w poszczególnych gminach LGD.....	4340
Wykres 9 Przyczyny przyznania pomocy społecznej za rok 2022.	4441

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Mapa obszaru Stowarzyszenia "Razem na wyżyny".....	8
Rysunek 2 Grupy docelowe istotne z punktu widzenia wdrażania LSR.	5450
Rysunek 3 Cele i przedsięwzięcia LSR.....	6963

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1 do LSR - Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia.....	9282
Załącznik 2 do LSR - Formularz nr 2 Plan działania.....	9383
Załącznik 3 do LSR - Formularz 3: Budżet LSR.....	9685
Załącznik 4 do LSR - Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.....	9686

Wersja: 42	Data zatwierdzenia: 1.06.2023 <u>27.05.2024</u>	Załącznik do uchwały nr 9/2023 <u>.../2024</u>	Walne Zebranie Członków
-----------------------	---	--	-------------------------